

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Kampaň Ernesta Che Guevary v Demokratické republice Kongo

Diplomová práce

Autor práce: Bc. BcA. Adam Homolka
Studijní program: Politologie
Studijní obor: Politologie – africká studia
Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Hradec Králové, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 6. 2017

Poděkování

Nejdříve ze všeho bych zde chtěl poděkovat mému vedoucímu za partnerský a trpělivý přístup. Také bych rád poděkoval mým nejbližším za jejich podporu při psaní této diplomové práce a celkově při studiích, jmenovitě mé manželce, rodičům a mým kolegům v zaměstnání.

Obsah

Úvod.....	4
1. Historické a politické pozadí kampaně	8
1.1. Biografie Ernesta Che Guevary	8
1.2. Stručná historie Demokratické republiky Kongo	21
1.3. Konžská krize a vývoj v 1. polovině 60. let.....	24
2. Ideová východiska Ernesta Che Guevary	27
2.1. Svěbytné pojetí marxismu.....	27
2.2. Vlastní teoretické myšlenky.....	30
2.3. Hledání místa pro revoluci.....	35
3. Příprava na novou revoluci	37
3.1. Kongo v Che Guevarově pohledu.....	37
3.2. Zahájení kampaně a cesta po Africe	40
4. Průběh mise v Kongu.....	44
4.1. Začátek operace	44
4.2. Hlavní problémy kampaně.....	46
4.3. Průběh kampaně.....	49
4.4. Analýza nepřítele	55
4.5. Neslavné finále.....	58
4.6. Reflexe kampaně a další vývoj	61
Závěr	69
Literatura.....	71
Prameny	74
Abstrakt.....	79
Abstract.....	80

Úvod

Původem argentinský lékař Ernesto Guevara de la Serna, který vstoupil do historie pod jménem Che, je dnes bezesporu nejčastěji vyobrazovaný revolucionář 20. století. Jako naprosto věrný a takřka fanaticky oddaný stoupenec socialismu věřil v tyto ideály až do své smrti, která mu v kombinaci spolu s intenzitou neochvějného osobního přesvědčení, kubánské propagandy a chudobou latinskoamerického obyvatelstva přinesla glorifikaci. Z člověka jménem Dr. Ernesto Guevara se s jeho vlastním přispěním stal mýtus revolucionáře, který pod nom de guerre Che heroicky válčil za chudé celého světa. Guevara za života bojoval za ideály marxismu-leninismu ve své svébytné podobě na řadě front. Na politickém poli na klíčových postech v kubánské vládě, ve svých proslovech a publikacích, při diplomatických cestách po celém světě. Na vojenském poli se pak konkrétně jednalo o tři různé fronty: Kuba, která se stala jeho největším úspěchem, Bolívie, kde byl při své misi zabit, a konečně je zde také jeho často opomíjená kampaň v Demokratické republice Kongo¹, jež je středobodem této práce.

Tato historicko-politická studie si klade za cíl analyzovat ideologická východiska, myšlenky a jednotlivé kroky Ernesta Che Guevary související s kubánskou kampaní v této středoafričské zemi. Jeho postoje tato práce zkoumá na základě ideových východisek formulovaných během přípravy na osobní intervenci v Africe, jednotlivých kroků a rozhodnutí, jež během konžské kampaně učinil, a které pro něj nezpochybnitelné ideologii marxismu-leninismu vždy podřizoval. Kromě odborné literatury zabývající se tématem jsou podstatným východiskem pro tuto práci také primární prameny. Hlavní výzkumná otázka této diplomové práce zní: „Jaká byla ideová východiska Ernesta Che Guevary související s jeho kampaní v Demokratické republice Kongo?“ Vedlejší výzkumná otázka práce se zaměřuje na evaluaci revolucionářova pobytu ve střední Africe a její znění je následující: „Jaké byly nejzásadnější problémy, s kterými se Ernesto Che Guevara potýkal při své kampani v Demokratické republice Kongo?“

Ačkoliv byl fakticky vliv tohoto revolucionáře nejmarkantnější při kubánské revoluci v 50. letech a v následném období zavádění socialismu v této karibské zemi, po četných neshodách ohledně politického směřování státu se Che rozhodl pro vojenské výpravy za účelem rozšíření marxistické revoluce do dalších zemí. První a zároveň předposlední z těchto cest byl jeho pobyt v DRC. Pro realizaci gerilového povstání právě zde nacházel

¹ Dále jen DRC

ve svých myšlenkách jasné opodstatnění opírající se o Afriku jakožto kontinent nikoho – region, který ještě nebyl připojen ke kapitalistickému Západu, ani ke komunistickému Východu. Jakkoliv tato myšlenka může z dnešního pohledu znít idealisticky, Guevarův koncept vycházel z kontextu vrcholící studené války, v níž mnohé čerstvě nezávislé státy subsaharské Afriky navozovaly dojem, že může vzniknout autenticky africký nezkažený socialistický režim. Tato idea jej nadchla natolik, že při výběru destinace pro odstartování nové partyzánské války si zvolil právě Afriku. Vzhledem k předchozím událostem v Kongu-Léopoldville a dalším příznivým okolnostem detailně rozebraným v této práci pak dospěl k názoru, že právě oblast na východě země u jezera Tanganika bude pro zahájení jeho nové revoluční mise ideální.

Ve svých úvahách přitom vycházel z vlastní strategické teorie *foco* a s ní spojeným ideálem šířící se internacionální revoluce, kterou Marx popsal ve svém díle. Tu pak považoval po negativních zkušenostech se Sovětským svazem a jeho neaktivitou v oblasti podpory gerilových hnutí za možnou jediné s přispěním Kuby. Jeho představy o realizaci ozbrojené revoluce v kontextu subsaharské Afriky se však záhy ukázaly jako značně naivní a vycházející ze zcela mylných předpokladů. Soustavně narážel na neochotu ze strany místních k boji. Po relativně krátkém časovém úseku jej čekalo částečné vystřízlivění z původního pohledu jak na africkou společnost, tak i na povstalecká hnutí v této oblasti.

Tato neprávem často opomíjená kapitola života Ernestu Guevarovi nepřinesla světovou popularitu, jako tomu bylo u kubánské revoluce, a ani mu nezajistila pomyslnou nesmrtelnost, jako jeho mytizovaná smrt v Bolívii. I přesto zůstává podstatným elementem ve zkoumání soudobého politického smýšlení o regionu subsaharské Afriky a jeho obyvatelích v kontextu svébytného pojetí marxismu-leninismu. V této kombinaci spolu s nezbytným popisem pozadí zkušeností, ze kterých při svém gerilovém odboji v Africe vycházel, předkládá tato práce ucelený pohled na Che Guevarovu kampaň v DRC. Slovo kampaň v názvu této práce tedy neoznačuje pouze samotné vojenské tažení, nicméně komplexní s ním spojené ideové základy a východiska, jež vedly k výběru Konga jakožto místa vhodného pro novou revoluci. Výběr jednoslovného označení, které by vystihovalo jak ideovou část, tak i chronologickou analýzu mise a jejích příprav byl komplikovaný, nicméně výraz kampaň mi připadl jako nejvhodnější možný, který současně splňoval osobní kritérium na relativně stručný název práce. Funguje přitom jako běžné označení propagandistického boje za politickou změnu, ale zároveň též vojenského tažení.

Osobně jsem si toto téma zvolil, protože se dlouhodobě zajímám o vliv, jaký může mít jedna osobnost se silným charakterem na politickou a celospolečenskou situaci. Přestože můj

vztah k učení marxismu-leninismu je záporný, snažím se v této práci nalézt pokud možno co nejobektivnější akademický pohled na Ernesta Che Guevaru s tím, že akceptuji pozitivní stránky jeho nezištné osobnosti a ve své podstatě humanitní a romantické motivace. Zároveň shledávám jako velmi zajímavé, že ačkoliv Guevarův pobyt v DRC byl všestranným neúspěchem, což je fakt, který si připouštěl i on sám, nijak zvlášť to nesnížilo jeho ikonickou roli v očích mezinárodní široké veřejnosti. Přirozeně vyjma jeho nejzarytějších odpůrců, pro které konžská a bolivijská kampaň budou vždy figurovat jako ilustrace, že Che sám jako partyzánský lídr nedokázal opakovat úspěch povstání na Kubě, kde byl pod velením Fidela Castra. Téma Guevarovi konžské mise a jeho motivací pro ni je přitom v českém jazyce velmi málo zpracované. Proto je tato diplomová práce jednak příspěvkem ke zkoumání politického smýšlení o Africe z hlediska marxisticko-leninského paradigmatu, a zároveň také k málo probádané historii DRC.

V rámci struktury práce je na počátku primární pochopení komplexní osobnosti Ernesta Guevary na pozadí jeho biografie v dobovém a místním kontextu. Následující kapitoly se zaměří na stručné resumé historie DRC s důrazem na události, jež se odehrály těsně před revolucionářovým působením v regionu. Další část práce je pak věnována ideologickým východiskům Ernesta Guevary, jeho teoriím a osobním motivacím pro volbu Afriky jako místa osobní intervence v partyzánském boji. Poté přichází na řadu kapitoly, které chronologicky zkoumají celkový průběh kampaně, a to od prvních příprav v rámci Guevarovy analýzy pozitiv a negativ nové destinace. Další kapitoly zkoumají především jednotlivé kroky a rozhodnutí Ernesta Che Guevary v průběhu kampaně. Tyto kapitoly jsou klíčové pro pochopení revolucionářova přístupu k regionu a zdejšímu obyvatelstvu. Zároveň jsou protnuty dvěma speciálními kapitolami, z nichž jedna se zabývá analýzou hlavních problémů kampaně, a druhá pak rozborem nepřátel, jímž mise čelila na straně vládních sil. Závěrečná kapitola je pak věnována reflexi kampaně a popisu dalšího vývoje.

Pokud se jedná o literaturu, zcela přirozeně v souvislosti s touto diplomovou prací hovoříme o dvou samostatných okruzích. V souvislosti se životem Ernesta Che Guevary existuje řada odborných biografí, i když ne všechny věnují jeho pobytu v Kongu adekvátní pozornost. Tato skutečnost je zcela pochopitelná před rokem 1999, kdy vyšlo první vydání Che Guevarova *Konžského deníku*², které odtajnilo přesné události spojené s průběhem kampaně, k nimž životopisci do této chvíle neměli přístup. Ze zmiňovaných biografí jsou

² Původní španělský název díla je *Pasajes de la guerra revolucionaria: Congo*. V anglickém jazyce vyšla kniha několikrát pod různými názvy jako *The African Dream: The Diaries Of The Revolutionary War In The Congo*, nebo *Congo Diary: The Story of Che Guevara's "Lost" Year in Africa* nebo *Che in Africa: Che Guevara's Congo Diary*. Pro zjednodušení však v celé své práci uvádím toto autobiografické dílo jen jako *Konžský deník*.

konkrétně dvě nejdetailnější a zároveň ve vztahu s Kongem nejpodrobnější: Jednak je to *Compañero: život a smrt Che Guevary* od Jorge Castañedy Gutmana, která je zároveň jedinou relevantní knihou v této kategorii v českém jazyce. Druhá je pak rozsáhlá biografie Jona Lee Andersona *Che Guevara: A Revolutionary life*. Ostatní biografie se o Guevarově misi v Kongu zmiňují jen zběžně, což je například případ Richarda Harrise a jeho *Che Guevara: A Biography* z roku 2011. Pokud se jedná o ideová východiska Ernesta Guevary, bezesporu nejdetailnějším dílem na toto téma je *The Marxism of Che Guevara: Philosophy, Economics, Revolutionary Warfare*. Michaela Lövyho.

Druhý okruh odborné literatury je zaměřený na DRC. Z tohoto okruhu je velmi významným dílem *Congo: The Epic History of a People* od Davida Van Reybroucka, které detailně sleduje historii této středoafričké země až do současnosti. Zatímco pro mapování starší historie země je vhodná kniha Adama Hochschilda *King Leopold's ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa*, pro studium moderních politických dějin nelze opomenout velmi cenné zdroje informací jakými jsou *Historical Dictionary of the Democratic Republic of the Congo* od Emizeta Kisanganiho nebo *The Congo from Leopold to Kabila: A People's History* od Georga Nzongola-Ntalaji. Z česky psané literatury k danému tématu pak přes svou stručnost vyniká *Belgický kolonialismus v Africe* od Jana Záhoříka.

Konžský deník – autobiografická reflexe pobytu v Kongu je bezesporu nejpodstatnějším primárním pramenem celé této diplomové práce. S tématem se též pojí Guevarovo dílo *Partyzánská válka*, ačkoliv v tomto případě se jedná spíše o knihu zaměřenou na vojenskou strategii. Analýza jeho myšlenek je dále prováděna kromě výše zmiňovaných knih na základě sebraných proslovů. Ty, přes možnou záměrnou afektivitu určenou pro posluchače hrají podstatnou roli ve zkoumání myšlenkového vývoje kubánského revolucionáře.

A konečně jsou zde jako neopomenutelný pramen také zaznamenané vzpomínky očitých svědků událostí. Přestože se může jednat o materiál potenciálně subjektivně zabarvený a mohlo dojít také k nechtěnému pozměnění reálných vzpomínek, nelze tyto nesmírně cenné prameny při zkoumání daného tématu přehlížet, protože při popisu některých událostí se jedná o jediný zdroj informací. Vzpomínky Guevarových současníků jsou sebrány jednak v řadě interview pro tištěná či internetová média, ale také v dokumentárních filmech jako je například *Cuba An African Odyssey* od BBC nebo *The True Story of Che Guevara*. Přes ohromný význam pro tuto práci je však nezbytně nutné přistupovat k informacím ze vzpomínek obezřetně a s jistou dávkou kritického odstupu.

1. Historické a politické pozadí kampaně

1.1. Biografie Ernesta Che Guevary

Přestože je pravděpodobné, že se narodil již o měsíc dříve, oficiální datum a místo narození známého revolucionáře se udává na 14. června 1928 do města Rosario v argentinské provincii Santa Fe (Harris 2011: 1) ³. Ernesto Guevara de la Serna se narodil jako nejstarší z pěti sourozenců, jeho otcem byl Ernesto Guevara Lynch a matkou Celia de la Serna y Llosa. Kořeny rodiny byly španělského aristokratického původu, ale ze strany jeho otce byl nejvýznamnějším předkem Patrick Lynch – irský aristokrat z 18. století, který utíkáje před Cromwellovou revolucí vyzískal významné majetky v oblasti Rio de la Plata. Částečně i díky této rodové historii se rodina řadila k vyšší střední třídě, a to i přes své silně levicové zaměření. O socialistickém, ve své době však nikoliv neobvyklém, smýšlení rodiny vypovídá i samotný fakt, že často v domácnosti hostila veterány ze španělské občanské války, kteří bojovali na straně republiky (Castañeda 2003: 29).

Již ve dvou letech u malého Ernesta doktor diagnostikoval těžké astma. Kvůli těmto zdravotním problémům svého nejstaršího syna se rodina záhy přestěhovala do více horské Córdoby a kvůli astmatu později také nebyl odveden k povinné vojenské službě, což je v přímém kontrastu s jeho pozdější kariérou vojenského velitele (Granado 2003: 208). Po celý život si však zachoval atletickou postavu a v mládí byl i přes zdravotní komplikace úspěšný ve sportu: v plavání, fotbale, cyklistice, a především v rugby, jež mu díky jeho agresivnímu stylu hry vyneslo přezdívku Fuser, která byla kombinací slova Furia – zuřivost – a jeho příjmení de la Serna (Anderson 2010: 36).

V dětství se Ernesto projevil jako všeobecně nadané dítě a vynikal svým intelektem a sečtělostí. Trávil velké množství času čtením knih, jichž jeho rodina měla v domácnosti na 3000. Výčet autorů a literatury, kterou v mládí Ernesto přečetl by byl skutečně dlouhý. Přestože původně začal číst literaturu náhodně z otcovi knihovny (Gadea 2008: 40), de facto se jedná o většinu zásadních osobností historie filozofického a politického myšlení od antiky až po jeho současnost. Avšak zároveň četl také beletrii, a především pak poezii, v níž přirozeně preferoval latinskoamerické a obecně španělsky píšící autory, jako byl Pablo Neruda, César Vallejo, či Federico García Lorca.

³ Veškeré citace z literatury psané v anglickém jazyce jsou vlastními překlady autora diplomové práce.

Často se o Guevarově dětství uvádí, že byl velmi prosociální a měl velký smysl pro empatii s druhými. Díla, která nelze nezmínit, a která zcela zásadně ovlivnila právě tento směr myšlení dospívajícího Ernesta Guevary, byla díla Karla Marxe, Fridricha Engelse, Vladimíra Iljiče Lenina a také Josifa Vissarionoviče Stalina (Anderson 2010: 50). I na základě jeho pozdějších spisů je pravděpodobné, že v těchto dílech nacházel odpovědi a řešení na otázky chudoby, která v této době byla všudypřítomná, a kterou často trpěli i jeho kamarádi z dětství. Levicové myšlenky zmiňovaných autorů jako je především vyvlastnění velkých kapitalistů masami lidu (Marx: 450), postupně šířící se internacionální revoluce, nastolení ekonomického komunismu za pomoci společné tvrdé práce všech – tyto a další levicové ideály byly mladému Ernestu Guevarovi postupem času čím dál tím bližší. Přestože jej jako sexuálně velmi aktivního mladého muže fascinovalo dílo Sigmunda Freuda a v řadě svých světonázorů se po celý život vědomě shodoval s Fridrichem Nietzsche, autorem, z něž se odvolával nejčastěji, byl právě Karel Marx.

V roce 1948 nastoupil na medicínu na univerzitě v Buenos Aires (Guevara 1979: 205). Studium mu šlo poměrně jednoduše, avšak brzy začal toužit po cestování, objevování světa a větším dobrodružství, než jaké mu skýtalo vysokoškolské studium v hlavním městě země. „V lednu 1950, na konci svého třetího ročníku na medicíně, zamířil do argentinského vnitrozemí na kole vybaveném malým italským motorem Cucchiolo. Byla to jeho první skutečná cesta osamotě.“ (Anderson 2010: 56). Celkem urazil přibližně 4 500 km a pohyboval se především po chudých zemědělských oblastech na severu Argentiny. Zde si zároveň začal psát také deníky, jejichž psaní pak zůstal věrný po celý život a kteréžto jsou dnes cenným pramenem informací. Jeho druhá cesta o rok později se však stala mnohem známější a v životě pozdějšího revolucionáře sehrála velkou roli.

V roce 1941 byl čtrnáctiletý Ernesto se svým spolužákem Tomasem navštívit jeho bratra, který byl tou dobou ve vězení. Tak se seznámil s Albertem Granadou. Tento o šest let starší student biochemie, jehož otec byl španělský imigrant pracující u dráhy, pocházel z chudých poměrů, a také proto již od mládí tíhl k levicovým ideálům marxismu. Ve vězení si odpykával roční trest za účast na protestech proti vládě generála Juana Peróna (Granado 2003: 206). Po propuštění se stal členem ragbyového týmu, který Guevara organizoval, a postupně se z nich stali dobří přátelé. Časem se pak Granado specializoval na v této době poměrně hojně se vyskytující lepru a pracoval v leprosáriu za městem San Francisco del Chañar. Při své cestě na motorizovaném kole po argentinském vnitrozemí v roce 1950 jej Ernesto navštívil a postupně společně začali plánovat rozsáhlejší cestu.

Na akademický rok 1951 / 1952 si Ernesto vzal ve škole odklad a vydali se společně s Albertem na cestu po celé Jižní Americe. Jak Granada uváděl, chtěli vidět kontinent „*nikoliv očima turisty, (...) ale očima a duchem člověka z lidu*“ (Granado 2003: xviii). Celá cesta trvala devět měsíců, byla dlouhá asi 8 000 km a měli v plánu ji absolvovat na motorce Norton 500cc. Přestože motorka po čase selhala, oběma přátelům se cestu podařilo realizovat podle plánu. Guevara tak postupně procestoval kromě Argentiny Chile, Ekvádor, Kolumbii, Venezuelu, Panamu a celou cestu zakončil v Miami. Cesta zcela zásadním způsobem ovlivnila jeho pohled na svět. Byl svědkem velké chudoby, která zmítala celý kontinent a byla doslova všudypřítomná. Na severu Chile navštívil měděný důl Chuquicamata – největší povrchový důl světa a tehdy i dnes hlavní zdroj příjmů celé země (Guevara 2003: 73). V této době důl patřil americké společnosti Anaconda Copper Mining Company a v souvislosti s právě probíhající stávkou horníků za lepší mzdy v něm mladý Ernesto viděl „*imperialistickou, cizáckou⁴ nadvládu nad Chile*“ (Saunois 2005: 9).

Navíc byl Guevara v této chvíli plný rozhořčení ze setkání, které spolu s Albertem prožili o den dříve. V poušti Atacama narazili na manžele, kteří nemohli najít práci, protože byli členy ilegální komunistické strany. Proto museli zanechat své děti ve městě a šli za prací jako horníci do hor (Guevara 2003: 70). Nakonec Ernesto Guevara spolu s Albertem Granadou podle plánu dorazili do leprosária San Pablo, které leželo na břehu Amazonky v Peru. Zde vypomáhali po dobu několika týdnů a následně pak cestovali přes Kolumbii do Caracasu, odkud se Ernesto již dle plánu chtěl vrátit letecky do Buenos Aires, aby dokončil svá studia. Z důvodu cestování nákladním letadlem však musel nejdříve do Miami, kde se neplánovaně zdržel o několik týdnů navíc (Anderson 2010: 81).

„*Ernesto Guevara de la Serna se vrátil domů jako radikálně změněný mladý muž. Pokud ještě zcela nevěděl, co chtěl, během své odyseji toho viděl a slyšel dost na to, aby si byl bez pochyby jistý, co nechce: buržoazní život lékaře v Buenos Aires.*“ (James 2001: 68). Jak silným zážitkem pro něj tato cesta byla, dokazuje také fakt, že se k ní ve svých vzpomínkách poměrně často vracel. V roce 1960 o své cestě v promluvě ke kubánským vojákům řekl: „*Přišel jsem do kontaktu s chudobou, hladem a nemocemi – s nemožností léčit dítě kvůli nedostatku peněz. S úžasem vyprovokovaným neustálým hladem a trestáním, a to až do takového bodu, kdy otec může přijmout smrt syna jako nedůležitou nehodu, jak je tomu často u utlačovaných tříd naší americké vlasti. Tehdy jsem si začal uvědomovat, že jsou*

⁴ „*Cizáckou*“ je zde překladem španělského slova „*gringo*“. Toto slovo původně označovalo nerodilé mluvčí španělštiny či portugalštiny. Postupem času se však v Latinské Americe začalo používat především jako neformální označení pro anglicky hovořící obyvatele severní Ameriky a získalo značně pejorativní konotaci.

věci, které jsou pro mě téměř tak důležité jako stát se slavným nebo významně přispět k lékařské vědě: chtěl jsem těm lidem pomoci.“ (Marxists.org: On Revolutionary Medicine). Kromě těchto myšlenek se ze své životní pouti mladý Ernesto Guevara vrátil s dalším podstatným názorem, který zásadním způsobem měnil jeho pohled na svět: byl přesvědčen, že „*rozdělení Latinské Ameriky do nestabilních a iluzorních národů je naprosto fiktivní. Tvoříme jednu mestickou rasu, která od Mexika až po Magellanův průliv nese značné etnografické podobnosti.*“ (Guevara 2003: 132). Guevara od své cesty tvrdil, že Latinská Amerika by se měla spojit do jednoho státního celku, protože sdílí společné hispánsko-indiánské kořeny.

Po úspěšném dokončení svých studií a vyzískání titulu Dr. se Ernesto Guevara dává na další cestu po Jižní Americe. V roce 1953 vyrazil podél západního pobřeží kontinentu a cca půl roku trvající putování zakončil v Guatemale. Setkal se zde s další, dle svých vlastních slov, „*kapitalistickou chobotnicí*“ (Anderson 2010: 102). Byla jí United Fruit Company – americká korporace zabývající se pěstováním banánů a ananasů a jejich vývozem do Severní Ameriky a Evropy. Tato společnost byla nechvalně proslulá svým špatným přístupem k dělníkům, velkými polnostmi, vazbami na prezidenty USA, a především napojením na vlády a převraty v latinskoamerickém světě.

Guevara se v Guatemale usadil na stálo. Bylo za tím aktuální politické dění, které se zaujetím sledoval – v přímé volbě zvolený levicový prezident Jacobo Árbenz Guzmán realizoval řadu reforem. Nejvýznamnější z nich byla pozemková reforma, při níž plošně znárodňoval nezhodnocenou půdu, kterou pak přerozděloval chudým rolníkům z okolí. Nejvíce se tato reforma přirozeně dotkla United Fruit Company (Mendelsohn 1998: 5:20; Harris 2011: 52). Přestože zde pracoval jako příležitostný doktor měl Ernesto Guevara o své budoucnosti již odlišné představy: „*V Guatemale se zdokonalím a dosáhnu toho, co potřebuji, abych se mohl stát skutečným revolucionářem.*“ (Anderson 2010: 99). Navázal zde kontakty s místní komunistickou stranou a předáky Árbenzovi levicové vlády. Dopomohla mu k tomu jeho budoucí manželka Hilda Gadea, která, ač sama původem z Peru, pobývala v Guatemale v exilu a s obdobnými motivacemi jako Guevara.

V této době také 25 let starý Ernesto Guevara získává svou přezdívku – své nom de guerre, které jako revolucionář přijal za své. Přestože časté užívání slovní vycpávky „che“ bylo běžné v Argentině a v Uruguayi, nebylo tomu tak v Guatemale a na Kubě, kde to vyznívalo natolik neobvykle, že jej začali Guevarovi druhové používat jako jeho přezdívku (Guevara 1970: 209). V roce 1954 však v Guatemale došlo k přelomu. Povstalecké oddíly finančně a materiálně podporované ze strany CIA provedly převrat, prezident Árbenz byl

nucen odejít do exilu, jeho reformy byly zrušeny a zemi ovládla vojenská junta (Harris 2011: 53). Jednalo se o první revoluci řízenou ze strany USA v Latinské Americe. Radikalizovaný Guevara nesl tyto události těžce a vyzýval k ozbrojenému povstání na podporu Árbenze. Avšak poté, co prezident sám vyzval své podporovatele k odchodu ze země a nově vládnoucí junta začala likvidovat odpůrce, Che seznal, že pro něj v Guatemale již není bezpečno a přes argentinskou ambasádu utekl do sousedního Mexika (Anderson 2010: 115-116).

V Ciudad de México pracoval v místní dětské nemocnici a krátce také přednášel na univerzitě. V roce 1955 byl Ernesto seznámen s kubánským právníkem Fidelem Castrem a jeho bratra Raúlem (Hagemann 2009: 60). Ti stáli za událostí, o které mladý doktor slyšel již dříve – za útokem na kasárny Moncada, jež si kladl za cíl zahájit revoluci vedoucí ke svržení stávajícího kubánského režimu (Nálevka 2009: 18). Fidel byl již před svým zadržením členem silně radikální Ortodoxní strany, měl vřelé kontakty s mládežnickou frakcí komunistické strany a jako levicově orientovaný intelektuál si byl s Ernestem Guevarou názorově blízký (Castro 2017: 16).

Generál Fulgencio Batista y Zaldívar, který se stal diktátorem za podpory USA, se snažil z Kuby vybudovat luxusní rezidenci pro americké turisty (Opatrný 2002: 71). Hlavním zaměřením celé země byly havanské podniky určené pro hazard a sexuální turismus s tím, že největší část z nich patřila vlivným příslušníkům americké mafie přímo napojeným na diktátorův režim (Pfletschinger 2012). Batista politickou moc „*chápal jako legitimní zdroj osobního bohatství a za přirozeného garanta její pevnosti pokládal Spojené státy americké*“ (Nálevka 2009: 15). Autoritářský režim se tak neopíral o žádnou ideologii, svou počáteční lidovou podporu stavěl na nefunkčnosti předchozí korupčnické vlády politických stran a sám pouze udržoval v zemi pořádek s úmyslem maximalizace osobního zisku. Ryze kleptokratická povaha zřízení vedla k vytvoření řady odbojových skupin, z nichž také vzešlo Fidelovo Hnutí 26. července, pojmenované podle dne útoku na kasárny Moncada. Che byl myšlenkou svržení proamerického diktátora nadšen a cítil, že toto byl přesně ten boj, který hledal (Hagemann 2009: 60). Takřka ihned se zapsal jako člen Hnutí 26. července s úmyslem působit v partyzánských oddílech jako zdravotník.

Dalším cílem odbojové skupiny bylo získat základy vojenské taktiky a pohybu v poli, protože v této době se skládala převážně z dobrovolníků z řad intelektuálů a studentů. Získala pro tyto účely důležitého a zkušeného spojence. Kubánský rodák generál Alberto Bayo bojoval ve španělské občanské válce na straně republiky a souhlasil se cvičením Castrových oddílů. Che Guevara byl v těchto cvičeních velmi úspěšný a byl Bayovým oblíbeným žákem (Anderson 2010: 194). Po měsících cvičení se ozbrojená skupina čítající 82 mužů v listopadu

1956 vydala z Mexika lodí na Kubu. Avšak jejich záměr byl prozrazen a ihned po příjezdu byli přepadeni vládními vojáky, kteří navíc zajatce ihned popravovali. Partyzáni byli rozprášeni a tento tvrdý střet jich přežilo z původních 83 pouze 15 (Harris 2011: 71). Této nepočetné skupině se za pomoci na ostrově již přítomných odbojářů podařilo uprchnout a skrýt se v horách pohoří Sierra Maestra na východě ostrova. Zde začal zbytek přeživších bojovníků, mezi kterými byl i Ernesto Che Guevara, vést gerilovou válku.

Partyzáni po následující roky putovali mezi chudými vesnicemi v horách a místní rolníky přesvědčovali o správnosti své věci. Šokováni špatnou životní úrovní zdejších obyvatel se jim snažili pomáhat: Che Guevara se osobně podílel na výuce čtení a psaní negramotných rolníků, „zřizoval školy, kliniky, pece, malé dílny, nemocnice a prosazoval železnou rukou kázeň“ (Castañeda 2003: 116). Zároveň také rolníkům vysvětlovali motivace a cíle své revoluce. Ta jim byla přirozeně blízká, vzhledem k tomu, že myšlenkovým základem bylo přerozdělení půdy jinak nemajetnému rolnickému obyvatelstvu. Díky tomuto cennému zázemí Hnutí 26. července rostlo na síle a postupně přibývalo čím dál tím více dobrovolníků, kteří se přihlásili jako vojáci. Později partyzáni díky četným a kontinuálním útokům na Batistovy jednotky ovládli celou oblast. Následně založili také vlastní noviny a především rádio, které jim pomáhalo šířit idealistickou myšlenku revoluce a získávat tak další příznivce (James 2011: 106).

Che se poměrně rychle vypracoval z medika na druhého nejdůležitějšího muže celého partyzánského hnutí. Stála za tím řada faktorů. Kromě toho, že zůstal jako jeden z mála z původní jednotky vytvořené v Mexiku, měl všestranné dovednosti a pro vojáky se jevil jako přirozená autorita. Pečoval o ně jako pedagog, pravidelně je školil v taktice, a ty z nich, kteří byli negramotní, učil číst a psát. Kromě toho jim v přestávkách mezi pochody a cvičením předčítal díla klasiků světové literatury. Vzhledem ke své sečtělosti a plné oddanosti myšlenkám socialismu vystupoval před nepřiliš vzdělanými vojáky jako ten, kdo zná plnou pravdu a kdo ví, kterým směrem by se světová politika měla ubírat, aby se chudí lidé měli lépe. Jak připomíná jeho životopisec Jon Lee Anderson: V kombinaci s přesvědčivým vystupováním a nebojácností „*mu to vše dávalo charisma, které bylo velmi neobvyklé a které mu dávalo téměř legendární reputaci. Vyvinul se v muže, kterého se ostatní báli, ale zároveň respektovali a obdivovali*“ (Berry 2007: 27:40).

Zároveň se však s touto Che Guevarovou naprostou oddaností otevřela nová kapitola jeho života – popravy těch, kteří v jeho očích zradili revoluci. Prvním člověkem, kterého Che Guevara zabil byl Eutímio Guerra. Jednalo se o místního průvodce, který vzal peníze od vládních vojáků za to, že záměrně špatně povede partyzánské oddíly tak, aby je vystavil útoku

ze strany Batistových jednotek. Když se Eutímio Guerra v únoru 1957 ke svému činu přiznal, byl to Che, kdo se ujal jeho popravy a střelil jej do hlavy. Celou událost pak poměrně podrobně popsal ve svém deníku s tím, že se podle něj jednalo o rychlé řešení situace, která byla „nepříjemná pro všechny“ (Anderson 2010: 172). Kromě dalších špehů v partyzánských oddílech se pak popravy týkaly především zběhů. Vzhledem k těžkým podmínkám častého putování a nedostatku potravin bylo vojáků, kteří se rozhodli pro dezerci, relativně mnoho. Che je však po jejich útěku nenechal být a často vyslal další muže, aby zběha dostihli a popravili jej. Do deníku si o své promluvě k partyzánům poznamenal: „Znovu jsem jim vysvětlil, proč byla dezerce hodná trestu smrti a proč každý, kdo zradil revoluci, musí být zatracen.“ (Guevara citován in Anderson 2010: 190).

Gerilové jednotky si postupem času osvojili taktiku partyzánského boje a rychlých přepadových akcí. Díky již zmiňované rozsáhlé podpoře venkovského obyvatelstva, častým přesunům a mediálně šířené propagandě vládní jednotky čelili silící demoralizaci. Fulgencio Batista bojoval proti povstání ještě většími represemi za jakýkoli náznak protestu proti své vládě – „bylo povražděno asi 20 000 jejich odpůrců“ (Opatrný 2002: 72). To však vedlo jen k většímu nasazení obyvatel venkova pro povstání proti jeho režimu a stále více lidí se přidávalo k odboji. Tak se partyzánům podařilo po četných akcích ovládnout východ země a postupně otevřít celkem tři fronty. Jedna z nich byla vedena Ernestem Che Guevarou. Ten postupně ve spolupráci s oddíly Camila Cienfuega dorazil až do města Santa Clara, které leží geograficky takřka ve středu ostrovního státu. Cílem bylo město dobýt a posléze bránit s úmyslem rozdělit Batistovu armádu na dvě části do západní a východní půlky ostrova. Právě jeho odvaha při střetu v tomto městě dala vznik Che Guevarově legendě. Celkově boj o město Santa Clara trval šest týdnů, a přestože v některých fázích bojovala Guevarova skupina proti velké početní převaze, dokázala město udržet a zasadit tak poslední velkou ránu Batistově režimu (James 2001: 103).

Fulgencio Batista 1. ledna 1959, záhy po vítězství partyzánů ve městě Santa Clara, utekl ze země spolu s celou svou rodinou, řadou cenností, uměleckých děl a značnou hotovostí (UPI 2006). Vůdcové gerilového odboje o sedm dní později triumfálně vstoupili do Havany a Fidel Castro se stal vůdčí osobností nového režimu. Ernesto Che Guevara byl prohlášen kubánským občanem a krátce se stáhl z veřejného života, aby se zotavil. Začal přitom psát knihu *Partyzánská válka* a také si vzal svou druhou ženu Aleidu March, která byla Kubánka a dlouholetá členka gerilového odboje. Che byl přes svou zásadní pozici v Hnutí 26. července zprvu postaven mimo politické dění a Fidel jej jmenoval velitelem pevnostní věznice La Cabaña. Zde byli shromažďováni ti stoupenci Batistova režimu, kteří nestačili

spolu s ním uprchnout ze země a kteří měli na svědomí tvrdé represe jak proti partyzánům, tak i proti bouřícímu se obyvatelstvu. „*Povstalecká armáda organizovala v La Cabañe vojenské tribunály, které měly veřejně stíhat a potrestat mučitele, násilníky a vrahy Batistovy diktatury. Komise, které předsedal kapitán povstalecké armády – právník, měla zodpovědnost za vyšetřování a soudní stíhání členů vlády, příslušníků ozbrojených sil a policie, kteří byli obviněni veřejností (...)*“ (Harris 2011: 92). Většina rozsudků těchto tribunálů byly tresty smrti. Informace o celkovém počtu takto popravených se různí, nicméně lze hovořit o stovkách zastřelených popravčí četou, což byla jediná forma vykonání trestu smrti.

Che se jako vojenský kapitán pevnosti dle vzpomínek své manželky v soudních přelíčeních ani popravách neangažoval (March 2012: 101). Přesto se však objevila obvinění ze strany oponentů režimu, že za těmito rozsudky smrti stojí právě on a v některých případech byl nazýván dokonce „řezníkem z La Cabaña“. Fakticky Guevara přistupoval k těmto revolučním soudům jako k adekvátním a ospravedlněným vzhledem k reálnosti předkládaných obvinění a prokazatelnosti teroru, který předchozí vláda uplatňovala. Proto také většina obyvatel tyto rozsudky smrti schvalovala a celá Kuba měla v této době vůči představitelům Batistovy diktatury „lynčovací náladu“ (Anderson 2010: 371). Po necelém půl roce v této funkci Castro předává Guevarovi další úkol – v následujících měsících procestuje 14 afrických a asijských zemí za účelem navazování obchodních kontaktů. Fidel tak učinil pravděpodobně s motivací dostat radikálního revolucionáře z pozornosti světových médií, aby mohl více upevnit a stabilizovat politickou moc na Kubě. Zároveň v tomto odstavení z centra dění hrál roli také fakt, že kubánská revoluce se zprvu zcela otevřeně neprezentovala jako komunistická (Hagemann 2009: 107), zatímco on sám se svou marxistickou orientací nijak netajil.

Ještě před svým odjezdem Ernesto Guevavra slavnostně oznámil zahájení půdní reformy. Krátce po návratu stanul v čele nově zřízeného Národního institutu pro agrární reformu – INRA⁵. „*V oddělení pro industrializaci INRA se postupně vytvořil zárodek ministerstva průmyslu.*“ (Ramonet 2007: 244). Tak se Che stal postupně také ministrem průmyslu, ale ačkoliv jeho velkým snem bylo v duchu marxismu industrializovat Kubu, toto přání se mu nikdy nepodařilo naplnit. INRA měla za cíl implementovat zákony spojené s agrární reformou – především znárodnění všech farem rozsáhlejších 400 ha a následné vytvoření kolektivních družstev. Součástí těchto zákonů byl také zákaz vlastnictví třetinových polí jakékoli zahraniční společnosti či soukromníkovi (Mesa-Lago 1974: 282). Znárodnění

⁵ Instituto Nacional de Reforma Agraria

se přirozeně značně dotklo Spojených států amerických, což vedlo vládu prezidenta Eisenhowera k postupnému zavádění restrikcí na import z Kuby. V této době je také jeho světový mediální obraz posílen díky interview a článku *Castro's brain* v časopisu Time (Time 1960).

Brzy po pozemkové reformě zahájil také reformu vzdělávacího systému. Ta obsahovala především zakládání škol v chudých odlehlých oblastech za účelem zvýšení gramotnosti a také zrušení poplatků za univerzitní studium s cílem větší dostupnosti vysokoškolského vzdělání. Vzhledem k tomu, že bylo třeba nalézt někoho důvěryhodného a vzdělaného na pozici ministra financí a zároveň do čela Národní banky, byl Ernesto Guevara záhy jmenován také na tyto spojené pozice (Ramonet 2007: 244), a to přesto, že sám se dle svých slov za ekonoma nikdy nepovažoval, jak prohlásil v americkém diskuzním pořadu *Face the Nation* (Face the Nation 3:35). Dostává se tak na vrchol své politické kariéry. Působí zároveň jako hlavní ideolog nového kubánského režimu, kterému vtiskne svébytný totalitní socialistický ráz. Jedná se o kapitolu jeho života, kdy ve svých rukou soustředil nejvíce reálné moci.

Při tvorbě socialistického státu se pak snažil jít příkladem tím, že sám maximálně naplňoval vlastní propagovanou morální doktrínu dobrovolné práce. Tj. v době, kdy neplnil ministerské či jiné vládní povinnosti se věnoval manuální práci, ať už na stavbě, či při sekání cukrové třtiny. Podle jeho myšlení tak měl činit každý ku prospěchu celé společnosti a k vlastní vnitřní plnosti (Ramonet 2007: 246). Spolu s pozicemi, které zastával, však Che zároveň také hodně cestoval a navštěvoval především komunistické země za účelem rozšíření ztrátového kubánského zahraničního obchodu, který byl dříve závislý takřka výlučně na USA. Za dobu svého působení ve zmiňovaných funkcích navštívil ministr Guevara mnoho států, včetně Československa a SSSR. Avšak i přes veškeré snahy o posílení mezinárodního obchodu se v letech následujících po kubánské revoluci ekonomika země propadla. Rozbor příčin neúspěchu socialistických reforem a propadu ekonomiky autor této práce nebude hodnotit a přenechá toto téma potenciálnímu budoucímu a více ekonomicky specializovanému bádání.

Sám Che však při přímé konfrontaci s těmito neúspěchy tyto bagatelizoval a jako plně oddaný marxista nepřipouštěl možnost nefunkčnosti kubánského ekonomického systému. Zároveň při reflexi negativ ekonomické situace z problémů periodicky obviňoval USA, jakožto primárního konspirátora proti Kubě. Spolu s tím však nikdy neztrácel optimismus vlastní budovatelskému socialismu a zároveň povaze jeho ironického charakteru. Na téma ekonomických neúspěchů se jej dotazovala také americká žurnalistka Lisa Howard

v interview pro American Broadcast Company v roce 1964: „*Majore Guevaro, od úspěchu revoluce se kubánská ekonomika podle všech zpráv závažně zhoršila v každém sektoru – průmyslová výroba, zelenina, sběr cukru – ten se dostal pod půl milionu tuny. Jak kompenzujete ten ekonomický propad? (...) Řekla jste, že všechny aspekty kubánské ekonomiky se propadly kvůli revoluci – já říkám, že se pletete. Průmyslová výroba od roku 1959 vzrostla a mohla vzrůst mnohem více, kdyby nebyla nepříznivě ovlivněna cukrovým průmyslem, který se skutečně propadl. Průmyslová výroba vzrostla o 7 %, ovšem nepočítám cukr. A růst od roku 1963 do roku 1964 ukazuje dokonce větší čísla. V roce 1963 to bylo 10 % a odhady pro rok 1964 budou dokonce větší. A také produkce cukru stoupne.*“ (Che Guevara Interview on ABC's 'Issues & Answers' 14:05).

Dne 17. dubna 1961 byl ostrovní stát napaden více než tisícem kubánských exulantů. Ti byli rekrutováni a vyzbrojeni za pomoci USA, nazývali se Brigáda 2506 a prošli výcvikem na americké základně v Guatemale. Útok proběhl jihovýchodně od Havany na pláži Girón v Zátocě sviní, podle kterých je také nazýván (Opatrný 2002: 74). V době invaze byl Ernesto Che Guevara v západní části ostrova poblíž města Pinar del Río a bojů samotných se v průběhu oněch tří dnů neúčastnil. Přesto se badatelé shodují, že na průběhu invaze měl značný podíl, protože kromě mnoha jiných povinností totiž vedl výcvik vojáků Kubánských revolučních ozbrojených sil, jak se regulární vládní armáda v této době nazývala. Cvičil je v taktice a technikách boje s tím, že základní učebnicí se stala jeho vlastní kniha *Partyzánská válka*.

Konečně však samotná Invaze v zátocě Sviní byla předehrou další krize, která přišla v roce 1962. Ernesto Che Guevara si po několika návštěvách SSSR byl vědom neúspěšnosti tamější centrálně plánované ekonomiky, i přesto jej však vnímal a chválil jako zásadního spojence v boji proti světovému kapitalismu a díval se na Rusko optimisticky. Po invazi z roku 1961 byl jedním z hlavních iniciátorů dalších vyjednávání o potenciální ochraně Kuby ze strany Sovětského svazu. Vzhledem k nedávnému rozmístění amerických raket na území Turecka byla tato snaha kubánské vlády pro sovětské vedení v čele s Nikitou Chruščovem výhodná. Na klíčové schůzce s agentem KGB Alexandrem Alexejevem, ruským jednatelem pro umístění raket, v červnu roku 1962 Che prohlásil: „*Cokoliv, co zastaví Američany, stojí za to.*“ (Anderson 2010: 353). Ještě na tentýž schůzce zvolili spolu s dalšími zúčastněnými místa na ostrově, kde mají být sovětské rakety rozmístěny.

Na samotném průběhu karibské, či kubánské krize, jak bývají tyto události označovány, Che Guevara nesl spíše latentní podíl. Přesto v jeho myšlení však zanechala hluboké stopy. Po blokádě ostrovní země, vynechání kubánské vlády z jednání a Chruščovově

souhlasu s odstraněním raket, cítil v této době třiatřicetiletý revolucionář hněv vůči Sovětskému svazu. „V interview (...) pro socialistický deník *Daily Worker*⁶ řekl, že kdyby rakety byly pod kontrolou Kuby, byly by odpáleny.“ (Anderson 2010: 365). Ve svých radikálních myšlenkách totiž Che zašel natolik daleko, že idealisticky vnímal jadernou destrukci Spojených států amerických jako konec světového imperialismu. V návaznosti na vysvětlení krize ze strany Sovětů, že v případě války by Kubánci byli zcela vyhlazeni, prohlásil Che na prvním Latinskoamerickém kongresu mládeže, že „*tito lidé (...) vám řeknou, že i kdyby měli zmizet z povrchu země, protože v jejich jménu byla rozpoutána jaderná válka, tak oni jsou zcela šťastní (...)*.“ (Anderson 2010: 322). Do jednoho politického letáku v této době také napsal, že lid Kuby „*je připraven obětovat se v atomové válce, aby jeho popel sloužil jako cement pro novou společnost*.“ (Hagemann 2009: 111) Jakkoliv je nezbytné nahlížet na tyto postoje pohledem marxistického idealismu, bezesporu se jedná o nejkontroverznější Guevarův názor vůbec, který je přirozeně konstantně využíván oponenty jeho glorifikace a použití jeho portrétu jako prostého symbolu odporu.

Po zbytek života byl Che k Sovětskému svazu velmi kritický – vnímal tuto supervelmoc jako zemi, která zaprodala socialismus a postupně se ve skrytu navrácí ke kapitalismu (Riddell 2008). V následujícím období pak hodně cestuje. Kromě Konga-Brazzaville a dalších zemí navštíví také Mao Ce-tungovu Čínu, ke které začíná vzhlížet jakožto k možnému reálnému modelu funkčního komunismu. Ačkoliv původně Čína vystupovala jako velký přítel Sovětského svazu a oba státy byly v čele komunistické internacionály, Mao Ce-tung velmi těžce nesl odsouzení Stalina a jeho kultu osobnosti Nikitou Chruščovem na XX. sjezdu KSSS, neboť v tom právem spatřoval ohrožení své vlastní pozice. Od tohoto okamžiku se vůdce Číny díval na SSSR obdobně jako Che Guevara, tj. jako na revisionisty, zrádce autentického komunismu, a kryptokapitalistický systém řízený nikoliv masami lidu, nýbrž pseudosocialistickou buržoazií. Takový obraz Ruska byl na přelomu 50. a 60. let také nově předkládán čínské veřejnosti (Lüthi 2008: 2).

Zatímco do této doby byla centrem internacionálního komunismu Moskva, která měla ve světě síť politických stran, jež finančně podporovala, nově se Čína stavěla do pozice jejího rivala a vytvářela vlastní síť spojeneckých stran a států. Obraz Sovětského svazu jako vůdce světového komunismu byl navíc oslaben Chruščevovým rozhodnutím o rozpuštění Informbyra v roce 1956. V Ernestu Guevarovi postupem času sílily sympatie k čínskému modelu komunismu (Castañeda 2003: 245). To je čím dál tím více v rozporu s politikou

⁶ Britský deník založený v roce 1930 jako periodikum Komunistické strany Velké Británie. V USA vycházely stejnojmenné listy v letech 1924 až 1958. Od roku 1966 vychází deník pod názvem *Morning star*.

Fidela Castra, který díky svým četným návštěvám v Moskvě vědomě dostává Kubu do sféry sovětského vlivu. SSSR si Castra zavázal příslibem obchodních zisků, které měly kompenzovat ztráty způsobené americkým embargem, a zároveň také řadou vyznamenání a luxusem určeným pro jeho osobu. Pro Sověty se pak Ernesto Guevara stal nebezpečným pročínským radikálem s nepřiměřeně velkou mocí, jež mu přinášely jeho funkce a popularita mezi lidmi. Hrozilo, že pokud by Fidel z jakéhokoli důvodu neměl vedoucí pozici, bude se Che snažit dostat Kubu do sféry čínského vlivu, jako to udělal například Enver Hoxha s Albánií. Navíc byl Guevara postupně „*vyšachován z řízení kubánské ekonomiky, neboť nesouhlasil s jejím – Moskvou požadovaným – návratem k monokultuře cukrové třtiny*“ (Nálevka 2009: 81).

S uvědomováním si své nežádoucí pozice začal Guevara uvažovat nad možnostmi rozšiřování socialismu pomocí vyvolání dalších revolucí, stejných jako byla ta kubánská. Jeho poslední veřejné vystoupení se odehrálo 24. února 1965 při oficiální návštěvě Alžíru. Ve svém proslovu zde otevřeně kritizoval Sovětský svaz (Guevara 1970: 202; Marxists.org: At the Afro-Asian Conference in Algeria). Po návratu jej čekalo soukromé jednání s Fidelem Castrem. Jon Lee Anderson, jeden z předních autorů Che Guevarovi biografie, k tomuto setkání doplňuje: „*Poté, co urazil Sověty, kteří byli v podstatě rukou, jež krmila Kubu, (...) Fidel musel říci: ‚Che, myslím, že je čas abys šel‘*“ (Berry 2007: 58) Guevara byl již pevně rozhodnut o své následující cestě do DRC, které je věnována tato práce.

Po návratu z Konga se pak revolucionář ukrýval několik měsíců v Praze, kde věnoval čas sepsání svých vzpomínek, politických statí a přípravě na další misi (Česká televize 2013). Z Československa pak tajně cestoval zpět na Kubu, kde mu Fidel při soukromém setkání podal zprávu o připravenosti slíbeného bojiště pro novou revoluci – tentokrát v Bolívii. 3. listopadu 1966 přiletěl Ernesto Guevara do La Pazu v převleku za uruguayského obchodníka jménem Adolfo Mena González (Anderson 2010: 463). Učinil tak vzhledem k faktu, že se jej dlouhodobě pokoušela lokalizovat CIA. S falešným pasem obstaraným kubánskou vládou byl jeho cíl úspěšný a brzy po přiletu se vydal do rurální oblasti na jihovýchodě země.

V bolivijských horách jej však čekalo více problémů, než původně očekával. Přestože se spojil skupinou kubánských partyzánů, kteří sem byli posláni jako předvoj, a společně se jim podařilo v dnešní provincii Cordillera vytvořit výcvikový tábor, jejich kampani se od počátku nedostávalo tížených výsledků. Che zcela přirozeně stejně jako v Kongu vycházel především ze zkušeností získaných během boje na Kubě, který jakožto úspěšný považoval za vzor partyzánského způsobu vedení války. V období kubánské revoluce však

mělo Castrovo gerilové hnutí rozsáhlou podporu místních obyvatel, zatímco v Bolívii se Guevarovi této nedostávalo. Stálo za tím vícero příčin, z nichž hlavní byla ta, že od agrární reformy, kterou v zemi po revoluci v roce 1952 provedlo Revoluční Národní Hnutí, měl každý zemědělec ve vlastnictví půdu, jež obhospodařoval. Zmiňované levicové hnutí však bylo svrženo v další revoluci roku 1964, od níž vládla zemi vojenská junta. Její vůdce René Barrientos byl v této době prezidentem a jeho politika byla podporována ze strany USA. I přes proamerický charakter své vlády si však částečně demokraticky zvolený Barrientos udržoval mezi rolníky dobrou pověst, a nechtěl o ni přijít zrušením silně populární agrární reformy. Proto nacházela Che Guevarova výzva k povstání za účelem přerozdělení půdy mezi venkovským obyvatelstvem jen malou podporu (Nálevka 2009: 85).

Právě rozsáhlá subvence ze Spojených států byla dalším faktorem, s kterým partyzáni v čele s Guevarou při plánování kampaně nekalkulovali. Na místo regulární bolivijské armády, jejíž vojáci byli mnohdy chudého venkovského původu a Che u nich po vzoru kubánské revoluce předpokládal přechod na stranu povstalců, zde nečekaně čelili nejen vojsku cvičenému instruktory CIA, ale také oddílu U.S. Army Rangers trénovanému speciálně pro boj v džungli (Harris 2011: 162).

A konečně posledním faktorem, který zapříčinil selhání Che Guevarovi bolivijské kampaně, bylo neposkytnutí podpory od Komunistické strany Bolívie. Ještě před zahájením odboje Fidel Castro s touto stranou komunikoval a bylo mu přislíbeno, že partyzánům poskytne maximální součinnost. Předseda strany Mario Monje však patřil k přísně prosovětské linii a v Che Guevarovi do značné míry oprávněně spatřoval především maoistu. Proto jej také v rozhodující chvíli nepodpořil, což gerile způsobilo zásadní odtržení od dění v zemi i ve světě, včetně fatálního přerušení spojení a dodávek z Kuby. Monjemu někteří kvůli jeho rozhodnutí kladli Guevarovu smrt za vinu, včetně revolucionářových nejbližších jako je Pombo nebo jeho druhá manželka Aleida (Anderson 2010: 465).

Při pokračujícím neúspěchu kampaně dostal Che opakovaně nabídku, aby zemi opustil. Ani jednou jí však nevyužil. Stupňovala se také aktivita CIA a bolivijské vlády a podle některých zpráv měl jako poradce napomáhat i bývalý nacistický zločinec Klaus Barbie, který se v této době v Bolívii ukrýval (Smith 2007). Nakonec byl 8. října 1967 Ernesto Che Guevara dopaden a po noci v zajetí byl na přímý rozkaz bolivijského prezidenta zastřelen. Po smrti bylo jeho tělo vrtulníkem převezeno do vesnice Vallegrande, kde bylo vystaveno a zároveň byli povoláni svědci k jeho identifikaci. Vzezření mrtvého revolucionáře připomínalo místním vesničanům obrazy umučeného Krista, což jen posílilo mytizující kult, jež obklopoval a do jisté míry stále obklopuje jeho osobu (Duarte 2007: 6:10).

1.2. Stručná historie Demokratické republiky Kongo

Oblast kolem řeky Kongo byla poprvé osídlena před více než 60 000 lety. Od tohoto původního obyvatelstva Afriky, kterému jsou dnes geneticky nejbližší Sanové, se v oblasti řeky Niger oddělila etnická skupina Bantů. Ta v průběhu tisíciletí postupně z území Konga vytlačovala původní obyvatele směrem na jih, až bylo touto migrací dosaženo stávajícího etnického rozložení v oblasti (Klíma 2008: 15-16). Na území dnešní DRC je více než 200 národnostních skupin, avšak téměř 50 % celkové populace tvoří dohromady kmenové skupiny Mongo, Luba, Bakongo, Mangbetu a Azande. Drtivá většina etnik v zemi je bantuského původu, avšak lidé z posledních dvou jmenovaných kmenů jsou původu afroasijského (CIA: The World Factbook).

Zakladatelem novodobého Konžského království byl král⁷ Lukemi lua Nimi, který žil na přelomu 14. a 15. století. V roce 1482 zakotvil poblíž ústí řeky Kongo portugalský mořeplavec Diogo Cão (Hochschild: 1999: 8), který následně navázal styky s místním Konžským královstvím. Již v roce 1491 se pak zdejší král Nzinga-a-Nkuwu nechává pokřtít a přijímá jméno Joao I. Hlavní město silně centralizovaného království, dnes ležící na severu Angoly, se následně přejmenovalo z původního M'banza Kongo na São Salvador podle kostela, který zde jezuitští misionáři vystavěli na skále nad městem. Konžské království jako křesťanský stát na vztahu s Portugalci profitovalo a mezi oběma zeměmi probíhal obchod zaměřený především na měď, slonovinu, a otroky, které království získávalo jako zajatce z dobytých území či jako provinilce proti zákonu (Hochschild: 1999: 9). V zemi se spolu s portugalštinou a křesťanstvím šířila vzdělanost, avšak v průběhu staletí se vztahy mezi oběma státy zkomplikovaly.

Kongo bylo postupně oslabováno jak vnitřními boji o moc, tak i mezinárodním bojem koloniálních velmocí. Portugalci pak začali být obviňováni, že nedávají Konžanům rovné podmínky obchodu a ilegálně odvádí jako otroky i svobodné křesťanské občany státu. Pro oslabení Konžského království pak Portugalci podpořili vznik konkurenčního separatistického státu Ngola jižně od Konga. Konžské království na to reagovalo uzavřením spojení s Holanďany. Ke konečnému otevřenému střetu došlo v říjnu roku 1665 v bitvě u Mbwily, kde byli Konžané poraženi a padl také jejich král Antonio I. Nzinga a Mona

⁷ Království se v jazyce Kikongo i v dalších bantuských jazycích označuje slovem wene. Král byl pak označován osobním přívlastkem ke království spolu s jeho názvem – Mwene Kongo. Původní výslovnost v evropských análech psaného slova však byla jiná než fonetická, což lze vyvozovat z portugalského termínu pro zdejší krále – Manikongo.

(Klíma 2008: 61). Od této porážky byli následující králové de facto vazaly Portugalců. Díky tomu i díky neustálým kmenovým válkám o korunu jejich vliv postupně upadal, až nabyla královská funkce čistě formální charakter, jež si uchovala po zbytek své existence.

Určujícím bodem pro budoucnost dnešní DRC byly kolonizační snahy 2. poloviny 19. století. Záhy po svém usednutí na trůn ambiciózní král Leopold II. Belgický začal projevovat zájem o participaci na v této době aktuálním dělení Afriky mezi evropské mocnosti. V roce 1876 založil a priori filantropickou, přesto latentně imperiální Mezinárodní africkou společnost, jejíž součástí byl Výbor pro studium horního Konga – tedy oblasti severně od Portugalci ovládaného Konžského království (Van Reybrouck 2014: 41). Výbor byl o dva roky později včleněn do nově založené Mezinárodní konžské společnosti, která již byla otevřeně zaměřena na ekonomické cíle. S těmito společnostmi, které král Leopold vlastnil jako soukromý kapitál, se mu podařilo financovat novou výpravu proslulého cestovatele sira Henryho Mortona Stanleyho. Ten již v předchozích letech daný region navštívil, když zkoumal oblast jezera Tanganika a následně se plavil po řekách Lualaba a Kongo. Stanley při své objevné výpravě v letech 1879 až 1884 pro svého sponzora zabral území dnešní DRC (Klíma 2008: 104), a to se následně dostalo do přímé správy Mezinárodní konžské společnosti. Přestože objevitel založil a po svém patronovi pojmenoval pozdější hlavní město Léopoldville, centrum nového státu bylo zprvu ve městě Boma, což souviselo s potřebou blízkosti moře pro funkčnost exportu.

Uznání ze strany ostatních států přišlo spolu s událostmi pro Afriku velmi zásadní Berlínské konference,⁸ jež se konala v letech 1884 a 1885. Jednalo se o součást uspořádání světa v rámci koncertu velmocí. Konference uznala nároky Leopolda II. na území Konga díky jeho vlastnictví Mezinárodní konžské společnosti a následně vznikl Svobodný stát Kongo, který byl soukromým majetkem stávajícího belgického krále (Záhořík 2016: 40; Hulicius 2006: 134). Přestože se tohoto výtoku podařilo Leopoldovi dosáhnout pomocí neustálého připomínání humanitních, filantropických, civilizačních a christianizačních aktivit pro Kongo, jeho skutečné cíle byly zaměřeny čistě na maximalizaci zisku pro belgickou monarchii. V tomto duchu se také nesla politika Svobodného státu Kongo, která měla ryze koloniální a imperiální povahu. Stát se primárně soustředil na zisk a export slonoviny, mědi, zlata, kobaltu, uranu, diamantů, a především kaučuku, jež zažíval v 90. letech 19. století velký vzestup (Hochschild 1999:159). Leopold II. Belgický přitom pro toto drancování bohatství Konga využíval extrémně brutálních prostředků. S pomocí Belgičany a Brity řízené armády

⁸ Berlínská konference se v němčině nazývá Kongokonferenz, což reflektuje skutečnost, že ambiciózní Leopold II. Belgický byl jedním ze svolavatelů a nejvýraznějších postav v průběhu jednání.

spolu s řadou soukromých těžařských společností terorizoval místní obyvatelstvo. Běžnou praxí bylo sekání končetin či další mrzačení domorodých obyvatel používané jakožto trest za nedostatečné výsledky při sběru kaučuku.

Na přelomu 19. a 20. století však toto nelidské zacházení s obyvateli Konga vyšlo napovrch a způsobilo mezinárodní skandál. Po zkoumání podmínek ve Svobodném státu Kongo nezávislou komisí v letech 1904 až 1908 byla potvrzena nejhorší možná podezření (Van Reybrouck 2014: 97). Značná část světových osobností, včetně Henryho Mortona Stanleyho, vyvíjela tlak na krále Leopolda, aby ustoupil a vzdal se přímé kontroly nad zemí. Ten nakonec souhlasil a přenechal území jako kolonii belgickému státu. V roce 1908 tak vzniklo Belgické Kongo⁹, v jehož čele nominálně stál belgický král, avšak byl bez jakéhokoli politického vlivu, který náležel po vzoru britských kolonií osobě generálního guvernéra.

Přes o poznání humánnější zacházení s místními obyvateli zůstalo Kongo pro Belgičany nadále cenným zdrojem nerostů a také uranu, který s příchodem atomového věku postupně nabýval na významu. Navzdory své ekonomické důležitosti však zůstávaly kolonie na periferii belgické politiky, která se soustředila především na evropské a transatlantické politické dění. Konžané byli nadále bez politických práv a institucí. Ve městech a ve školách fungovala rasová segregace zvýhodňující bílé obyvatelstvo (Nzongola-Ntalaja 2002: 39-40) a Belgičané kontinuálně odmítali přijmout rozšíření svobod pro místní občany. Přesto se však s velkým přispěním církevního školství v zemi rozvíjela vzdělanost, byla budována infrastruktura, rozšířena zdravotní péče a vytvořila se vrstva místní elity, jež postupem času čím dál tím více byla schopna formulovat politické požadavky vůči kolonizátorům. Jako příslušníky této nové černošské elity lze definovat také budoucí vůdce země a protagonisty konžské politické krize z roku 1960.

Spolu s celosvětovou krizí kolonialismu po 2. světové válce začaly i v Belgickém Kongu sílit hlasy volající po nezávislosti země. V 50. letech vzniklo několik hnutí, které hlásaly suverenitu. Joseph Kasa-Vubu v roce 1950 spoluzakládal a posléze stanul ve vedení organizace Asociace za zachování kultury a zájmů Bakongů, zkráceně ABAKO, která sdružovala obyvatele tohoto etnika, jehož byl sám příslušníkem. Kasa-Vubu je typickým příkladem konžské elity tohoto období – měl univerzitní vzdělání z katolického semináře, působil jako učitel a knihovník, a zároveň měl dobré postavení v očích kolonialistů. *„Cílem představitelů hnutí však bylo naprosté sjednocení Bakongů Belgického Konga,*

⁹ Oficiální název státu v letech 1908 až 1960.

Francouzského Konga a Angoly a tím návrat k velikosti a slávě historického království Kongo“ (Záhořík 2016: 145).

V roce 1956 pak Patrice Émery Lumumba zakládá organizaci s názvem Konžské národní hnutí – MNC¹⁰. Lumumba byl levicově orientovaný charismatický lídr a organizaci se mu úspěšně dařilo vést nikoliv na etno-regionální bázi, nýbrž na celostátní úrovni s důrazem na Konžany jakožto politický národ země. V tomto byla jeho strana unikátní (Van Reybrouck 2014: 241). Díky této skutečnosti v kombinaci s dlouholetou osobní historií boje za nezávislost Konga, za který byl tento poštovní úředník i trestán, bylo jeho hnutí nejúspěšnější. Členem MNC byl také v budoucnosti nejvlivnější muž Konga – Joseph Désiré Mobutu. Ten měl za sebou krom církevní školy relativně úspěšnou vojenskou kariéru, při které se zároveň angažoval jako žurnalista a politik. V hnutí působil jako jeden z Lumumbových nejbližších spojenců.

Ve 2. polovině 50. let sílil tlak vyvíjený na Belgii jak ze strany Konžanů, tak i ze strany evropských koloniálních mocností. Všechny země se postupně připravovali na předání moci novým africkým vládám, které měly vzejít z demokratických voleb. V budoucí DRC se tyto uskutečnily 22. května 1960 s tím, že datum vzniku nového státu bylo předem určeno na 30. června. Volby skončili ziskem 23,4 % a jasným vítězstvím pro Lumumbovo MNC (Nohlen et al. 1999: 291). Druhou byla Africká solidární strana – PSA¹¹ vedená Antoinem Gizengou a třetí ABAKO. Tyto tři nejsilnější strany měly společně 58 křesel ve stočlenné dolní komoře parlamentu a dohodly se na vytvoření vládní koalice s tím, že premiérem se stal Patrice Lumumba, vicepremiérem Antoine Gizenga a prezidentem Joseph Kasa-Vubu. S tímto vládním složením a Josephem Mobutu na pozici ministra obrany po slavnostním ceremoniálu za přítomnosti belgického krále Baudouina I. vstoupilo Kongo 30. června 1960 mezi svobodné státy.

1.3. Konžská krize a vývoj v 1. polovině 60. let

Bohužel se však smluvené vládě tří velkých politických konkurentů – MNC, PSA a ABAKO – nedostalo dlouhého a poklidného trvání. Pět dní po vyhlášení nezávislosti vypukla vojenská vzpoura proti Belgičanům, která vyvrcholila spontánním vražděním bílého obyvatelstva poblíž oblasti hlavního města. Krom velkého odchodu čítajícího na 100 000

¹⁰ Mouvement National Congolais

¹¹ Parti Solidaire Africain

bílých obyvatel Konga vedla tato vzpoura k belgické invazi do země. Kritickou situaci jen podtrhlo vyhlášení nezávislosti Katangy – jižní provincie, která měla a dodnes má největší nerostné bohatství (Záhořík 2016: 155). V čele separatistického státu, který finanční zájmy svých představitelů maskoval ochranou bílého obyvatelstva, stál Moïse Tshombe. Ačkoliv se mu nikdy nepodařilo dosáhnout mezinárodního uznání, stát s podporou Belgie fungoval ještě další tři roky. Příkladem Katangy následoval region Jižní Kasai, což byl paradoxně Lumumbův rodný kraj. V jeho čele stanul premiérem dlouholetý politický oponent Albert Kalonji, který se dokonce nechal korunovat králem.

Aby Patrice Lumumba zabránil štěpení země, žádal okamžitý odchod Belgičanů a vojenský zásah ze strany mírových vojsk OSN. Tak se i stalo, ale ačkoliv Belgičané byli donuceni mezinárodním společenstvím k odchodu a do země následně vstoupili jednotky OSN, vzhledem ke svému slabému mandátu spolu s nejasným cílem mise postrádala intervence jakýkoli smysl. Spojené národy navíc totiž odmítly požadavek konžské vlády, aby bojovaly proti separatistům v oblasti Katangy a Jižní Kasai (Van Reybrouck 2014: 297-298). Lumumba následně odcestoval do New Yorku a žádal o vojenskou pomoc Spojené státy americké, avšak ty stály na straně OSN a odmítly jakkoli intervenovat. Zklamán odmítnutím USA Patrice Lumumba kontaktoval Sovětský svaz a vyslal telegram do Moskvy, v němž žádal od Nikity Chruščova, aby monitoroval situaci v Kongu.

Přestože byl Lumumba levicově orientován, nebyl nikdy komunistou. Po kontaktu s SSSR se však v očích západních států stal komunistou potenciálním, což mělo za následek více či méně otevřenou snahu o jeho odstranění (Howard 2013: 14)¹². Jeho politika se tím navíc lišila od té, kterou prosazoval Joseph Kasa-Vubu, a která byla mírnější ve vztahu vůči Belgii i všem západním mocnostem. Stále markantnější byla též premiérova neschopnost řešit situaci a zabránit probíhajícím etnickým masakrům vůči Balubům v separatistickém státě Jižní Kasai. 5. září jej prezident Kasa-Vubu v radiovém proslovu veřejně obvinil z pozvání Sovětů do země a odvolal jej z funkce. Lumumba obratem ve svém projevu odvolal prezidenta, kvůli neústavnosti jeho kroku a obvinil jej ze zrady. Politická situace v zemi se stala patem, který 14. září přerušil vojenský puč plukovníka Mobutu. Ten zatkl Lumumbu a po peripetiích spojených s jeho útekem jej dal převést do Katangy, kde byl po krutém mučení za přítomnosti Moïse Tshombeho a několika belgických důstojníků popraven zastřelením (McCullum 2006: 1).

¹² Telegram CIA stanice Kongo z 11. srpna 1960: „Ambasáda a stanice věří, že Lumumba se posunuje vlevo a vliv komoušů roste. Pokud nebude v blízké budoucnosti zastaven, věřte, že se stane diktátorem, eliminuje umírněnou opozici a nastolí režim pod vlivem, pokud ne pod plnou kontrolou, komoušů. Věřte tedy, že pád Lumumby by napomohl cílům Západu.“

Patrice Émery Lumumba tím dosáhl aury mučednické smrti. Jak v očích komunistických zemí, tak i v paradigmatu obyvatel subsaharské Afriky se stal obětí koloniálních kapitalistických mocností, které v tomto pojetí konspirovali proti hrdinovi boje za konžskou nezávislost. Tento obraz Lumumby sdílel také Ernesto Che Guevara – jak bude popsáno dále v této práci. Ne všichni však po konžské krizi z roku 1960 přijali její výsledky. Na východě země ve městě Stanleyville, dnešním Kisangani, vyhlásil předseda PSA Antoine Gizenga Svobodnou republiku Kongo, která si kladla za cíl pokračovat v levicových reformách zavražděného premiéra a vystupovala jako skutečná oficiální vláda (Devlin 2007: 117). Gizengovi se podařilo shromáždit řadu s jeho kurzem souhlasících členů Lumumbovy vlády.

Vládě ve Stanleyville se podařilo vyzískat mezinárodní uznání ze strany SSSR a jejích spojenců, včetně Československa, Jugoslávie a Číny. Přes silné vojenské zázemí však ke střetům s jednotkami věrnými Léopoldvillské vládě příliš nedocházelo, a to i díky modrým přílbám OSN působícím na značné části území Konga. V komplikované patové situaci pak oběma stranám nezbývalo než situaci řešit pomocí diplomacie. Po otevřených jednáních a příslibu vicepremiérského křesla Antoine Gizenga souhlasil se spojením obou oblastí do jednotného státu, ale když se o několik měsíců později pokusil vést novou rebelii v provincii Kivu, byl zatčen a trvale odstaven od moci (Van Reybrouck 2014: 316).

Po Gizengově zatčení se dostal do čela lumumbistů již zmiňovaný Pierre Mulele, který záhy uprchl do zahraničí. Byl přesvědčeným maoistou a spolu s dalšími Konžany se vydal do Číny, aby získali vojenský výcvik. Tak se i stalo a po návratu do vlasti pomáhal rozpoutat ve středozápadní provincii Kwilu na začátku roku 1964 nové povstání. To neslo název podle svahilského výrazu pro lva – Simba (Van Reybrouck 2014: 323). Vzpoura mohla znovu vypuknout i díky skutečnosti, že se ze země postupně stahovaly jednotky OSN, protože už území považovali za stabilní, což se záhy ukázalo jako zcela mylné. Mulele se snažil následovat učení Mao Ce-Tunga a vyžadoval po svých spolubojovnících dodržování přísných morálních zásad, s kterými však měli značné problémy. Čína toto povstání plně podporovala, což bylo součástí pokračujícího čínsko-sovětského konfliktu (Ogunsanwo 2010: 175). Rebelové úspěšně vyzískali Stanleyville, ustanovili tam svou vlastní Konžskou lidovou republiku, masakrovali místní obyvatelstvo a jako rukojmí drželi na letišti 2000 bílých Evropanů. Odpověď přišla rychle a za pomoci amerických letadel v listopadu 1964 bylo v oblasti vysazeno 350 belgických parašutistů, kteří osvobodili rukojmí a rozprášili povstání. Po této epizodě zůstaly jen drobné zbytky rebelských skupin na severovýchodě a východě země.

Jedna z mnoha politických skupin, která stála od počátku krize pevně za Patricem Lumumbou, byl BALUBAKAT – Generální asociace balubských obyvatel Katangy. V čele její mládežnické organizace v době vrcholu konžské politické krize stál Laurent Désiré Kabila. Také on patřil k mladé elitě z období Belgického Konga, byť není přesně jisté, kde a za jakých okolností se mu dostalo vzdělání¹³. Kabila se narodil na východě Katangy a v době existence samozvaného katanžského státu tak jako mnozí příslušníci Balubského etnika aktivně bojoval proti vojákům věrným Moïse Tshombemu. Souhlasil se socialistickými ideály Patrice Lumumby a po jeho smrti odešel na východ země, aby zde dle svého přesvědčení bojoval proti americkému imperialismu (The Economist 2001; Kisangani 2016: 252). Začal působit v oblasti Kivu, pojmenované po stejnojmenném jezeře ležícím 100 km severně od jezera Tanganika, přes které často tajně cestoval do tanzanského města Kigoma pro doplnění zásob. Právě Kabilovi ozbrojené jednotky v tomto regionu se rozhodl osobně podpořit Ernesto Che Guevara.

2. Ideová východiska Ernesta Che Guevary

2.1. Svěbytné pojetí marxismu

Při svém odchodu z Kuby nechal Che kromě dopisu na rozloučenou pro Fidela Castra ještě další dva takové. Jeden byl určen jeho dětem, druhý pak rodičům. V posledním zmiňovaném napsal: „(...) můj marxismus je pročištěný a více zakořeněný. Věřím v ozbrojený boj jako jediné řešení, aby se bojující národy osvobodily, a jsem si vědom následků svého přesvědčení. (...) jsem z těch, kdo dávají v sázku život, aby prokázali svoji pravdu.“ (Arze 2011: 197). Tentýž názor, jež zastával již od raného mládí, vyjádřil v průběhu svého života několikrát – totiž že neexistuje jiná cesta ke skutečné svobodě nežli skrze ozbrojené povstání (Guevara 2003: 122).

Che v této své nevíře v demokratický způsob dosažení socialismu přesně kopíroval přísnou linii Karla Marxe a jeho slova v závěru *Manifestu Komunistické strany*, kde uvádí,

¹³ Informace o studiu Laurenta Kabilu se rozcházejí. On sám na počátku 90. let uvedl, že studoval v Paříži, Bělehradu, Taškentu a v Dar es Salaamu. Někteří autoři však považují jeho tvrzení za fabulaci. Avšak i ke Kahiblovi kritická média přijímají informaci o studiu politické filozofie ve Francii, kterou spolu s NDR uvádí také Kisangani ve svém historickém slovníku Konga. Nejpravděpodobnější se jeví vyprávění jeho přítele z dětství Godefroida Tchamlessa, který uvádí, že Kabila studoval humanitární studia na lyceu v Élisabethville, nicméně jeho univerzitní studia zůstávají s otazníkem.

že komunisté „*prohlašují otevřeně, že jejich cílů lze dosáhnout jen násilným svržením celého dosavadního společenského řádu.*“ (Marx, Engels 2009: 22). Odmítal tím teorie Eduarda Bernsteina a dalších Marxových revizionistů, kteří rozporovali nezbytnost ozbrojeného povstání k dosažení socialismu (Tudor 1988: 34), tak jako i dialektický materialismus a další Marxem předkládané myšlenky. Naopak samotný Marx, jehož dílo Ernesto Guevara přečetl již v raném mládí pro něj byl nedotknutelným, byť do značné míry čistě teoretickým a deklarativním filozofem. Na některých místech svou úctu k mysliteli s nadsázkou zveličuje a nazývá jej svatým Karlem (James 2001: 41). Jak dosvědčuje výše citovaný dopis – nikdy neváhal označit se za marxistu a s léty toto jeho uvědomění jen sílilo. Naopak po událostech let 1956 a později 1963 poměrně váhal označit se za komunistu¹⁴.

Přestože Lenina považoval za nejpodstatnějšího přispěvatele k Marxovu dílu, neváhal jej v průběhu života také kritizovat, a to za implementaci prvků soukromého vlastnictví do Sovětského systému ve 20. letech, kterou Lenin udělal za účelem posílení extrémně slabé ekonomiky státu (Anderson 2010: 459; Kenez 2006: 47). Zároveň však choval k Vladimíru Iljiči Leninovi nesmírný obdiv a nikdy v něm nepřestal vidět osobní vzor. Vzor revolucionáře, který dýchá pro revoluci a žije pro ni do poslední chvíle (Anderson 2010: 50). Celkový Marxův koncept revoluce pak měl v Guevarově chápání takřka sakrální charakter jako věc, která skutečně stojí nejen za osobní obětováním se revolucionáře, ale i za nevyhnutelné oběti na lidských životech, s kterými je spojena. V tomto duchu také chápal všechny popravy či zabité při bojových akcích, které měl na svědomí – viděl v nich nezbytné oběti na cestě ke konečnému vítězství socialistické revoluce.

Když při pobytu v Guatemale objevil mladý Ernesto Guevara spisy Josifa Vissarionoviče Stalina s názvem *O technice a O dialektickém a historickém materialismu*, považoval to osobně za skutečný průlom ve svém smýšlení o komunismu (Anderson 2010: 375) a Stalina přes všechnu svou budoucí kritiku Sovětského svazu nepřestal považovat za skutečný vzor vedení státu. Následně v roce 1953 před Stalinovým obrazem také přísahal o svém boji proti kapitalistickým chobotnicím, čímž mínil především americké nadnárodní korporace (Anderson 2010: 99). Přes svůj obdiv k sovětskému maršálovi však Ernesto Guevara nikdy nechoval žádné sympatie ke kultu osobnosti, který vnímal jako zásadní zradu

¹⁴ Tento rys sdílel s Fidelem Castrem v letech 1955-1960. Přestože Ortodoxní strana jejímž byl Fidel členem ještě před odsouzením a odchodem z Kuby byla ve svém programu de facto komunistická, sama sebe takto neidentifikovala. Castro svého ne čistě komunistického profilu takticky využíval v prvním roce po kubánské revoluci, když balancoval mezi socialistickou politikou a snahou o zachování USA jakožto hlavního obchodního partnera ostrovního státu.

socialismu¹⁵. Obdivoval choval k maximálně centralizovanému režimu SSSR, kde veškerý majetek dle jeho pojetí náležel všemu lidu. Proto mu také byl blízký a ztotožňoval se se Stalinovým způsobem vedení státu, který podle něj aplikoval také Mao Ce-tung v Číně. Zároveň nikdy nepřestal obdivovat industrializaci Ruska, kterou Stalin dle jeho názoru provedl velmi úspěšně.

Když byla v roce 1956 na XX. sjezdu KSSS odhalena skutečnost Stalinovy hrůzovlády, došlo následně pod vedením Nikity Chruščova také k revizi mnohých ekonomických praktik v zemi (Kenez: 2006: 202). Che sice obecně odmítal kult osobnosti a byla to chyba, za kterou Stalina často kritizoval (Ramonet 2007: 179), ale zároveň neviděl problém v obětech ve jménu světového socialismu (Anderson 2010: 257), a především ideologicky odmítal Chruščovovi snahy o decentralizaci a dalšími reformy Sovětského svazu (Castañeda 2003: 245). Tyto pokusy viděl jako revizionistické tendence postupně sepřiklánějící ke kapitalismu. Byl o tom přesvědčen do takové míry, že věřil, že „SSSR a sovětský blok byli odsouzeni k návratu ke kapitalismu.“ (Anderson 2010: 459). Podle Guevary tedy země východní Evropy v čele se SSSR prohrávaly ekonomické závody se Západem proto, že se přestaly držet ortodoxní cesty marxismu-leninismu. Na této cestě měly vytrvat i přes všechny potenciální obtíže a ekonomické komplikace, ale na místo toho státy sovětského bloku přistupovaly k revizi marxismu-leninismu. Zkoumali východiska ze své tíživé situace pomocí zavádění nových reforem a tím dle Guevarova pohledu v průběhu let ustupovaly od pravé cesty Marxe. Vytvořily tak podle něj hybridní systémy, které nebyly kapitalistické, ale nebyly ani autenticky socialistické.

Naopak pro Mao Ce-tungovy teorie, jež popsal ve svých výrociích shromážděných v knize *Citáty předsedy Maa* známé jako *Rudá knížka*, choval Che velké sympatie. Stál za tím nejen již zmiňovaný maximálně centralistický model vedení státu, ale také fakt, že Mao se v nich opíral o především o rolnictvo, což v Guevarově pohledu přirozeně souznělo s potřebami málo industrializované Latinské Ameriky. Velký kormidelník, jak se nechával tento diktátor ve vlastní zemi nazývat, při jejich tvorbě vycházel ze stávající demografické reality v Číně, ve které mělo zemědělství primární úlohu, zatímco počet dělníků byl oproti rolníkům marginální. „*Revoluční silou, jež má být vědomostmi a vůdcovskými schopnostmi strany mobilizována, je pro maoismus rolnictvo, a nikoli dělnictvo, jako tomu je v případě*

¹⁵ Skutečný rozsah kultu osobnosti v Rusku v letech 1929 až 1956 nebyl Ernestu Guevarovi zcela znám. Dostávali se k němu pouze částečné zprávy, přičemž on sám byl pověstný svou selekcí informací v duchu vlastního socialistického idealismu. Poprvé se s reálnou praxí kultu osobnosti v komunistických zemích setkal až v pozici státníka při návštěvě Číny, Severní Koreji, Jugoslávie, Albánie a dalších států, které jej v této době praktikovali.

klasického marxismu-leninismu. (...) Maoův režim se dostal k moci prostřednictvím komunistického povstání zemědělců ve 20. a 30. letech. Z podobných důvodů bylo sázeno spíše na rozvoj zemědělství než na, pro země socialistického bloku, obvyklý těžký průmysl.“ (Vávra 2008: 14-15). Ernesto Guevara v tom viděl jasnou paralelu a praktické použití nejen pro jemu tolik blízkou Latinskou Ameriku, ale ještě více pak byly teorie maoismu dle jeho názoru platné pro samotnou Kubu, a to vzhledem ke skutečnosti, že pěstování cukrové třtiny tvořilo primární pilíř ekonomiky celé země.

Dalším důvodem, proč pro něj bylo problematické identifikovat se v pozdějších letech jako komunista, byly zásahy Sovětského svazu do vnitřního politického a ekonomického dění na Kubě. Přestože z hlediska komunistické supervelmoci se nejednalo o nic překvapivého, protože SSSR se pouze snažil o utvrzení svého vlivu tak, jako to již dříve činil v zemích východní Evropy, pro Guevaru bylo zjištění skutečných nároků Sovětů na Kubu zdrcující. Internacionalismus, v který tak pevně věřil, se náhle rozplynul ve skutečnosti dominance jedné komunistické supervelmoci nad menšími státy. Nástup a realita čínsko-sovětského konfliktu Guevarovu frustraci pouze prohloubily, protože spor mezi komunistickými státy, tedy těmi, kteří měli kooperovat proti kapitalismu a stát v čele internacionální revoluce, byla v přímém rozporu s ideály, které choval od mládí (Castañeda 2003: 244-245).

2.2. Vlastní teoretické myšlenky

Asi nejznámější teorií, s kterou je osobnost Ernesta Che Guevary spojena je *foco* – teorie ohniska, centra. Dle mého názoru a studia díla kubánského revolucionáře má tato teorie v jeho pojetí dvě roviny. Je to rovina lokálního boje a rovina globální strategie. Rovina, jež se zaměřuje na lokální boj je dobře popsána v jeho knize *Partyzánská válka* (Guevara 2012: 2) a de facto kopíruje způsob vedení odboje v období kubánské revoluce. Podle ní má gerilová válka začínat v horách či v rurální oblasti (Guevara 2012: 19), kde je přítomnost nepřátelských vojsk malá, a které vláda nevěnuje přílišnou pozornost.

Důležité je začínat s malou skupinou, protože je pro ni snazší zajistit jídlo (Guevara 2012: 27). Především je však potřeba vybudovat si důvěru místního obyvatelstva, které je základní oporou partyzánů v oblasti a poskytuje jim potraviny. Jakmile rolníci uvidí, že primárním cílem osvobozenického hnutí je obyvatelstvu pomoci a v budoucnu přerozdělit půdu, budou se k odboji sami ochotně přidávat. Stejně tak, až se informace o povstání rozšíří,

se připojí také „*mladí idealisté*“ (Guevara 2012: 27), a tak se řady gerilových bojovníků budou postupně rozrůstat. Partyzáni i přes větší počty nadále operují v malých skupinách a po každém útoku se rychle stáhnou, aby byli jen těžko polapitelní. V závěru pak Che ve svém díle zdůrazňuje dodržování přísných morálních pravidel, jež si žádá od bojovníků gerilové války, aby byli nesobeckými příklady revolucionářů.

Druhá rovina teorie *foco* se soustředí na mezinárodní rozšiřování revoluce. Tuto globální strategii lze považovat za určité pokračování první roviny. Poté, co se revoluce úspěšně rozšíří z jednoho místa a ustanoví socialistickou vládu nad státem, je následně předurčena k rozšiřování se do okolních zemí. Místo, kde socialistická revoluce již zvítězila se stane ohniskem pro sousední státy, kde se následně objeví povstání obdobného typu. Samozřejmě s podpurným přispěním prvního státu, který, pokud nebude intervenovat přímo, zajistí povstalcům dodávky zbraní, munice, potravin a léků.

V praxi by tedy byla podle ideálního scénáře Ernesta Che Guevary revoluce na Kubě natolik silným a táhnoucím scénářem, že by její příklad postupně následovaly další a další latinskoamerické země. Po pádu všech kapitalistických zemí v Jižní a Střední Americe by byl vytvořen jednotný stát v duchu Svazu latinskoamerických socialistických republik¹⁶. Tento plán přirozeně souzněl s tím, že Che „*snil o sjednocené Latinské Americe, jako o velkém národu.*“ (Karpova 2011). Nový federativní stát by byl natolik silný, že i Spojené státy americké, jakožto hlavní centrum světového kapitalismu, by padly, a to ať už v totální válce či změnou vlastního systému. Komunistická revoluce by dosáhla světového vítězství. Ačkoliv se tyto plány mohou z dnešního pohledu jevit takřka jako vědecko-fantastické, jsou zcela v duchu Marxovi autentické ideji šířící se internacionální revoluce. Přirozeně Guevara vycházel z toho, že v *Manifestu komunistické strany* se píše, že zánik buržoazie „*i vítězství proletariátu jsou stejně nevyhnutelné*“ (Marx, Engels 2009: 10). Che pak jako další příznivci tohoto myšlenkového směru idealisticky věřil, že takový scénář je proveditelný a uskutečnit jej bylo jeho životním cílem. Sám k tomu napsal: „*Vlajka pod kterou bojujeme bude svatou příčinou vykoupení lidstva. (...) Shrňme naše naděje: totální zničení imperialismu eliminací jeho nejsilnějšího stožáru – útisku vyvíjenému Spojenými státy americkými. (...) To znamená dlouhou válku. A znovu to opakujeme – krutou válku.*“ (Marxists.org: Message to the Tricontinental).

Tento scénář se však nestal realitou a Kubě bylo navíc pod tlakem SSSR bráněno, aby se snažila vyvážet vlastní prototyp revoluce do Jižní Ameriky (Nálevka 2009: 85). Přes

¹⁶ Uvedený název je čistě ilustrativní a vykonstruoval jsem jej na základě názvu Svazu sovětských socialistických republik s cílem zdůraznit pravděpodobnou federativní podstatu takového uskupení.

náročné hledání možností, kde a jak pokračovat v rozšiřování revoluce, které je popsáno v další kapitole této práce, se nakonec Ernesto Guevara rozhodl pro Afriku. Che totiž chápal Afriku jako místo ještě nerozdělené mezi světové velmoci, tedy jako území, kde je skutečná změna – skutečná socialistická revoluce – stále možná (Castañeda 2003: 270). Teorii tohoto Guevarova pohledu na Kongo potvrdil několikrát i Fidel Castro. Po utajeném odletu Kubánců do Afriky v rozhovoru se sovětským velvyslancem údajně prohlásil: „*Che si myslí, že Afrika je zemí nikoho, kde ani Evropa, ani SSSR, ani Spojené státy nemají hegemonii. (...) Víte, že je revolucionář, a toto je způsob, jak může pomoci světu.*“ (Castañeda 2003: 288). Kromě toho viděl Guevara Afriku navíc jako místo, kde je možné uštvít Západu silnou ránu. Jak později napsal do svého deníku: „*Věřím, že Afrika je pro severoamerický imperialismus důležitá, obzvláště pak jako rezerva. (...) V rámci boje ve světovém měřítku je strategie pro Afriku, aby se zabránilo rezervním základnám imperialismu v tom, aby zůstaly v klidu.*“ (Guevara 2000: 243).

Proto Che Guevara odešel do Konga. Právě Kongo-Léopoldville se mělo s jeho přičiněním stát svědkem nové revoluce: autenticky africké, socialistické, antikolonialistické. Stejně jako v případě původního scénáře s Kubou i tentokrát se mělo stát centrem – ohniskem, které rozšíří komunistickou revoluci do okolních států. Tuto tezi Che Guevarova pohledu na Afriku potvrzuje řada svědků dobových událostí. Harry Villegas Tamayo přezdívaný Pombo, jeho osobní strážce a společník při konžské kampani, vzpomíná: „*Byl si jistý, že Kongo bude základna, z níž budou pochodovat síly k obnově nezávislosti Afriky bez ohledu na hranice. V jeho koncepci revolučního boje (...) se tyto síly rozšíří z jednoho centra. Che viděl Kongo jako epicentrum osvobození celé Afriky, díky jeho devíti hranicím*¹⁷.“ (El-Tahri 2007: 25:00) Zda-li by se měl v případě dovršení vytvořit jednotný stát sdružující subsaharské republiky, to již Che Guevara ve svých myšlenkách neplánoval a doufal, že podobu uspořádání kontinentu si zvolí sami Afričané

Po projektování vlastních velkých nadějí do Konga přišlo tvrdé selhání celé operace. I přesto se však Che nevzdal své teorie a konec snah o ozbrojenou mezinárodní revoluci udělala teprve jeho následná kampaň v Bolívii. Ta se přitom dle jeho teorií opět jevila jako ideální destinace pro zahájení nové revoluce, a to díky svému umístění v samotném srdci Jižní Ameriky. Jeho sen se však nestal skutečností, ačkoliv nelze nereflektovat, že on sám pro uskutečnění těchto svých plánů vykonal maximum.

¹⁷ V tomto smyslu se jedná o narážku na velikost současné DRC. V období Che Guevarovi kampaně země sousedila od západu k jihu s Kongem-Brazzaville, Středoafričskou republikou, Súdánem, Ugandou, Rwandou, Burundi, Tanzánií, Zambií a Angolou.

Kromě teorie *foco* byl Che zároveň autorem jiné zásadní strategicko-politické teorie, která měla podstatný vliv na Kubánskou politiku 60. let. Jejím středobodem a konečným cílem opět není nic jiného než kompletní eliminace Spojených států amerických. Přestože tato teorie nemá souhrnný název, většina autorů pro ni používá označení „*jeden, dva, tři Vietnamy*“ (Nálevka 2009: 79, Opatrný 2002: 77) podle Guevarova veřejného dopisu mezinárodní konferenci, který nesl označení „*dva, tři, mnoho Vietnamů*“ (Marxists.org: Message to the Tricontinental; Harris 2011: 151). Základem pro tuto teorii byl neúspěch americké války ve Vietnamu, kterého si byl Guevara dobře vědom (Che Guevara Speech on Imperialism). Podle této teorie je základem komunistické internacionální revoluce v realitě 2. poloviny 20. století vytvořit vícero konfliktů, obdobných jako je ten ve Vietnamu, do kterých by přímo intervenovaly Spojené státy. Čím vyšší bude počet konfliktů, do kterých se USA zapojí, tím náročnější pro ně bude udržet si stabilitu. Po řadě válečných neúspěchů se pak ze světové mocnosti stane země personálně, finančně, politicky, morálně a ekonomicky vyčerpaná.

Ernesto Guevara přímo píše: „*Musíme vnést válku do všech koutů, které s sebou nepřítel nese: do jeho domu, do jeho zábavních center. Totální válka. Je důležité mu zabránit, aby měl jen na moment klid. (...) Musíme na něj zaútočit ať je kdekoliv, dohnat ho, aby se cítil jako zvíře v koutě kamkoliv se jen hne. Pak jeho morální vlákno začne slábnout. Stane se ještě více bestiální, ale my si všimneme, jakmile se znaky úpadku začnou objevovat.*“ (Marxists.org: Message to the Tricontinental). Po kompletním vyčerpání USA pak bude podle teorie snadné realizovat plán nastíněný v předchozích odstavcích této kapitoly.

Che tedy dle teorií *foco* a oslabení USA na frontách vícero Vietnamů choval naději, že zprvu započne úspěšnou revoluci na východě Konga-Léopoldville, aniž by se kapitalistická velmoc zapojila v rámci přímé pozemní invaze. Avšak počítal s tím, že v budoucnu se tak stane. Sebevědomě pak očekával, že partyzánská válka bude úspěšná i proti vojákům americké armády, kteří budou oslabeni bojem na vícero mezinárodních frontách. Guevara si však neuvědomoval, že v této době probíhající válka USA ve Vietnamu do značné míry vylučovala na dlouhou dobu dopředu souběžnou intervenci v Kongu. Navíc po minulých negativních zkušenostech Belgie a OSN s tímto nestabilním regionem bylo nepravděpodobné, aby se USA rozhodly pro tak riskantní podnik. Ani možnost, že by Západ Che Guevarovými slovy „*zneužil*“ (Marxists.org: At the United Nations) OSN k další intervenci nebyla příliš reálná – nebylo žádoucí se v tuto chvíli vracet se do Konga, protože by tím Spojené národy jen dokázaly nefunkčnost své předchozí mise.

O poznání pravděpodobnější byla v případě povstání potenciální invaze ze strany Belgie, u které si Guevara uvědomoval potřebu ochrany vlastních ekonomických zájmů v regionu. Proti této možnosti však hrála diskreditace evropské země ve vztahu s Kongem v období secese Katangy. V konečném důsledku však ani toto vytvoření loutkového státu plně nediskreditovalo bývalé kolonisty, což se ukázalo při osvobození bílých rukojmí belgickými parašutisty během potlačení povstání Simba, jež Západ zcela pochopitelně přivítal s pomyslným potleskem (Chicago Tribune 1964).

Nepochybným kladem v souvislosti s plánovanou konžskou kampaní bylo umístění země, která měla velké množství sousedů, kteří byli Kubáncům příznivě nakloněni. Angola, Kongo-Brazzaville, a především Tanzanie v čele s pročínsky orientovaným Juliem Nyerere, jejíž podpory Che při své kampani využil, jak jen to bylo možné. Další potenciál, který Ernesto Guevara v Africe spatřoval vedle zmiňovaného revolučního, byl vůdcovský. Při svých diplomatických cestách po Africe u všech revolučních hnutí vnímal fatální nedostatek silných lídrů, kteří by byli schopni sjednotit lid a vést jej. Jak ještě bude zmíněno později: jediný z konžských vůdců, kdo na něj udělal pozitivní dojem byl Laurent Kabila.

Brzy se ale měl Che v Kongu utvrdit ve svých nejhroších očekáváních. Namísto lídrů se setkával s předáky loupeživých skupin, kterým nešlo o nic jiného než o maximalizaci vlastního zisku (Guevara 2000: 227), přičemž někteří byli natolik obratní, že ji dokázali krýt za fasádu národně osvobozeneckého odboje. Jiní dokonce za ideologií v naději, že tím získají více podporovatelů a případnou mezinárodní podporu – někteří dokonce adaptovali původně sovětský titul politický komisař (Guevara 2000: 226). Nasnadě bylo srovnání se situací při povstání v Sierra Maestra, kde byl Che obklopen výraznými osobnostmi Fidela a Raúla Castrových, Camilla Cienfuega, Juana Almeidy a dalších, zatímco zde v Africe se takovýchto nedostávalo. V souvislosti s tímto negativním fenoménem Guevara dospěl k sebevědomému názoru, že právě on by mohl být dostatečně zkušeným a tolik potřebným vůdcem, který by spojil rozdrobené skupiny ve společnou revoluční frontu.

A konečně neopomenutelným argumentem, který Ernesta Guevaru táhl k Africe, byl jeho soucit s chudým domorodým obyvatelstvem, u nějž spatřoval hlubokou frustraci způsobenou utiskující koloniální minulostí (Castañeda 2003: 270). Zásadní věc, kterou však Che ve svých myšlenkách o subsaharské Africe marginalizoval a nevěnoval jí pozornost, byla její diverzita. Na Kubě podle výzkumu z roku 2014 tvoří běloši 55 %, mestici 33 % a černoši 12 %¹⁸ (Marcheco et al. 2014), nicméně všechny skupiny hovoří kubánskou španělštinou, jsou

¹⁸ Přestože jsou původem afričtí obyvatelé Kuby, jež byli přivezeni na ostrov jako otroci, někdy označováni jako Afro-Kubánci, ve sčítání lidu a v každodenní mluvě jsou běžně označováni španělským slovem „negro“.

převážně katolického vyznání a tvoří tak značně homogenní skupinu. Když Che přišel na Kubu, nesl si s sebou názor, že celá Jižní Amerika tvoří jeden ucelený národ. Svého názoru se nevzdal, a naopak mylně přistupoval k subsaharské Africe s obdobným postojem. Očekával, že všichni černošští obyvatelé společně povstanou proti útlaku neokoloniálních mocností, čímž fatálním způsobem přehlížel kmenovou povahu místní populace. Zpětně si sám tuto skutečnost vyčítal při reflexi celé kampaně (Guevara 2000: 221).

Na závěr této kapitoly není možné nezmínit fakt, že za určitý ideologický testament a pravděpodobně nejznámější dílo Ernesta Guevary na téma politiky je všemi autory shodně považována stať *Socialismus a člověk na Kubě*. Che zde plně v duchu marxismu poukazuje na potřebu vybudování nové společnosti založené na hodnotách nesobecké spolupráce všech občanů. Nový člověk je tak „*bez stop minulosti*“ (Socialismus a člověk na Kubě). Nový člověk je zcela oddaný tvrdé práci, klade důraz na vzdělání a „*ví dobře, co znamená oběť*“ (Socialismus a člověk na Kubě). Přirozeně je zde porevoluční Kuba předkládána jako následováníhodný příklad. „*Kuba (...) ukazuje latinskoamerickým masám cestu k úplné svobodě.*“ (Socialismus a člověk na Kubě). Che však v tomto díle nepředkládá žádné nové myšlenky, neboť koncept budování nového člověka je součástí ideologického základu každého totalitního režimu, včetně těch, jež nejsou založeny na idejích marxismu-leninismu.

2.3. Hledání místa pro revoluci

Již v prvních letech po roce 1960 začal Che přemýšlet nad tím, které místo by bylo ideální pro pokračování šíření internacionální revoluce. „*Jeho první partyzánskou láskou byla docela přirozeně rodná Argentina*“ (Castañeda 2003: 229). Na tom, že plánoval uskutečnit revoluci v první řadě právě zde se shodují všechny dostupné zdroje a prameny. „*Byl to jeho konečný cíl (...)*“ a měl jej již při samotném začátku boje v pohoří Sierra Maestra, jak dodává jeho společník Dr. Oscar Fernández Mell (Castañeda 2003: 232). Tuto verzi potvrzuje také Fidel Castro. Podle něj již před vyplutím na Kubu „*žádal, aby se mu ze státních důvodů nezakazovalo později odejít do rodné země, aby tam bojoval za revoluci.*“ (Ramonet 2007: 175).

Ačkoliv po získání moci Guevara revoluci ve své domovině kontinuálně propagoval mezi rodáky pobývajícími v Havaně, jeho slova nepadala na úrodnou půdu. A to přestože – nebo právě protože – na Kubě pobývali především argentinskí komunisté příchozí

po událostech roku 1959 za účelem sledování vývoje nového režimu. Sám jejich předseda Víctorio Codovilla zastával přísně prosovětskou linii a patřil mezi Guevarovi kritiky (Liss 1984: 56). On i další komunisté měli četné spory s těmi Argentinci, kteří v revolučním zápalu odletěli na Kubu cvičit se v boji, a připravovali se na otevřenou revoluci ve své domovině. S Komunistickou stranou Argentiny tedy Che při plánování takového ozbrojeného povstání nemohl počítat. Byl za tím fakt, že i díky své takřka padesátileté historii dlouhodobě patřila k těm komunistickým stranám, které usilovaly o získání hlasů v potenciálních volbách, a s plnou podporou SSSR de facto úspěšně fungovala v daném politickém systému. Sovětský svaz měl tento vztah k většině komunistických stran v Latinské Americe. Byl proto skeptický k podpoře radikálních kubánských pokusů o ozbrojenou revoluci (Nálevka 2009: 85).

Guevara si uvědomil, „*že pokud by chtěl vyvolat partyzánskou válku v Argentině nebo kdekoli jinde, bude to muset udělat sám – to znamená s individuálními nováčky a mimo hranice existujících skupin.*“ (Castañeda 2003: 231). O to se také ve skrytu pokusil a vyslal do své rodné země skupinu věrných Kubánců a Argentinců, vedenou komunistickým novinářem Jorgem Ricardem Massetim. Tito jednotlivci však podle teorie potřebovali zprvu především získat pro svou věc masu (Marxists.org: Guerrilla war, a method; Guevara 2012: 2), čehož se jim přes všechno úsilí zoufale nedařilo dosáhnout. Massetiho skupině se povedlo získat pouze několik argentinských studentů, jejichž zápal byl sice velký, ale bojové zkušenosti mizivé. Gerilový tábor v provincii Salta na severu země nezůstal dlouho bez povšimnutí vládních jednotek, jež po několika přestřelkách vnitřně rozhádanou skupinu na jaře 1964 zcela rozprášily. Jorge Masseti stejně jako většina partyzánů zahynul (Harris 2011: 147). Che Guevaru tento neúspěch zdrtil nejen pro smrt několika jeho blízkých, ale především proto, že sám plánoval se ke skupině za čas připojit.

V jednom rozhovoru se Che údajně vyjádřil, že uvažoval také nad odchodem do Vietnamu (Castañeda 2003: 271). Určitým záložním plánem však byla již touto dobou chystaná operace v Bolívii. Che kontaktoval tamějšího předsedu komunistické strany Maria Monjeho a současně v tajnosti vyslal do Bolívie svou velkou obdivovatelku Taniu. Jednalo se o krycí jméno pro Tamaru Bunke, tlumočnici německého původu. Ta měla za úkol mapovat terén, shromažďovat informace a ve skrytu získat pro budoucí povstání podporu místních rolníků.

3. Příprava na novou revoluci

3.1. Kongo v Che Guevarově pohledu

V první polovině 60. let Che pravidelně sledoval dění na světové politické scéně. Díval se na něj paradigmatem zapáleného socialisty, který však zároveň postupně vyhasínal pod tíhou každodenních ekonomických a politických sporů s Fidelem Castrem a Sověty. Nemohlo mu krom jiného uniknout ani dění v Kongu-Léopoldville po roce 1960, za nímž přirozeně viděl finanční zájmy imperialistického západního světa, který neváhal pro udržení vlastních příjmů terorizovat domorodé obyvatelstvo země. Dění v Kongu se tak začalo cyklicky objevovat v Guevarových projevech.

Při své cestě do Alžírka v srpnu 1964 se Che o dění v Kongu rozsáhle informoval. Diskutoval o něm se socialisticky orientovaným prezidentem Ahmedem Ben Bellou, s kterým se přátelil i díky kubánské misi na pomoc Alžírsku ve válce s Marokem o rok dříve. Krom toho se také „v Alžíru setkal s několika konžskými exilovými představiteli (...)“. (Castañeda 2003: 257). Ti mu podali zprávy o aktuálně probíhajícím povstání Simba, které začalo v lednu téhož roku. Guevara do něj již od začátku projektoval velkolepé ambice na autentické rolnické povstání vedené proti imperialistickému Západu.

Nevnímal již nuance spojené se štěpením Konga, jeho etnických skupin a frakční snahou o získání peněz z exportu nerostného bohatství. Stála za tím jednak Guevarova neznalost skutečných poměrů v subsaharské Africe (Castañeda 2003: 260), ale zároveň také jeho neschopnost oprostít vlastní vnímání světa od marxisticko-leninského paradigmatu, které jej v této souvislosti svazovalo a bránilo mu vidět skutečný stav věcí. Zároveň přitom selekcí informací, jež mu odbojáři podávali, neměl ani zdaleka tušení o skutečnosti, že povstání je mnohem více o rebelii mladých a o magických amuletech, nežli o nastolení socialismu a třídní rovnosti (Van Reybrouck 2014: 323). Nutno ovšem dodat, že nebyl jediný, kdo ve své době probíhající povstání Simba viděl značně idealizovaně a vícero levicových autorů se k této rebelii obracelo, jakožto k prvnímu autentickému povstání proti neokolonialismu.

Zcela zásadním a zároveň přirozeným důvodem, proč obzvláště část povstání vedená bývalým Lumumbovým ministrem školství Pierrem Mulele přitahovala Guevarovu pozornost byla jeho maoistická orientace. Avšak napříč tomu, že byl Pierre Mulele talentovaný řečník, nejautentičtější z dědiců Patrice Lumumby a oddaný stoupenec čínské cesty (Van Reybrouck 2014: 321), se mu nedostávalo tížené vnitrostátní podpory. Stála za tím neschopnost vyvést

vlastní gerilové hnutí za hranice etnika Pende, tedy lidu, jehož byl on sám příslušníkem. Na místo toho postupně získával na síle Výbor národního osvobození (Roberts 2015). Tato organizace sídlící v rebely obsazeném Stanleyvillu, kde byla v této době vyhlášena Konžská lidová republika¹⁹, byla oficiálně s Muleleho povstáním v jednotě. Řídila ji úzká skupina politiků vedených samozvaným prezidentem Christopherem Gbenye a ministrem obrany Gastonem Soumialotem²⁰, jež přes svou fasádu komunismu nebyli příliš závislí na žádné ideologii, nýbrž pouze na samotné Lumumbově památce. Počinání povstalců, jimž stáli tito muži oficiálně v čele, vedlo k mnohým excesům čítajícím nekontrolované vraždění Konžanů i bělošského obyvatelstva, rabování, znásilňování a konečně přijímání evropských rukojmí, což v konečném důsledku bylo hlavním důvodem finální intervence ze strany belgických parašutistů (Van Reybrouck 2014: 324).

Podstatné ovšem je, že tato část povstání se těšila podpoře ze strany SSSR, oproti Muleleho maoistické skupině podporované Čínou. Ačkoliv se tedy Kongo stalo dějištěm nové části sovětsko-čínského konfliktu, Che Guevara této skutečnosti nepřikládal žádný význam. Byl vždy sebevědomý a věřil si (Niess 2007: 18), že po osobní intervenci do konfliktu dokáže s podporou civilního obyvatelstva obě strany spojit do velké celostátní revoluce, obdobné jako byla ta na Kubě. Měla to být síla jeho osobního příkladu, která by mu stejně jako v případě povstání v Sierra Maestra zajistila maximální možnou podporu.

V roce 1964 pak již bylo Kongo permanentní součástí takřka každého Guevarova proslovu zaměřeného na mezinárodní dění. V témže roce byl jmenován do čela kubánské delegace při Organizaci spojených národů, což bylo obecně vnímáno jako jeho marginalizace na politické scéně Kuby související s jeho pročínskou orientací. Ve své řeči před valným shromážděním OSN 11. prosince 1964 přednesl Guevara ve vztahu s Kongem a potažmo celou Afrikou přelomový projev, který o středoafričké zemi obsáhle referoval a zároveň odsoudil dění spojené s potlačením povstání Simba. Zahájil jej uvítáním delegací ze Zambie, Malawi a Malty s tím, že vzápětí pogrataloval nově zvolenému prezidentu shromáždění, kterým byl Alex Quaison-Sackey z Ghany, a dodal, že *„jeho zvolení reflektuje tuto novou historickou etapu hlasitých vítězství pro lid Afriky, který donedávna byl subjektem koloniálního systému a imperialismu. (...) Poslední hodina kolonialismu udeřila (...)“* (Marxists.org: At the United Nations). Poté vyjádřil solidaritu lidu tzv. Portugalské Guineji,

¹⁹ Název vlastního státu povstalci zvolili podle vzoru Čínské lidové republiky.

²⁰ Přepis tohoto jména je problematický, neboť jej každý autor uvádí mírně pozměněné, přičemž většinou se jedná o změnu pořadí či vynechání písmen ve jméně. Pro tuto práci jsem se rozhodl pro přepis jména založený na biografickém článku sepsaném synem tohoto konžského politika.

Angole a Mozambiku²¹ a odsoudil politiku apartheidu v Jižní Africe. Následně se v tomto hodinovém a velmi emotivním projevu věnoval takřka výhradně dění v Kongu: „*Rád bych zde promluvil speciálně k bolestnému případu Konga (...). Přímostou příčinou toho všeho je enormní bohatství Konga, které imperialistické země chtějí udržet pod svou kontrolou (...), proto ti, kteří použili jméno OSN ke spáchání vraždy Lumumby, dnes, ve jménu obrany bílé rasy, vraždí tisíce Konžanů. Jak můžeme zapomenout zradu naděje, jež Patrice Lumumba vložil do OSN?*“ (Marxists.org: At the United Nations).

V projevu se vyjádřil také k v této době půl roku staré události, když v rámci politických ústupků po kompletním obsazení Katangy vládními vojáky s podporou modrých příleb OSN bylo bývalému prezidentovi separatistického státu pod patronátem Belgie umožněno, aby se stal ministerským předsedou celého Konga-Léopoldville. „*Jak můžeme zapomenout, že ten, kdo opovrhoval autoritou OSN v Kongu (...) byl Moïse Tshombe, který s podporou Belgičanů inicioval secesi Katangy? A jak může kdokoli ospravedlnit, jak může kdokoli vysvětlit, že po skončení všech tamějších aktivit OSN, Tshombe, vytlačen z Katangy, by se měl vrátit jako pán a mistr Konga?*“ (Marxists.org: At the United Nations).

Ostře se pustil také do samotné Belgie, když řekl: „*Kdo jsou toho pachatelé? Belgičtí parašutisté, převáženi letadly USA, která vzlétla z britských základen. (...) Možná, že synové belgických patriotů, kteří zemřeli při obraně svobody své vlasti, nyní chladnokrevně vraždí tisíce Konžanů ve jménu bílé rasy, tak jako oni sami trpěli pod Německem, protože jejich krev nebyla dostatečně árijská. (...). Všichni svobodní muži musí být připraveni pomstít zločin v Kongu.*“ (Marxists.org: At the United Nations). Jak již bylo zmíněno, výše citovaný proslov byl přednesen v OSN 11. prosince 1964. Již 18. prosince pak Che Guevara v tajnosti odletěl z newyorského letiště do Alžíru, aby tam započal svou konžskou kampaň.

Ve svých vzpomínkách tehdejší alžírský prezident a Guevarův přítel Ahmed Ben Bella uvádí na adresu jeho konečného rozhodnutí pro Afriku, že „*bolestné podmínky, za kterých byla ukončena kubánská krize a dohoda mezi Spojenými státy a Sovětským svazem zanechaly hořkou pachut'. (...) Tohle všechno, společně se situací panující v Africe, která se jevila, že má enormní revoluční potenciál, vedlo Che k závěru, že Afrika byla slabým článkem imperialismu. Byla to Afrika, které se nyní rozhodl zasvětit své úsilí.*“ (Ben Bella 1998). V souvislosti se snahou levicových vůdců Afriky o záchranu konžského povstání pak Ben

²¹ Jednalo se v tomto případě o vyjádření solidarity pro boj v právě probíhající Portugalské koloniální válce. Ta vznikla poté, co se Portugalsko odmítlo na základě teorie lusotropikalismu vzdát svých kolonií, jejichž obyvatelé mezitím soustavně žádali nezávislost. Tento otevřený konflikt probíhal souběžně v několika zemích v letech 1961 až 1974.

Bella dodal: „*Přes naši snahu již bylo příliš pozdě a revoluce byla utopena v krvi vrahy Patrice Lumumby.*“ (Ben Bella 1998).

Zároveň Che Guevaru Ahmed Ben Bella obdobně jako později Násir varoval před fenoménem bílého muže v Africe, když mu řekl, „*aby na sebe nebral prorocký háv a nehrál si před africkým lidem na mesiáše.*“ (Castañeda 2003: 272). K pokusu začít socialistickou revoluci odjinud jej vedla nejen deziluze spojená se Sověty vedeným východním blokem, ale i zklamání z kurzu porevolučního režimu na Kubě, která nebyla schopna ani po pěti letech dosáhnout tížených ekonomických vítězství a na místo toho se dostala do sféry vlivu SSSR, který si v tichosti uzurpoval zásadní rozhodovací právo ve všech hlavních otázkách.

3.2. Zahájení kampaně a cesta po Africe

První kapitola Guevarova *Konžského deníku* začíná větou: „*V příběhu tohoto typu je těžké nalézt první dějství. Vezmu za něj tedy cestu, kterou jsem udělal po Africe, která mi dala příležitost poplácat se po ramenou s řadou vůdců různých osvobozeneckých hnutí*“ (Guevara 2000: 5). Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Che započal svou novou kampaň 18. prosince 1964. Strávil týden v Alžírsku u svého přítele prezidenta Ahmeda Ben Belly, který po letech na toto setkání vzpomínal: „*Snážil jsem se mu ukázat, že tohle možná není nejlepší cesta, jak pomoci našemu kontinentu dosáhnout revoluční dospělosti, (...) ale Che Guevara trval na tom, že jeho vlastní nasazení musí být totální a vyžaduje jeho fyzickou přítomnost. Začal sérii cest do Cabindy a Konga-Brazzaville.*“ (Ben Bella 1998).

Che si postupně začal uvědomovat podstatný problém aktuálního povstání v Kongu. Bylo to rozdělení na frakci Pierra Muleleho a Výbor národního osvobození. Přestože oficiálně se považovali za jednotný socialistický a Lumumbovo dědictví hájící odboj namířený proti neokolonialistickému Západu, ve skutečnosti mezi oběma frakcemi byl podstatný nejen geografický rozdíl. Jak již bylo zmíněno: každá ze skupin totiž měla podporu jiné křomunistické velmoci – Výbor národního osvobození byl podporován ze strany SSSR, zatímco Mulele jako věrný maoista měl podporu Číny. Tato podpora měla podobu krom politických prohlášení zásobování dané skupiny zbraněmi, potravinami, medikamenty a dalším vybavením nezbytným pro boj. Avšak v souvislosti s obtížností terénu, hledání potřebných zásobovacích kontaktů v okolí, a v širším měřítku na celém kontinentu, byla tato podpora pro obě komunistické velmoci logisticky i finančně značně náročná. Zásoby většinou

tedy přicházely v omezeném množství a s velkým zpožděním, za předpokladu, že vůbec dorazily. Již ve fázi přípravy se tedy Che snažil „přesvědčit Ben Bellu a další africké vůdce, aby co možná nejvíc nahrazovali opožděnou nebo nedostatečnou sovětskou a čínskou pomoc“ (Castañeda 2003: 268).

Aby Guevara nasbíral ještě více informací, než mohl ze setkávání s konžskými exulanty, rozhodl se pro cestu po spřátelených afrických zemích. Postupně v relativní tichosti navštívil celkem osm států subsaharské Afriky s tím, že všude, kde se pohyboval, sliboval záhy skutečně příchozí vojenskou jednotku z Kuby, výcvik místních vojáků na karibském ostrově, a konečně také všechny varoval, aby se příliš nepřimknuli k Sovětskému svazu, jinak tento začne zasahovat do jejich vnitřních záležitostí. Kromě setkání takřka s každou význačnou osobností Afriky v této době²², se poprvé střetnul také s Laurentem Désiré Kabilou, s kterým měl v budoucnosti spolupracovat při své kampani na východě DRC. „Udělal na mě skvělý dojem. (...) Kabila skvěle rozuměl, že hlavním nepřítelem je severoamerický imperialismus a deklaroval svou připravenost vést boj proti němu až do konce.“ (Guevara 2000: 5) – jak po skončení kampaně Guevara částečně s ironickou sebekritikou vzpomínal. V každém případě již také navštívil některé z partyzánských táborů v oblasti jezera Tanganika na tanzansko-konžsko-burundské hranici, přičemž se při svém týdnu stráveném v oblasti zároveň ujistil o dobré únikové cestě, jež mu byl schopen poskytnout tanzanský prezident Julius Nyerere.

V Egyptě při setkání s Gamalem Násirem údajně dle vzpomínek žurnalisty Mohameda Hajkála řekl: „Myslím, že půjdu do Konga, protože je to nejdůležitější místo v dnešním světě. Jsem přesvědčen, že s pomocí Afričanů (...) a se dvěma prapory Kubánců můžeme zasáhnout srdce imperialistických zájmů v Katanze.“ (Castañeda 2003: 271). Násir, který ke Guevarovi měl takřka otcovský přístup, se jej od tohoto záměru snažil odradit a řekl mu, že bude působit jako „Tarzan – bílý muž mezi černými, vedoucí je a ochraňující“ (Anderson 2010: 410). Při pobytu v Egyptě se Guevara setkal krom dalších Konžanů také s Gastonem Soumialotem, tedy s ministrem obrany a jedním z nejdůležitějších vůdců loňského povstání Simba. Stejně jako Laurentu Kabilovi i jemu předložil nabídku na kubánskou pomoc v Kongu, která měla zahrnovat především zbraně a vojenské činstruktory. Oba nadšeně nabídku přijali s tím, že Soumialot žádal, aby instruktoři byli černoši. O Gastonu Soumialotovi si do deníku poznamenal, že „hlavní věc, kterou dělá, je,

²² Setkal se nejen s prezidenty socialisticky orientovaných zemí, nýbrž také s některými prozápadními představiteli, jako byl například Leopold Senghor, kterému byla tato schůzka následně vyčítána.

že cestuje, žije si dobře a pořádá senzační tiskové konference – to je všechno. (Guevara 2000: 225).

Následně ještě byla před Guevarou zahraniční návštěva Číny. Jeho oficiálním cílem bylo usmíření Číny se Sovětským svazem, avšak jeho soukromá neoficiální mise se soustředila na zajištění podpory této komunistické velmoci pro vlastní kampaň v Kongu. K primárnímu účelu byl vybrán Fidelem takticky, neboť byl globálně pokládán za jediného pročínského představitele Kuby. Po nezdařené minulé oficiální návštěvě měl Che za úkol z pošramocených vzájemných vztahů zachránit, co bylo jen možné. Při předchozím oficiálním setkání se zástupci ostrovního státu o kubánské revoluci „*Mao řekl, že to byl výraz maloburžoazního nacionalismu,*“ ale „*Che si také uvědomoval, že jakákoli kubánská iniciativa v Africe (...) se nemůže obejít bez Maova schválení*“ (Castañeda 2003: 275). Oficiální účel cesty však skončil zcela nenaplněn, když čínský vůdce odmítl delegaci přijmout²³. Poněkud s lepším výsledkem se po dlouhých debatách setkal Che Guevarův soukromý cíl cesty, když po zdlouhavém vyjednávání podmínek premiér Čou En-laj souhlasil, že za podmínek Kubánské intervence vyšle Čína do Konga dodávku zbraní.

Po Pekingu byla před Guevarou ještě poslední návštěva Kuby před samotnou bojovou výpravou. Zde jej čekal „*téměř čtyřicetihodinový rozhovor s bratry Castrovy, který se postupně přeměnil v hádku mezi ním a Raúlem*“ (Nálevka 2009: 82). Raúl Castro, který byl vždy považován ze dvou politicky angažovaných bratrů za toho méně rozvážného, v hádce Che Guevaru napadl za veřejnou kritikou SSSR, díky které ohrozil kubánské zájmy, a obvinil jej, že je krom maoisty také trockista. Ve vztahu s DRC je tato epizoda podstatná v tom, že při jednání za uzavřenými dveřmi Che sdělil ostatním vůdcům ostrovního státu svůj záměr na kampaň v Africe, načež Fidel „*rezignovaně souhlasil*“ (Nálevka 2009: 82).

Následně Generál Rafael del Pino „*byl instruován, aby vybral ‚nejčernější‘ vojáky (...)*“ (Castañeda 2003: 285). Tento fakt potvrdil také hlavní velitel konžské kampaně Víctor Dreke: „*Na konci ledna si mě zavolalo nejvyšší armádní velitelství. Řekli mi, že musím začít rekrutovat skupinu 30 soudruhů. (...) měli být černí – hodně černí, tak to konkrétně řekli – a připraveni na mezinárodní misi s vědomím, že by se nemuseli vrátit zpět.*“ (El-Tahri 2007: 27:00). Che do Konga nakonec doprovázelo celkem 130 kubánských vojáků, z čehož černá byla drtivá většina z nich. Harry Villegas na toto povolání později vzpomínal: „*Fidel pro nás poslal a řekl, že si nás Che vyvolil abychom šli s ním (...) a pověřil nás, abychom mu*

²³ Důvody nepřijetí Kubánské delegace Mao Ce-tungem osobně nejsou doposud zcela vyjasněny. Určitou roli však mohla sehrát také komplikovaná vnitropolitická situace Číny v této době, protože již v srpnu téhož roku byl na setkání Komunistické strany Číny vyhlášen začátek kulturní revoluce.

pomáhali a postarali se, že se mu nic nestane. Byl to důkaz důvěry, kterým jsme byli hluboce pohnuti.“ (The Militant 1996)

V Alžíru také 24. února 1965 pronesl Che svůj veřejný proslov, který se stal světově známým pro svou ostrou kritiku Sovětského svazu. Krom toho však přednesl také jinou a velmi emotivní řeč, jež obsahovala pochvalu boje Vietnamců, Laosu, Guinei-Bissau, a přirozeně také Alžírsku, ale především zahrnovala četné reference na Guevarův nastávající boj v DRC: *„A teď v Kongu, od nás tak vzdáleném, a přesto tak blízkém, je příběh, který bychom měli znát. (...) Před pár dny belgičtí parašutisté zaútočili na město Stanleyville. Zmasakrovali velké množství občanů a jako poslední akt po zabití všech těch lidí pod sochou Lumumby vyhodili do povětří tuto sochu exprezidenta Konga²⁴. (...) Bestialita imperialismu – bestialita, která nemá hranice a nepatří žádné konkrétní zemi. Bestie byly příslušníci hitlerovských vojsk, jako jsou Američané bestie dnes., jako jsou bestie belgičtí parašutisté, jako jsou bestie francouzští imperialisté v Alžírsku. To proto, že imperialismus ve svém základu je tím, co mění muže v bestie. (...). Socha Lumumby, dnes zničená leč zítra znovu postavená, nám připomíná tragický příběh tohoto mučedníka světové revoluce, tedy že nemůžete věřit imperialismu ani na minutu. Nikdy!“* (Che Guevara Speech on Imperialism).

Tento a další texty jasně vypovídají o skutečnosti, že Guevara sdílel idealistické představy Patrice Lumumby jakožto martyra, který položil svůj život na pomyslný oltář světové socialistické revoluce. Především ale tento proslov vypovídá o extrémně jednostranném a rigidním vidění celé problematiky konfliktu v Kongu, které Che choval. Z dostupných pramenů není možné vyčíst, do jaké míry se jednalo o selektivní vnímání, či do jaké míry byl tento jeho pohled ovlivněn dostupností informací, které měl v danou dobu k dispozici. V každém případě objektivně byly masakry obyvatelstva nejrozsáhlejší právě v období povstalecké vlády ve Stanleyvillu, zatímco útok belgických parašutistů se soustředil primárně na eliminaci paramilitantních bojovníků zvaných Simba. Nemluvě o povstalecké popravě 90 rukojmích z řad misionářů, kterou provedli po útoku belgických speciálních jednotek na letišti (Van Reybrouck 2014: 326).

Dlouhé měsíce po zmizení Che Guevary z veřejného prostoru se diskutovalo o jeho možném osudu a po celém světě kolovala řada konspiračních teorií (Arze 2011: 195; Berry 2007: 1:04), až nakonec v říjnu 1965 při příležitosti vytvoření Komunistické strany Kuby ukončil Fidel Castro mlčení a veřejně přečetl dopis, který mu Guevara nechal na rozloučenou.

²⁴ Ernesto Guevara udělal v tomto silně emotivním proslovu chybu, když označil Patrice Lumumbu za bývalého prezidenta Konga.

Prameny a literatura se rozcházejí v tom, zda Che zamýšlel, aby se list předčítal veřejně po jeho odchodu, nebo až po jeho smrti, či jej mínil jako čistě soukromé rozloučení s Fidelem. V každém případě je tento dopis snad i díky síle okamžiku Castrova přečtení hodnocen jako velmi emotivní, což pro Guevaru nebylo velmi typické (Arze 2011: 197). V dopise krom vzdání se občanství a všech právních závazků k ostrovnímu státu Che uvedl: „*Mého skromného úsilí si nyní žádají jiné země. Já mohu udělat to, co Tobě je z důvodu Tvé odpovědnosti za Kubu zapovězeno, a nadešla chvíle, kdy se musíme rozloučit. (...) Na nová bitevní pole si беру (...) pocit, že plním nejposvátnější z úkolů: bojovat proti imperialismu, ať je to kdekoli.*“ (Arze 2011: 196).

4. Průběh mise v Kongu

4.1. Začátek operace

Ráno 2. dubna 1965 opustil Ernesto Che Guevara veřejný prostor nadobro a v přestrojení se vydal do Dar es Salaamu. Odletěl do Konga s přesvědčením, že „*válka bude trvat při nejlepším tři roky a se smůlou pět let.*“ (Guevara 2000: 230). Mezi jeho nejbližšími při tomto maximálně utajovaném letu čítajícím několik zastávek byl bývalý studentský vůdce a velitel mise Víctor Dreke Cruz, Guevarův osobní strážce Harry Villegas Tamayo a José María Martínez Tamayo přezdívaný Papi, jenž si již prošel Massetiho pokusem o revoluci v Argentině. Pokud se jedná o zbylé muže z celkem stotřicetičlenné kubánské mise, později Che hodnotil jejich volbu následovně: „*Když jsme se snažili vyslat primárně černé Kubánce, hledali jsme je mezi nejlepšími kádry armády, s určitými bojovými zkušenostmi, Výsledkem bylo, že naše skupina má (...) velmi dobrou bojovou morálku a přesné taktické bojové zkušenosti v terénu, ale nízké všeobecné vzdělání. Skutečnost je, že naši soudruzi mají velmi zanedbatelnou kulturní znalost a také relativně nízký stupeň politického vývoje.*“ (Guevara citován in Castañeda 2003: 287).

Harry Villegas, zvaný Pombo, byl z Massetiho mise vynechán pro svou černou barvu kůže a bylo mu řečeno, že by v Argentině vzbuzoval přílišnou pozornost. Při konžské misi se s ním však počítalo jako s jedním z nejdůležitějších, přičemž zároveň dostal od Fidela Castra speciální soukromou misi: měl dohlédnout na to, aby se Guevarovi v žádném případě nic nestalo. Fidel věděl, že by to, co bylo v jeho očích nerozvážným africkým

dobrodružstvím, mohlo v případě zranění či smrti známého socialistického politika zbytečně přilákat nežádoucí mezinárodní pozornost. Pombo navíc již dříve Guevarovi bodyguarda dělal, takže tuto misi přijal bez většího váhání (Anderson 2010: 429).

Skupina v čele s Che Guevarou, který byl oholený a vystupoval pod jménem Ramón Benítez, dorazila na letiště do Dar es Salaamu 19. dubna. Zde jim byl představen nejvyšší zástupce Laurenta Kabili Godefroid Tchamlesso²⁵, který skupině zároveň předal v budoucnu kontinuálně se opakující vzkaz hlavního vůdce povstání, toho času v Káhiře, aby na něj počkali. Museli se však z obav z brzkého objevení ze strany západních zpravodajských služeb urychleně auty přepravit do Kigomi na břehu jezera Tanganika (Anderson 2010: 422), odkud se pak v noci plavili do Konga (El-Tahri 2007: 32:20). Základní tábor, ze kterého Che zahajoval svou Konžskou kampaň se nacházel přímo naproti Kigomě, nesl jméno Kibamba podle blízké spřízněné vesnice a oficiálně se jednalo o jih tehdejší provincie Kivu²⁶, pojmenované po stejnojmenném hraničním jezeře severně od Tanganiky.

Hned při prvním setkání s místními partyzány byl představen Víctor Dreke jako velitel celé kubánské mise a zkušený expert na gerilovou válku. Jeho volba pro tento úkol byla jasná: byl černé pleti, zkušený partyzán, a především bylo nutné přede všemi skrývat Guevarovu pravou identitu. Také proto Che představil všechny kubánské velitele pod číslovkami ve svahilštině s tím, že on sám byl Tatu – tři, s rolí medika a překladatele²⁷ (Guevara 2000: 9). Hned při představení jim také byl přidělen francouzsko-svahilský překladatel – patnáctiletý Freddy Ilanga. Dle jeho vzpomínek byl tížený psychologický efekt černého velitele účinný: *„Řekli, že doma na Kubě není žádný rasismus. To bylo úžasné a těžké na pochopení, že byla země, kde černoch mohl vést bílé. Nás během koloniální éry učili, že bílí muži jsou silnější, inteligentnější, krásnější. Tak jak mohl tento malý černý muž vést bílé muže?“* (El-Tahri 5:30). Freddy Ilanga byl navíc *„ohromen, jak se Che choval k Afričanům s úctou“* (Harris 2011: 142)

Prameny a literatura se v tom, zda Laurent Kabila v této době věděl o Che Guevarově osobní přítomnosti v kubánské misi rozcházejí, nicméně dle vzpomínek Godefroie Tchamlessa i Víctora Drekeho o tom neměl tušení. Tuto informaci mu poslal sám Guevara o

²⁵ Přepis tohoto jména je problematický. Ačkoliv v médiích a v některé literatuře se objevuje formou, kterou jsem zvolil zde, například Jon Lee Anderson jej uvádí jako Godefroi Chamaleso. Některé zdroje k tomuto navíc přidávají jméno Dihur.

²⁶ Reforma systému provincií v roce 1969 byla součástí změn provedených v rámci Mobutova upevnění moci. Za účelem snížení napětí v regionu byla provincie Kivu rozdělena na Severní Kivu a Jižní Kivu.

²⁷ Díky belgické koloniální minulosti je jazykem DRC francouzština. Komunikace byla ve skupině velký problém, protože pokud se chtěl dohovorit Kubánci a Konžan – oba bez znalostí francouzštiny – musel informaci Kubánci nejdříve sdělit Guevarovi, ten ji následně řekl místnímu překladateli, a teprve ten to mohl sdělit ve svahilštině.

něco později, když se mu již dlouhou dobu nelíbila nečinnost skupiny. V každém případě dle vzpomínek svědků Che „*byl pokorný a ochotně se podřídil vedení vůdců (...) vzpoury.*“ (El Confidencial 2016). Brzy po příjezdu do tábora však Guevaru i ostatní Kubánce čekalo několik negativních překvapení. Přestože bojových pušek zde byl dostatek, místní partyzáni disponovali velmi nízkým vzděláním a neměli takřka žádné ponětí o zbraních, boji, politice, světovém, ale ani místním dění. To, co Che předpokládal, že je partyzánská armáda připravená k boji, se ukázalo být nijak neorganizovanou skupinou místních, kteří se k odboji připojili většinově z důvodů hledání vlastního uplatnění, či možnosti zisku.

4.2. Hlavní problémy kampaně

To, že partyzáni neznali zbraně, a nevěděli, jak s nimi nakládat, označil Che ve svém deníku za hlavní problém celého povstání (Castañeda 2003: 294). Jeden z Guevarových nejvěrnějších společníků, kubánský kulometčík Daniel Alarcón Ramírez, přezdívaný Benigno, vzpomíná na začátky v Kibambě takto: „*My jsme jim dali zbraně a oni nevěděli, co to dostávají.*“ (Berry 2007: 59:00). Freddy Illanga k tomu doplňuje: „*Nevěděli jsme nic o zbraních, prostě jsme z nich stříleli. Vzal jsem zbraň, střílel, a to bylo vše. Žádné míření, žádný výcvik, jen nabít a střílet. Bylo to i děsivé, mohl vás trefit váš přítel zatímco jste se pohybovali vpřed, protože nevěděl jak mířit.*“ (El-Tahir 2007: 38:30). Zároveň vojáci také odmítali používat zákopy, protože zákop nebyl v jejich pojetí nic jiného než díra v zemi, což představuje místo pro mrtvého muže (El Confidential 2016). Když se během čekání Che věnoval ošetřování vojáků, „*bylo mu přineseno několik zraněných mužů z různých front, ale byly to oběti nehod, nikoliv bitev.*“ (Anderson 2011: 423). Vojáci se jednoduše postřelili sami, nebo to udělal někdo z jejich kolegů, zatímco si se zbraněmi hráli, či s nimi jiným způsobem zacházeli lehkovážně.

Nejlepšími kádry, které měli partyzáni k dispozici, byli absolventi výcvikových kurzů v zahraničí. „*Největší počet těchto absolventů pocházel z Bulharska, Sovětského svazu a Číny. S takovými muži jste nedokázali zázraky. (...) Přivezli si s sebou smysl pro vlastní důležitost a velmi vyvinutý koncept povinnosti ochránit kádry, což znamenalo sebe sama. Téměř nikdy se nezúčastnili žádného boje (...) Jediné, co se rozvinulo během jejich měsíců v socialistických zemích byla ambice získat vedoucí pozici na základě svých kolosálních*

znalostí – a také, na frontě, nostalgii po dobrých časech strávených v zahraničí.“ (Guevara 2000: 227-228).

Dalším negativním překvapením pro Guevaru byla víra partyzánů v různé formy čarodějnictví a magie. Hned první den v táboře mu jeden z důstojníků říkal, že muži nemají strach z nepřátelských letadel, protože vlastní tajuplný lektvar zvaný dawa²⁸, který je činí nezranitelnými. Následně mu vylíčil, že on sám byl několikrát zasažen kulkami, ale díky lektvaru se mu nic nestalo a kulky spadly jen tak na zem. Zatímco si Che zprvu myslel, že se jedná o vtip, brzy pochopil, že to bylo myšleno zcela vážně (Anderson 2011: 422). Tímto lektvarem je natírali jejich kouzelníci a Guevara pojal obavu, že by potenciální neúspěchy boje mohly být shazovány na nevíru Kubánců nejen v magickou moc lektvaru (Castañeda 2003: 294), ale obecně v nic, neboť vybraní Kubánci byli v souladu s učením marxismu ateisté.

Ernesto Guevara byl z dob povstání v Sierra Maestra zvyklý na dobrou disciplínu a morálku. Když v mužstvu nebyla, jednoduše ji udržoval formou přísných trestů, nejčastěji pak jedno či více denní hladovky, což jak sám napsal, byla jediná účinná cesta, kterou znal (Guevara 2000: 234). Zde to ale nebyl on, kdo velel a stejně jako ostatní Kubánci zastával pouze úlohu vojenského instruktora a poradce místních velitelů. Byl proto nucen de facto nečinně přihlížet takřka nulové disciplíně. Konžané rozkazy, které jim přinášeli jakékoli obtíže, jednoduše odmítali. Typickým příkladem byla jejich neochota nosit při pochodech jakýkoli jiný náklad než zbraň a drobné vlastní věci. Když po nich Che nebo někdo jiný z kubánské mise žádal, aby vzali část táborové výbavy, jednoduše to odmítli se slovy, že přeci nejsou nákladní auto.

Jedním z velkých problémů byl alkohol, který byl mezi muži značně rozšířen. Nejčastěji pili pombe – pivo vařené z juky a kukuřice, což mělo pravidelně za následek opileckou bitku (Anderson 2010: 423). Hned při svém prvním příjezdu do Kigomi byl Che upozorněn, že konžští povstalci často přejíždí lodí přes Tangeniku, aby si užili v místních barech a nevěstincích. To se mu jen potvrdilo, když viděl *„počet případů pohlavních chorob mezi rebely, které přičítal jejich návštěvám v Kigomě.*“ (Anderson 2010: 423). Vojáci byli podle Guevary *„líní a nedisciplinovaní. Bez jakéhokoli smyslu pro boj nebo sebeobětování. Nevěří svým vůdcům, kteří vedou pouze když jde o zajištění si žen, pombe nebo jídla (...). Všechny tyto znaky dělají z vojáka konžské revoluce nejubožejší příklad bojovníka, jaký jsem kdy doposud potkal“* (Guevara 2000: 227).

²⁸ Slovo dawa ve svahilštině označuje medicínu.

Tato pro povstání disciplinárně ubíjející situace panovala nejen v hlavním táboře, kde Guevara pobýval, ale i v okolních oblastech. „Zjištění průzkumných misí, které Che vyslal do dalších lokalit – Baraky, Lulimby, Katengy – byla znechucující. Odhalila opilství, plýtvání a lenost a absolutně žádnou ochotu k boji nebo dokonce k obraně.“ (Castañeda 2003: 294). Nezřídká kdy pili sami velitelé a ani se nesnažili o udržení jakékoli bojové morálky. Rebelové pro zábavu závodili v džípech, trávili čas zahálkou a vyskytovaly se také případy, kdy požadovali po místním obyvatelstvu jídlo a nucenou práci. Skutečným střetům s nepřítelem se vyhýbali, zatímco „tábory překypovaly zbraněmi: proudili do nich dodávky ze SSSR i Číny.“ (Castañeda 2003: 294). Che si poznamenal do svého deníku: „Základní charakteristikou pro Národně osvobozenickou armádu bylo, že je to parazitická armáda“ (Guevara 2000: 26).

Jako pozitivum vnímal Guevara zjištění, že rebelové mají dobrou podporu jednotlivých vesnic v okolí, což byla realita, na kterou byl zvyklý z dob odboje v Sierra Maestra, a která mu později tak fatálně chyběla v Nancahuazú. Nicméně zároveň zde nebylo možné propagovat myšlenku revoluce pomocí volání po přerozdělení půdy. „Ve všech válkách za osvobození tohoto typu je základním elementem hlad po půdě. (...) Nicméně Kongo není tento případ (...). Má jen 14 milionů obyvatel rozmístěných na více než dvou milionech kilometrů čtverečních s půdou, která je často velmi plodná. (...). V oblasti na severu kolem Bukavu je feudalismus mnohem více rozvinutý a jsou tam skuteční feudální páni a nevolníci, ale v horské oblasti, kde jsme žili, jsou rolníci zcela svobodní“ (Guevara 2000: 221). Guevara v této části deníku naráží na skutečnost, že kterýkoli rolník mohl libovolně zabrat a začít obhospodařovat jakoukoliv půdu.

Jak již bylo zmíněno – do Konga se Che vypravil se svou dobrou francouzštinou, která byla jeho druhým jazykem ve škole²⁹. Zároveň však ale byl takřka jediným z kubánské mise, který se v DRC dorozuměl, protože znalost francouzštiny ostatních bojovníků byla až na výjimky mizivá. Che přijel vybaven francouzsko-svahilským slovníkem, měl od povstalců osobního překladatele a všichni Kubánci v Kongu chodili na lekce svahilštiny (Gott 2006). Přesto si však později při hodnocení kampaně vyčítal svou nedostatečnou horlivost v učení svahilštiny a poukazoval na problém přetrvávající jazykové bariéry (Guevara 2000: 231).

²⁹ Jisté poučení z této chyby lze spatřovat při budoucí výpravě do Bolívie, kdy se partyzáni již před Guevarovým příchodem a následně spolu s ním učili místní domorodý jazyk Quechua.

4.3. Průběh kampaně

Che nevydržel neustálé čekání dlouho a rozhodl se Godefroidovi Tchamlesso odhalit svou pravou identitu. Vzal si jej stranou a řekl mu, ať vyřídí Kabilovi, že Che Guevara je tady. Tchamlesso byl v šoku a opakovaně vykřikoval „*mezinárodní skandál*“ (El Confidencial 2016). Vysvětlení této extrémní reakce, kterou údajně po zjištění, že Guevara se do bojů v Kongu zapojil osobně opakoval také sám Kabila a další vůdci, je jednoduché: To, že by se proslavená legenda gerilového boje mohla nacházet v DRC, v partyzánském táboře na břehu jezera Tanganika, se zdálo více než nepravděpodobné. Skutečnost, že Guevara uplynulých pět let působil jako vrcholný politický činitel zdánlivě vylučovala možnost, že by se znovu osobně vrhl do boje v džungli. Tento fakt byl umocněn vzdáleností mezi Kubou a Kongem, v tomto případě nejen geografickou, ale především také kulturní. Pokud by někdo odhadoval, že Che z důležité politické funkce půjde opět vést partyzány do terénu, přirozeně by předpokládal cílovou destinaci v Latinské Americe, s kterou byla jeho osobnost po celý život z pochopitelných důvodů asociována.

Navíc hrála podstatnou roli tíha zodpovědnosti, která na Konžany dolehla. Kdyby se pravdu o identitě kubánského velitele skrývajícího se pod číslem tři dozvěděli nepřátelé, bylo jasné, že by nejen udělali vše, aby povstání důsledně zlikvidovali, ale především aby se jim podařilo jej dopadnout³⁰. Jeden z účastníků povstání Placide Kitungwa vzpomíná: „*Měli jsme strach, že když to Američané zjistí (...) nasypou vše co mají do Konga. Ale my jsme byli rádi, že tito soudruzi tam byli. Ale ne on. Ne Che.*“ (El-Tahir 1997: 37:05)

Na začátku května přijel do Kibamby velitel jménem Leonard Mitoudidi, který na Guevaru zapůsobil velmi dobrým dojmem a přinesl informaci, že Kabila se neukáže ještě několik týdnů, protože musel na akutní operaci cysty. Kromě tréningu partyzánů začal Che spolu s ostatními chodit na hodiny francouzštiny, svahilštiny a lekce o místní kultuře. Krátil si čas hovory s informátorem jménem Kiwe. Tento mladík měl podle něj skvělou francouzštinu a jeho světonázor pomáhal Guevarovi pochopit skutečný stav věcí nejen v Kongu, ale i v celé Africe. Ukázalo se, že Kiwe má vlastní velké ambice na založení a vedení politické strany. Zároveň Guevarovi prozradil, že Christopher Gbenye je amorální

³⁰ Po dopadení Che Guevary při jeho poslední vojenské kampani byl po krátkém vězení na přímý rozkaz bolivijského prezidenta zastřelen. Stalo se tak ale napříč příliš pozdě přichozímu výslovnému nesouhlasu ze strany USA. Zástupci Spojených států jej zamýšleli přepřavit do Panamy k výslechu, protože se oprávněně obávali glorifikace jeho osobnosti po případné mučednické smrti ve vedení partyzánského odboje.

člověk, který je podezřelý z několika pokusů o vraždu konkurenčních vůdců včetně Antoina Gizengi (Anderson 2010: 424).

Při průniku hlouběji do vnitrozemí nacházel Che mezi obyvateli množství Tutsiů. Od nich se dozvěděl, že jich do této oblasti uprchli tisíce, protože po vyhlášení nezávislosti Rwandy začali být masakrováni od v koloniální době upozaděných Hutů. Tutsiové se často přidávali na stranu rebelů v naději, že se časem povstání rozšíří také do jejich rodné země. Guevara se v Konžském deníku vyjádřil k etnické situaci následovně: „*Vztahy mezi kmeny jsou obvykle srdečné, ale nikdy ne skutečně bratrské a existuje vážná rivalita mezi některými kmenovými skupinami. Tento fenomén můžeme vidět mezi Rwandany a zbytkem konžských kmenů, ale je to jasně viditelné i mezi kmeny patřícími do Severní Katangy (...) a kmeny patřícími do etnické oblasti Kivu.*“ (Guevara 2000: 221).

Při své další návštěvě Leonard Mitoudidi přišel s rozkazem, aby Che spolu s dalšími zaútočil na Albertville. Příkaz právem přišel Guevarovi zcela absurdní. Toto město nese od roku 1971 jméno Kalemie, má téměř 150 000 obyvatel a je od Kibamby – místa partyzánského hlavního tábora – na 130 km daleko (Kisangani 2016: 255). Kubánci se přitom všichni permanentně potýkali s řadou exotických chorob, z nichž nejčastější byla malárie projevující se střídáním silných horeček a zimnic. Ačkoliv se podařilo Guevarovi přesvědčit Mitoudidiho o nesmyslnosti jeho plánu, další zdrcující rána kromě fatální nefunkčnosti místního odboje přišla koncem května v podobě zprávy, že jeho matka Celia je smrtelně nemocná a očekává smrt během několika málo dnů.

Che se začal s Leonardem Mitoudidem scházet pravidelně. Zdálo se, že tento Kabilův pobočník a jeden z hlavních velitelů v poli má přes své naivní nápady na vedení boje stále smysl pro disciplínu, umí být adekvátně rázný, když je třeba dokáže Konžské bojovníky potrestat a má dostatečné kompetence schvalovat kubánské plány na postupné další kroky odboje. Počátkem června přinesl Mitoudidi zprávy, že Kabila přijede do tábora během několika málo dnů. Zatímco se tyto zprávy začaly cyklicky střídát se vzkazem, že se nečekaně zpozdil, velitel celého odboje stále nepřicházel. Nakonec Leonard Mitoudidi přiznal, že do Dar es Salaamu má přijet na státní návštěvu Čou En-laj a Laurent Kabila tam na něj čeká, aby vyjednal podmínky dalšího zásobování pro povstalce v Kongu.

Několik málo dnů po tomto sdělení přišel za Guevarou posel, aby mu oznámil tragickou zprávu, že Leonard Mitoudidi se utopil. Podivné a duchy opředené historky, které ve vyprávění Konžanů provázely jeho smrt byly jen další díl do koloritu rozdílnosti uvažování Afričanů a Kubánců. Údajně měl za bouře vypadnout z motorového člunu při přejezdu jezera Tanganika. Přestože za ním skočili další dva muži, aby jej zachránili, čekal je stejný osud

a po patnácti minutách volání o pomoc utonuli. Člun, který zůstal opodál a v němž bylo několik dalších bojovníků, byl údajně duchy zadržen, aby nemohl plout tonoucím na pomoc. Guevara přes jeho nedostatky vnímal Mitoudidiho jako schopného lídra a muže, který dokáže dodržet slovo, což byla vlastnost, kterou u ostatních povstalců tak zoufale postrádal. Ve svém deníku pasáž zabývající se jeho smrtí Che nazval *Naděje umírá* (Guevara 2000: 28).

Nicnedělání bylo ubíjející. Demotivace Guevary i všech ostatních, která byla způsobená neschopností a nemožností cokoli učinit, byla fatální. Jednoduše v táboře čekali na další rozkazy, které neustále nepřicházely. Nakonec nová mise přišla na konci června. Dorazil příkaz od Laurenta Kabili, aby jednotky zaútočily na pevnost ve vesnici Bendera známou jako Front de Force, nebo jednoduše Fort Bendera. Ta měla strategický význam, protože se v ní nacházela vodní elektrárna. Zároveň ovšem Che dostal informace, že je velmi dobře bráněna. Proto usiloval o změnu cíle na menší pevnost ve vesnici Katenga, ale neúspěšně, a tak nakonec vzal za vděk Kabilovým plánem a přijal jej (Castañeda 2003: 295). Che byl otrávený nesmyslně dlouhým čekáním a žádal, aby mohl vojáky vést do bitvy osobně – dopis s touto žádostí však zůstal bez Kabilovi odezvy, ať už tomu tak bylo omylem, nebo záměrně (Anderson 2010: 428). Nakonec tak byl Guevara nucen zůstat v táboře, zatímco velením mise byl pověřen Víctor Dreke, který vedl 29. července 1965 do boje o Fort Bendera jednotku čítající 40 Kubánců a 160 Konžanů a rwandských Tutsiů.

Tento největší Kubánci vedený útok v Kongu skončil fiaskem. Přibližně jedna třetina mužů afrického původu odmítla bojovat a dezertovala ještě před začátkem bitvy, přičemž zbraně odhazovali přímo na místě. Samotný útok tak byl již před začátkem předurčen k neúspěchu. Než stačili jednotky ustoupit, zemřeli čtyři černí Kubánci a 20 konžských partyzánů. Z obavy z prozrazení mise Che všechny vojáky před odchodem do bitvy důrazně varoval, aby zanechaly v táboře cokoliv, co by mohlo prozradit kubánské dodávky rebelům, či dokonce samotnou přítomnost Kubánců. Ačkoliv není jasné, na kolik se na reálné bázi zakládá vyprávění Víctora Drekeho o povstalcích, jež měl na sobě spodní prádlo s označením „*vyrobena na Kubě*“ (El-Tahir 2007: 41:10), je jisté, že jeden ze zabitých černých Kubánců měl u sebe ručně psaný deník. Po prohledání mrtvých se pak tento dostal do rukou vládních jednotek, přičemž z něj bylo možné vyčíst především přesnou cestu Kubánců do Afriky. Informace se rychle dostaly do rukou CIA, čímž byla celá Kubánská mise v Kongu prozrazena.

Guevara sám při reflexi označil prohru u Fort Bendera za jednu ze zásadních ran, které odboj v průběhu jeho pobytu v Africe utrpěl (Guevara 2000: 242). Konžané svedli neúspěch na to, že jim nepřála jejich dawa a svalili vinu na svého čaroděje. Ten se pokusil bránit a svedl

to na ženy a na strach mužstva, nicméně žádné ženy zde nebyly a přiznat si vlastní strach muži odmítli (Anderson 2010: 428). Kubánci byli silně demoralizováni. Přišli tam pomáhat Konžanům v revoluci, nepřišli vybojovat ji za ně, zatímco Afričané sami z bitev utíkali. Udržení morálky v mužstvu si v této těžké době kladl Che za hlavní cíl. Do svého deníku si poznamenal: „*Pryč byl romantický čas, kdy jsem jim vyhrožoval, že pošlu nedisciplinované jednotlivce zpátky na Kubu. Kdybych to teď udělal, při štěstí by mi zůstala půlka mužů*“ (Guevara 2000: 225). Naštěstí pro něj v těchto dnech přijela další skupina Kubánců, kteří byli plní energie. Ve své úvodní řeči k nim je povzbudil, aby byli připraveni na nejtěžší podmínky a nereptali proti neúspěchům, jako to mnozí jejich soudruzi činili po selhání útoku na Fort Bendera.

Laurent Kabila stále posílal pouze dopisy a Guevara jej v nich marně prosil, aby se mohl do útoků zapojovat osobně. Che si do deníku poznamenal: „*Jsou tu závažné známky toho, že má přítomnost jej ani trochu netěší. Teprve se dozvím, jestli je to kvůli strachu, závistí, nebo zraněným pocitům*“ (Guevara 2000: 50). 7. července pak Kabila skutečně přijel do hlavního vzbouřeneckého tábora v Kibambě. Nikdo z přítomných netušil, že to bude jeho jediná návštěva na frontě v průběhu kampaně. John Lee Anderson také uvádí, že při ní Laurent Kabila přijel „*motorovým člunem se skupinou prostitutek a několika lahvemi whisky*“ (Berry 2007: 59:20). Na jeho lásku k alkoholu a ženám upozorňoval také sám Guevara ve svém reportu Kubě (El Confidential 2016).

Che jeho příjezd i přes okolnosti přivítal a Kabila hned na úvod představil svého nového zástupce na místo utonulého Leonarda Mitoudidiho, avšak brzy začal hovořit o svých otevřených rozporech s Gastonem Soumialot. Setkání s tímto bývalým ministrem obrany povstalecké vlády bylo také důvodem, proč musel z Kibamby Laurent Kabila odcestovat již po pěti dnech (Castañeda 2003: 296). To byla symbolická poslední kapka pro morálku všech, protože zatímco se po uplynulých dnech jeho přítomnosti zdálo, že budoucnost povstání je optimistická, po jeho odjezdu konžští vojáci jednoduše odmítli cokoli dělat a nevyhověli příkazu k stavbě zákopů pro budoucí protiletadlové střílny. Kubánci, kteří jim přirozeně nemohli přímo rozkazovat a trestat je, byli jejich přístupem zcela demotivováni a připadali si zbyteční.

Přes několik menších úspěchů Kubánců a rwandských Tutsiů při společných operacích stále většina akcí vypadala tak, že těsně před zahájením boje většina Afričanů dezertovala. Navíc tutsijský velitel Mudandi napříč svému výcviku v Číně posléze odmítl bojovat s tím, že je to země Konžanů a také jejich válka, a pokud nebudou bojovat oni, Tutsiové také ne (Anderson 2010: 431). 18. srpna již Che situaci nevydržel a bez povolení Kabil

či kohokoliv z Konžských velitelů se vydal sám na obhlídku fronty. Tam se mu dostalo setkání, která pro něj měla takřka posvátnou povahu a při každé příležitosti jej nabíjela energií – shledání s obyčejným rolnickým obyvatelstvem. Všechny prameny a zdroje se shodují, že ať byl v roli kubánského ministra, či vůdce partyzánské družiny, vždy se přes všechny politické či vojenské neúspěchy utíkal ke kontaktu s prostými lidmi. Ať na Kubě či zde v Kongu potkat jej dělalo na lidi velký dojem nejenom kvůli pozicím, které při setkávání s obyčejnými lidmi zastával, ale především pro jeho nijak nepovýšené chování a upřímnou snahu místním pomoci jako lékař. Právě díky tomu se mu podařilo získat si četné sympatie. Do svého deníku si poznamenal: „*Jako rolníci kdekoli na světě, byli vnímaví vůči jakémukoli lidskému zájmu pro ně.*“ (Guevara 2000: 90).

Zároveň při své několikadenní cestě po okolních obcích navštívil další povstalecké tábory, které byly plné sovětských a čínských zbraní a vybavení. Přestože místní důstojníci nebyli ochotní posílat své vojáky na výcvik ke Kubáncům do hlavního tábora, Che se osobně zúčastnil několika menších úspěšných operací, z nichž některé byly poblíž Fort Benders (Castañeda 2003: 296). Nabíť energií a novým elánem ze své cesty po okolních stanovištích povstalců začal Guevara po návratu do hlavního tábora plánovat nový útok. Cílem tentokrát mělo být opevnění ve vesnici Lulimba.

Jenže politická situace povstalců se opět zkomplikovala. Gaston Soumialot vyhlásil vyloučení Christoha Gbenyeho z Výboru národního osvobození na základě obvinění, že zradil a tajně vyjednával s oficiální konžskou vládou. Tento krok, který byl součástí boje o moc mezi vůdci povstání, frakcionoval rebely v celém Kivu. Vesnice se rozdělily natyloajální Gbenyemu a ty Soumialotovi, přičemž mezi skupinami začalo docházet i na ozbrojené potyčky (Anderson 2010: 432). Na začátku září přijeli do Konga Emilio Aragonés, tajemník Komunistické strany Kuby, jež pro svou korpulentnost získal přezdívku slon – Tembo, a Dr. Oscar Fernández Mell, který byl Guevarovým společníkem již v Sierra Maestra, a který pro svou povahu dostal jméno ocet – Siki. Che byl ze zprávy o jejich příchodu nejistý. „*Když jsem se dozvěděl, kdo přijíždí, obával jsem se, že přijedou s poselstvím, které mě bude naléhavě žádat, abych se vrátil na Kubu.*“ (Guevara 2000: 66).

Druhý jmenovaný záhy zjistil, že byl o misi v Africe doposud informován zcela mylně. Ve svých vzpomínkách po návratu vždy uváděl, že mu bylo řečeno, že Che Guevarova kampaň v Kongu se vyvíjí skvěle. „*Přijeli jsme a dostali informace o tom, co se děje, a bylo jasné, že příběh o úspěchu byl daleko od skutečnosti. Che se snažil přeměnit se na Konžana – přijmout místní jídlo, přijmout místní zvyky, nepoužívat nic víc než konžský voják. Co bylo k dispozici pro Konžany bylo k dispozici pro Kubánce, nic víc.*“ (Che in Congo 3:38). Mell

touto vzpomínkou naráží na událost, kdy žádal Guevaru, aby dal pro Kubánce objednat zásilku nových bot, načež mu Che dal lakonickou odpověď, že když Konžané chodí bosky, tak mohou taky Kubánci. Sám Guevara se k tomu ve svém deníku vyjádřil: „*jíst stejně skromné jídlo jako muži, žít ve stejných podmínkách – to pro mě nebyla oběť.*“ (Guevara 2000: 234).

Fernandéz Mell překvapivě shledal legendárního revolucionáře a svého soudruha z času bojů na Kubě zcela izolovaného. Jeho zápal pro osvobozenecý boj v Kongu byl nekončící i napříč nesnesitelně tíživým podmínkám. Vše bylo marné a Che jako jediný to odmítal vidět, zatímco ostatní bojovníci z Kuby již dávno ztratili všechnu naději a chtěli především dostat se z Afriky živí. Ve svých vzpomínkách navíc uvádí: „*Che byl prakticky vězněm na své vlastní základně a oni ho nenechali, aby sebou pohnul, přestože žádal o souhlas dvěstěkrát*“ (Castañeda 2003: 296). Mell přitom Guevaru znal a dobře věděl, že si ze všeho nejvíce přál stejně jako v Sierra Maestra být v první linii – v samotném centru boje.

Che inspirován svou cestou po okolních vesnicích a zároveň znechucen z neschopnosti povstalců přišel s novým nápadem: rekrutovat místní venkovany do na jednotlivých konžských frakcích nezávislého oddílu, kterému by velel on sám (Anderson 2010: 434). Nápad však zůstal bez odezvy a brzy zcela zapadl. Jeden z nově příchozích Kubánců donesl Guevarovi zprávu, že Castro pozval Gastona Soumialota na Kubu. Che okamžitě reagoval sepsáním dopisu, ve kterém Fidela varoval před konžským exilovým lídrem s tím, že vše, co tento muž bude tvrdit, je jen pohádka. Dopis však přišel příliš pozdě a Soumialotova návštěva podala prvnímu muži Kuby přesně ten obraz, který si přál vidět: silný a politicky uvědomělý socialistický vůdce konžského lidu, jež ze zahraničí aktivně řídí odboj ve své domovině. Vděčný Kubě za veškerou pomoc požádal Gaston Soumialot Fidela Castra ještě o zaslání 50 lékařů do Konga, přičemž kubánský vůdce ochotně souhlasil.

Ve svém dopise Castrovi Guevara podával jiný obraz konžské kampaně, který vyvracel naivní idealismus Soumialota, ale i některých kubánských politiků, kteří s vírou v úspěšně se rozšiřující komunistickou revoluci měli tendenci vidět světový i lokální vývoj až extrémně optimisticky³¹. „*Budeš mít možnost dlouze hovořit s doručitelem tohoto dopisu, a ten Ti poskytne své dojmy z první ruky. (...) Zde řeknu pouze to, že podle přátel, kteří jsou mi blízcí, jsem ztratil svou pověst objektivního člověka, protože jsem neoprávněně optimistický tváří v tvář existující, skutečné situaci.*“ Kromě stížností a vyzdvižení své víry

³¹ Che Guevara v dopise krom jiných přímo narážel na Manuela Piñeiru (1933-1998), jeho soudruha z období kubánské revoluce a v této době náměstka ministra vnitra. Byl to také Piñeiro, kdo oslovil Oscara Fernandéze Mella, aby se připojil k misi v Kongu s tím, že ta se zatím jeví jako fenomenální úspěch.

následně připojil také vlastní žádost: „*Připrav mi stovku kádrů, nemusí být všichni černí (...). Pošli co nejdřív několik montérů a nějakého člověka, který nás dokáže převést přes jezero relativně bezpečně.*“ (Guevara citován in Castañeda 2003: 301).

4.4. Analýza nepřítele

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole – některé osobní věci zastřelených při útoku na Fort Bendera prozradily kubánskou přítomnost v oblasti Kivu. Bylo přirozené, že reakce ze strany Západu a oficiální konžské vlády na sebe nenechala dlouho čekat. Pro získání komplexního sociopolitického pohledu na lokální situaci v dané periodě je třeba věnovat alespoň zběžnou analýzu tomu, kdo byli ti, kteří bojovali proti Ernestu Guevarovi v Africe a jaké byly jejich motivace.

V nepřehledné politické situaci země, kdy se ministerští předsedové střídali až extrémně často, zůstávala stabilitou diarchie: vrchní armádní velitel plukovník Joseph Désiré Mobutu na jedné straně a prezident země Joseph Kasa-Vubu na straně druhé. Po svržení Patrice Lumumby a zachování silného vlivu Belgie bylo jasné, že země nadále bude odkázaná na materiální pomoc ze strany svého bývalého kolonizátora, a především také USA, jejichž prioritou v této době byl boj proti SSSR na politické mapě světa, jehož bylo DRC byla nedílnou součástí. Dva hlavní vůdcové v čele země tuto politickou linii jasně drželi. Zároveň přitom oba sváděli mocenský boj mezi sebou a také boj o větší pozornost ze strany Západu (Van Reybrouck 2014: 319). Potlačení povstalců na východě země pak byl pro oba podstatným úkolem k upevnění moci jak v očích západních spojenců, tak i mezi samotnými občany Konga.

V průběhu pobytu Ernesta Guevary v bývalém Belgickém Kongu, které od 1. srpna 1964 oficiálně neslo název Demokratická republika Kongo, se zároveň celá politická situace v zemi zásadně měnila, byť v žádném případě nijak ku prospěchu jeho kampaně. Na místo minulého boje mezi přívrženci USA a SSSR se rozhořel vnitřní boj o vůdčí pozici mezi hlavními přívrženci Západu. Zásadní dopad na samotnou Guevarovu misi však měla s politikou země spojená přítomnost bílých žoldáků. Ti hráli podstatnou roli, protože „*konžští vládní vojáci projevovali stejné nedostatky jako jejich nepřátelské protějšky; při prvním výstřelu prostě odhazovali zbraně; nikdy neměřili; brali nohy na ramena při každé vhodné příležitosti (...)*“ (Castañeda 2003: 298). Po jejich boku však stáli žoldáci z části z Belgie,

Velké Británie, či dalších jiných západoevropských zemí, ale především pak z Jihoafrické republiky. Jejich velitelem byl nechvalně proslulý britský žoldák Thomas Michael Hoare, známý jako Mike Hoare nebo jako Šílený Mike.

Mike Hoare byl najímán v letech 1961 až 1963 Moïsem Tshombem pro obranu Katangy v období secese katanžského státu. Znovu jej Tshombe najal v roce 1964, aby vedl boj proti povstání Simba a přímo také participoval při již několikrát zmiňované operaci na záchranu 2 000 rukojmí ze Stanleyvillského letiště (Devlin 2007: 255). Po této záchranné misi byl Hoare povýšen do hodnosti podplukovníka konžské armády a pokračoval při potírání povstání na severovýchodě země v provinciích Uele a Kibali-Ituri. Pozornost jeho převážně z Jihoafričanů složené jednotky s názvem 5 Commando, která čítala 350 mužů, se však brzy po zjištění kubánské přítomnosti v provincii Kivu začala ubírat více na jih k jezeru Tanganika. Hoare, v úzké spolupráci s plukovníkem Mobutu, poručil v oblasti zesílení hlídek formou pozorovacích letadel a obrněných člunů na jezeře. Navíc také začalo přímé bombardování domnělých i skutečných pozic povstalců (El-Tahri 2007: 43:00). S bílými žoldáky se Kabilovi rebelové potýkali při každé své operaci – ať se již jednalo o útok na Fort Benders, kde jich bylo podle Guevarových informací spolu se 300 konžskými vojáky na 100, nebo běžné přepady nepřátelských motorizovaných jednotek na cestách.

Spojenectví s rozsáhlými kontingenty bílých žoldáků však mělo svou odvrácenou stránku. Soustavně diskreditovalo oficiální konžskou vládu, která tím jednak odhalovala neschopnost vyrovnat se s povstalcí vlastními silami, ale především poukazovala na své vazby s bývalými kolonizátory, což v očích široké veřejnosti, jež byla v této době silně antikoloniálně naladěna, působilo značně negativně. Když byla tato nepřijemná skutečnost probírána veřejně na setkání Organizace Africké Jednoty, hrozilo, že bude DRC z tohoto důvodu také vyloučena (Anderson 2010: 437).

V období od 10. července 1964 do byl v rámci politických ústupků premiérem Konga-Léopoldville již zmiňovaný bývalý separatistický vůdce Katangy Moïse Tshombe. Napříč minulosti bojovníka za odštěpení se těšil mezi obyvateli DRC nesmírné popularitě, která byla do určité míry způsobená jeho veselou a bodrou povahou, ale zároveň také schopností prezentovat všechny vládní úspěchy jako vlastní zásluhy (Van Reybrouck 2016: 329). Mezi 18. a 30. březnem 1965 pak proběhly v zemi volby, které souvisely s referendem o přijetí nové ústavy, které proběhlo v předchozím roce. Tshombeho koalice Konžská národní rada tyto drtivě vyhrála, avšak z důvodů osobních antipatií prezident Kasa-Vubu požádal o sestavení vlády svého spojence a Tshombeho odpůrce Evarista Kimbu. Jím sestavená vláda

však přes opakované pokusy o hlasování nezískala důvěru parlamentu. Moïse Tshombe zároveň hlasitě protestoval a obvinil Josepha Kasa-Vubu z porušování ústavy.

Prezident Kasa-Vubu se rozhodl vyřešit problém s bílými žoldáky zároveň s likvidací svého politického konkurenta a zdiskreditovat premiéra Tshombeho, kterého veřejně obvinil „z nesvaté aliance s Belgičany a bílými žoldáky“ (Anderson 2010: 437). 13. října jej odvolal z funkce a na setkání představitelů zemí OAJ o deset dní později vyhlásil, že všichni bílí vojáci budou posláni ze země pryč. Plukovník Mobutu marně prezidenta přesvědčoval, že by měl žoldáky nechat v zemi do doby, než bude povstání kompletně zlikvidováno³². Premiér však odstoupit odmítl a celý politický systém DRC se tak dostal do fatální paralýzy. 24. listopadu využil chaotické situace plukovník Mobutu – při nekrvavém vojenském puči svrhl prezidenta a dosadil se na jeho místo. Post premiéra pak zprvu obsadil vlastním člověkem z armády, aby přibližně o rok později zrušil tuto pozici úplně a stal se tak de facto neomezeným vládcem země.

A konečně podstatným protivníkem, kterému Che a ostatní povstalci museli v Kongu čelit, byla CIA. V DRC byl šéfem operací od roku 1960 Lawrence Raymond Devlin, známý zkráceně jako Larry Devlin. Ten byl později obviňován také z podílu na smrti Patrice Lumumby, jež však vždy odmítal. Prameny se shodují, že právě Devlin jako první odhalil Guevarovu přítomnost v Kongu, ale vedení CIA jeho informaci nevěnovalo pozornost. Sám Larry Devlin k této kapitole vzpomíná: „Byly tu zvěsti o tom, že je zde muž známý jako Tatu, který je Kubánc. (...) Měl jsem nějaké lidi, kteří byli řekli bychom v kontaktu s rebely a částečně pracovali s nimi a částečně proti nim. Udělali jsme obrázky Che s plnovousem, bez plnovousu, s knírem bez plnovousu, s plnovousem a knírem, Che s brýlemi, Che bez brýlí a ukázali jsme je těmto lidem. A jeden bojovník – nepamatuji si, která kombinace to byla – přišel s ‚Ano to je Tatu!‘“ (El-Tahir 2007: 41:30).

Později Larry Devlin s naprostou jistotou potvrdil přítomnost Guevary v Kongu díky deníkům, které se mu podařilo získat od mrtvých Kubánců u Fort Bendera. Jako velitel mise CIA v oblasti Devlin zároveň v době povstání také komunikoval s povstaleckými vůdci, které se, jak už bývá zvykem, snažil uplatit a přesvědčit, aby od své rebelie upustili. Byl to například Christophe Gbenye, s kterým se znal z doby ještě před začátkem povstání (Devlin 2007: 220). Larry Devlin vykonával funkci velitele CIA v Kognu do roku 1967. Osobně se přátelil s Mobutem a podpořil jej jménem USA také při obou převratech, což dle něj bylo

³² Joseph Desiré Mobutu měl v této době navíc již k dispozici informace, které poukazovaly na skutečnost, že povstání je silnější, než centrální vláda v Léopoldville původně odhadovala. Po důkladném výslechu zajatců z řad rebelů k tomu dospěl belgický náčelník štábu major Bem Hardenn, který o tom záhy informoval konžské vedení (Castañeda 2003: 298).

ospravedlnitelné vzhledem k širšímu kontextu studené války. Zemřel v roce 2008 a na sklonku života sepsal knihu pamětí z s názvem *Chief of Station, Congo*, ve které opětovně odmítl podíl na smrti Patrice Lumumby, ačkoliv dle jeho informací ji žádal sám prezident Eisenhower (Devlin 2007: 95-96).

Zároveň také v této části nelze nezmínit přítomnost kubánských exulantů v Kongu. Ti přišli jako spolupracovníci CIA a dobrovolní vojáci s cílem rozbít aktivity kubánské vlády v Africe obecně, aniž by v době svého příchodu věděli o rozsáhlejší pomoci povstalcům, než byly dodávky zbraní a medikamentů. Až na několik vzdálených přestřelek však nepřišli Kubánci na obou stranách konfliktu do vzájemného kontaktu. Pokud se jedná o financování celé operace, tehdejší ministr vnitra Cleophas Kamitatu za PSA k tomu doplňuje: „*My jsme organizovali operaci na znovudobytí země s použitím armády a žoldáků. Žoldáci byli najímáni obvyklou cestou za nejvyšší nabídku. Kdo platil? Amerika poskytla peníze přes Mobutu k žoldákům, aby bojovali s povstanci. Spojené státy – Larry Devlin – dal všechny peníze, aby zastavil povstání.*“ (El-Tahir 2007: 34:00).

4.5. Neslavné finále

S informacemi o přítomnosti Kubánců v regionu postupovali vládní vojáci s podporou jednotek bílých žoldáků nezadržitelně od západu a severu směrem k povstaleckým pozicím u jezera Tanganika. V této oblasti však narazili na nejužší odpor a díky tomu lze v omezené míře hovořit o úspěchu Che Guevarovi konžské kampaně. Partyzáni, kteří prošli kubánským výcvikem se taktičtěji pohybovali v terénu a dokázali lépe mířit. Proti přesile vládních sil však neměli šanci a v bitvě u Baraky padlo několik stovek povstaleckých vojáků (Castañeda 2003: 298). Dne 24. října 1965 pak v ranních hodinách dorazily vládní vojáci k táboru Kibamba – hlavnímu povstaleckému stanovišti. Jak připomíná Guevarův životopisec John Lee Anderson: stalo se tak přesně šest měsíců po jeho příjezdu do Konga. Toto ranní přepadení si posléze Che kladl za vinu, protože severozápadní místo, odkud vládní jednotky přišly, předtím vyhodnotil jako bezpečné a rozhodl, že zde nebudou hlídková stanoviště. Do svého deníku si poznamenal: „*Má vlastní morálka na tom byla hrozně špatně, pociťoval jsem odpovědnost za tuto pohromu vzhledem ke své nedostatečné předvídatosti a celkové slabosti*“ (Guevara 2000: 148).

Poté, co viděl, jak se konžští vojáci okamžitě dali na úprk, Che vyhodnotil, že nemá cenu klást odpor a vydal povel k ústupu. Partyzáni sice stačili ještě zapálit chýše, nicméně nechali v táboře rozsáhlé zásoby jídla, zbraní a munice (Guevara 2000: 148). Celá družina ustupovala zprvu mírně na sever do vyšších kopců, odkud viděli, že vládní vojáci zapalují všechny vesnice, do kterých přijdou, a tak spolu s partyzány utíkala řada místních civilistů z okolních vesnic. Na jednom z kopců dal Guevara zbudovat provizorní tábořiště. Zároveň s utíkajícími vesničany se k němu dostala zpráva, že konžští důstojníci dávají pád povstání za vinu Kubáncům. Ti je podle vyprávění konžských důstojníků měli zradit a zaprodat Mobutovi.

V tábořišti se Che zdržel až do 30. října. Přitom k němu soustavně přicházely zprávy, že by si měl s ústupem pospíšet, než se podaří vládním jednotkám odříznout jim přístupovou cestu k jezeru. Po četných urgencích k odchodu jej přesvědčil až argument, že nepřátelé musí vědět o jeho přítomnosti v oblasti, a proto bude jeho odchod pro revoluci v Kongu lepší, protože neohrozí další vývoj mise. Pod tíhou této odpovědnosti souhlasil s odchodem, ale zanechal na místě Papiho se skupinou Konžanů, aby dohlédl na to, že výcvik vojáků v oblasti pod kubánským dohledem bude pokračovat. Přestože tomu již nikdo nevěřil a všichni věděli, že povstání skončilo, Che byl i v této chvíli, tak jako vždy, naivně optimistický k budoucnosti odboje (Anderson 2010: 438).

4. listopadu ke Guevarovi dorazila Castrova odpověď na jeho poslední dopis. Ve svém vzkazu Fidel zdůraznil, že mu důvěřuje a dá na jeho úsudek, zda má kubánská kampaň v Kongu pokračovat, či nikoliv. Avšak v závěru vyzdvihl logický požadavek, že v žádném případě nesmí být Che zabit. Zároveň s tím však byl Guevara informován o tom, že o tři dny dříve byl představiteli Tanzanské vlády předvolán kubánský velvyslanec v Dar es Salaamu, aby mu bylo sděleno, že vzhledem k odchodu bílých žoldáků z DRC ohlášenému prezidentem Kasa-Vubu na summitu OAJ v Accře, již není důvod, aby centrální vláda země dál pomáhala povstalcům (Castañeda 2003: 301). Spolu s tím měla skončit také podpora poskytovaná kubánské misi, která se týkala především transportu lidí, zbraní, potravin a medikamentů z letiště v Dar es Salaamu do oblasti Kivu. Che byl zprávou zaskočen. Požadoval vyslání kubánské delegace za prezidentem Juliem Nyererem, s kterým se setkal několikrát osobně, a kterého považoval za přívržence myšlenky socialismu stejně jako byl on. Guevara do svého deníku poznamenal: „*Byl to smrtelný úder umírající revoluci*“ (Che citován in Castañeda 305).

18. listopadu Che seznámil s Tanzanským ukončením spolupráce hrstku zbylých konžských důstojníků, kteří s ním zůstali. „*V noci Tchamlesso přišel říct Che, že všichni*

povstalečtí důstojníci v táboře se rozhodli ukončit kampaň. Che vzal zprávu těžce, řekl Tchamlessovi, že pokud je to opravdu tak, chtěl jejich rozhodnutí písemně. (...) Che požadoval dokumentaci pro případ, že by Konžané později říkali, že stáhnout se bylo rozhodnutí Kubánců.“ (Anderson 2010: 440). Toho už se ale nedočkal a krátce po tomto rozhovoru s Godefroiem Tchamlesso byl radiokomunikací informován, že jejich přední tábor byl rozprášen, a že nepřítel ve velkém počtu postupuje jejich směrem. Okamžitě zavolal do Kigomi, aby připravili lodě pro evakuaci. Místo setkání bylo udáno necelých 10 kilometrů jižně od Kibamby. Za úsvitu zapálili chatrče a vydali se na pochod směrem k dané lokalitě, kam dorazili někdy odpoledne. Lodě však přijeli až 20. listopadu přibližně ve dvě hodiny ráno, z důvodů obavy o bezpečný přejezd přes jezero.

Již při první evakuaci tábora Ernesto Che Guevara čelil těžkému dilematu: co udělat s konžskými partyzány, kteří byli stále s nimi? Z obavy z jejich jisté smrti přemýšlel chvíli také nad variantou, že by se pokusili prorazit jako klín středem nepřátelské fronty a probojovat se směrem k pročínským povstalcům Pierra Muleleho působícím v oblasti Kwilu. Jednalo se však o vzdálenost více než 1500 km a bylo více než pravděpodobné, že by při ní byli dostiženi vládními vojsky. Byla to ale naděje pro to, aby boj za osvobození země mohl pokračovat. V poslední chvíli tak Che přítomným přednesl návrh, že by spolu s dalšími 20 Kubánci v malé nepozorované jednotce přeci jen vyrazil k Muleleho pozicím (Castañeda 2003: 306). Zatímco Che stále přemýšlel, jak zachovat povstání při životě, ostatní považovali jeho návrh za nefalšované šílenství. Aragonés a Mell mu tento nápad po chvíli úspěšně vymluvili, ale bylo evidentní, že Che nechtěl odejít z Konga jako poražený muž, který se navíc nemá kam vrátit. Jakkoliv uvažoval nad možnostmi pokračování v boji, neměl tušení, že řidič jedné z lodí, důstojník zpravodajské služby Kubánc Lawton *„měl rozkaz vyvést Guevaru z Konga i za cenu násilí“* (Nálevka 2009: 84).

Zatímco tedy ustupovali směrem k jezeru, nechal odejít všechny místní partyzány, kteří si tak přáli učinit. Když přijeli lodě, jako první se nalodili ženy, děti a nemocní, zatímco Guevara kontinuálně odmítal svou prioritu pro převoz. Následně vydal příkaz, že vybraní konžští partyzáni mohou s nimi pokračovat jako kubánští občané. Bylo jich na 40, které Che a jeho muži vybrali, aby jejich dobré chování při kampani bylo odměněno životem na karibském ostrovním státu. *„Musel jsem odmítnout muže, kteří prosili, abychom je vzali. V tomto ústupu nebyla ani stopa vznešenosti, ani gesto vzpoury. Samopaly byly nachystány a měl jsem muže připravené pro případ, že by (opuštění bojovníci) zkoušeli nás zastrašit útokem z pevniny, ale nic takového se nestalo. Bylo tam jen nějaké vzlykání, když jsem já, vůdce útěku, řekl muži s kotevním lanem, aby nás pustil.“* (Guevara 2000: 217).

Skutečnost, že se více než stočlenné skupině podařilo z DRC úspěšně uprchnout je přinejmenším zvláštní. Obzvláště vzhledem k faktu, že se nalodovali a plavili přes jezero Tanganika až za úsvitu. Touto otázkou se dopodrobna zabývá především Jorge Castañeda, který jako možné vysvětlení dokonce předkládá konspirační variantu, že Západ nechal partyzány utéci z Konga záměrně výměnou za podepsání dohody o umožnění odchodu těm Kubáncům, kteří si to přáli. Tuto variantu však vždy popíral šéf CIA v oblasti Larry Devlin, který ve své verzi uvedl: „*Určil jsem loď, která měla zabránit Kubáncům přejet přes jezero, ale pokazila se a Kubánci utekli. Nikdy si to neodpustím.*“ (Castañeda 2003: 307).

4.6. Reflexe kampaně a další vývoj

Po útěku se Ernesto Che Guevara ukrýval několik týdnů na kubánské ambasádě v Dar es Salaamu, kde mu byly v utajení vyhrazeny dvě místnosti. Zbytek skupiny byl převezen přímo na letiště, odkud se přepravil přes Moskvu do Havany. Jen Dr. Oscar Fernandez Mell zůstal v Kigomě, aby zorganizoval s místními partyzány záchranou misi pro dva vojáky, kteří se ztratili při evakuaci v džungli. „*Byly to čtyři měsíce, než našel tyto Kubánce, během odyseji, která jej zavedla téměř až do Rwandy.*“ (Anderson 2010: 443). Při tomto pochodu přibral zároveň také Papiho a jeho skupinu, kterou dříve Che nechal na místě za účelem výcviku dalších jednotek.

Čas, kdy byl ukrytý na ambasádě, využil Che k sepsání *Konžského deníku*. přičemž tento rukopis „*byl primárně určen jako zpráva pro vrchní vůdce Kuby ohledně selhání mise, a co se naučil o možnosti pomoci osvobozeneckým hnutím a levicovým vládám v Africe.*“ (Harris 2011: 143). S jeho veřejným vydáním však Guevara v budoucnosti také počítal, a přizpůsobil tomu literární styl díla. *Konžský deník*, který byl poprvé publikován teprve v roce 1999, zahájil Che větou: „*Toto je příběh selhání.*“ (Guevara 2000: 1).

V osobní reflexi kampaně Ernesto Guevara soustavně opakuje několik motivů. Jednak zdůrazňuje čistotu vlastních motivací při cestě do Konga: „*Nepřišel jsem do Konga, abych získal osobní slávu, ani abych obětoval někoho pro mou vlastní čest*“ (Guevara 2000: 132). Na straně druhé pak kontinuálně připomíná obtíže, které mu místní partyzáni svým chováním přinášeli: „*Myšlenka, která nás vedla, bylo (...) přinést to, čemu jsme říkali ‚kubanizace‘ Konžanů. Bude se zdát, že efekt byl přesný opak, tedy že v průběhu času přišla ‚kongolizace‘ Kubánců. Když mluvím o kongolizaci, myslím souhrn zvyků a postojů k revoluci, které*

charakterizují konžské vojáky (...)“ (Guevara 2000: 2). V závěru pak Guevara v duchu tradice socialistické veřejné sebekritiky podává výčet vlastních chyb v průběhu kampaně. Na konec celého díla pak dává tipy pro budoucí vedení boje v regionu.

Aniž by v celém svém deníku byť jen náznakem sklouzl k rasismu, s hořkostí v závěru zdůrazňuje skutečnost, že nejen on, ale celá porevoluční Kuba se nechala některými Konžany snadno obelhávat. *„Možná bychom měli dávat finanční pomoc a cvičit kádry. Ale musíme změnit jeden z konceptů, které doposud vedly naši revolucionářskou strategii: mluvili jsme o bezpodmínečné pomoci, a to je chyba. (...) Pozice musí být zaujata na základě patřičných analýz důvěryhodnosti a efektivity revolučního hnutí v boji proti imperialismu (...)*“ (Guevara 2000: 243).

Pokud se jedná o politické vůdce, s kterými byl kubánský revolucionář v průběhu své kampaně v kontaktu, Guevara především kritizoval jejich neochotu k vzájemnému smíření. Soumialotovi *„bojůvky s Kabilou (...) přispěly tak jako nic k přechodnému porážení povstání.“* (Guevara 2000: 225). Ve vztahu Ernesta Guevary a Laurenta Désiré Kabilu se běžně ve světových médiích uvádí, že Che k němu byl skeptický. Jako příklad bývají dávány pasáže jeho *Konžského deníku* (The Economist 2001; BBC 2001; Guevara 2000: 69), jež poukazují na nepřítomnost na bojišti a takřka nulovou aktivitu pro povstání, která se omezila čistě na posílání dopisů na frontu. Nicméně do přímého protikladu této běžně předkládané informace stavím skutečnost, že při výčtu vůdců konžského povstání v závěru svého díla je Che v případě Kabilu oproti ostatním lídrům velmi optimistický: *„Kabila je jediný z nich, kdo má k čisté hlavě a rozvinuté kapacitě pro uvažování navíc i osobnost vůdce. (...) Dokáže vytvářet pouta loajality, nebo alespoň podřízenosti, a je schopen přímého jednání s lidmi. Ve zkratce: on je lídr schopný mobilizovat masy.“* (Guevara 2000: 224).

25. listopadu 1965, tedy pouhé čtyři dny poté, co Che a jeho partyzánská skupina opustili Kongo, Joseph Désiré Mobutu uskutečnil již zmiňovaný nekrvavý vojenský převrat. Svrhl prezidenta Josepha Kasa-Vubu, aby se sám dosadil na jeho místo. Kasa-Vubu pak byl krátký čas vězněn v hlavním městě, než mu bylo dovoleno odejít do domácího vězení na soukromém statku blízko rodné vsi. Zemřel o čtyři roky později. Konec tohoto významného konžského politika, kterému se dokonce jistý čas přezdívalo *„král Kasa“* (Záhořík 2016: 145), tak byl obdobně neslavný, jako jeho dlouholetého rivala Moise Tshombeho. Ten byl po Mobutově převzetí moci odsouzen k trestu smrti a uprchl do exilu do Španělska. V roce 1967 při návštěvě Mallorcy bylo jeho letadlo uneseno do Alžíru, byl uvězněn a o dva roky později za podivných okolností ve vězení zemřel (Chicago Tribune 1969).

Joseph Mobutu jako prezident vládl Kongu s podporou USA a Belgie po dlouhé tři dekády. Na počátku 70. let odstartoval v zemi kampaň Authenticité, která měla proklamovat návrat kořenům africké kultury, jako protiváhu k westernizaci, jež byla spojována s kolonialismem. Zemi přejmenoval na Zair, změnil všechny státní symboly a poafričtil také všechna toponyma (Kisangani 2016: xvii). Jako vzdor francouzským křesťanským jménům sám přijal jméno Mobutu Sese Seko a byl zakázán formální pánský oblek jako remanence koloniální minulosti. Země však neměla skutečně totalitní charakter, kampaň nebyla dostatečně důsledná a nevydržela aktivní příliš dlouho vzhledem k faktu, že opravdová podstata Mobutova autoritářského režimu byla ryze kleptokratická. Diktátor sám žil obklopen nebývalým luxusem, zatímco státní média o něm referovala jako o „*Vůdci, Otci národa, Kormidelníkovi, a Mesiáši*“ (Hochschild 1999: 8). Přestože ekonomická situace Zairu se zlepšovala v průběhu tří desetiletí jeho vlády jen pozvolna, on sám nashromáždil majetek v hodnotě mnoha milionů dolarů. Ačkoliv skutečná hodnota jeho jmění se odhaduje jen stěží, je zřejmé, že v průběhu své vlády ukradl minimálně polovinu z pomoci Mezinárodního měnového fondu pro Kongo, která čítala 12 milionů dolarů (Denny 2004).

Ačkoliv konec studené války přečkal diktátor Mobutu úspěšně s tím, že reformoval politický systém země a připustil částečnou opozici vedenou z exilu navrátilivším se Antoinem Gizengou, v této době zakladatelem Sjdnocené lumumbovské strany, osudovou se mu stala až vzpoura konžských Tutsiů. V roce 1996 vydal příkaz, že všichni příslušníci tohoto etnika musí opustit zemi pod trestem smrti. „*Ironicky Kabila získal kontrolu nad vládou Konga v roce 1997 jako hlava vojenských sil majících původ ve stejném regionu země, kde Che a jeho soudruzi zřídili své základny v roce 1965. S podporou vlád Rwandy a Ugandy Kabilovi síly svrhli režim generála Mobutu Sese Seka, z USA podporovaného vojenského diktátora (...).*“ (Harris 2011: 142).

Dlouhá léta mezi odchodem Ernesta Guevary a svržením Mobuta strávil Laurent Désiré Kabila nejruznější podvratnou činností. V roce 1967 se pokusil v Jižním Kivu za pomoci peněz z Číny vytvořit secesionistický maoistický stát založený na kolektivním zemědělství, ale také tento experiment byl brzy zlikvidován ze strany vládních vojsk. V dalších letech se pak živil pašováním zlata přes jezero Tanganika a vedl bar a nevěstinec v Tanzanii, čímž se mu podařilo vydělat značný majetek (The Economist 2001). Po úspěchu nového povstání se jmenoval 17. května 1997 prezidentem, aby o dva dny později přejmenoval zemi ze Zairu zpět na DRC. V této době sebevědomě prohlásil: „*Má dlouhá léta boje byly jako hnojení pole. Ale nyní nadešel čas sklízet.*“ (BBC 2001).

Při nástupu k moci nebyl veřejnosti příliš známý, a aby vyzískal legitimitu, přijal do vlády potomky slavných osobností spojených s událostmi Konžské krize – Julienne Lumumbovou a Justine M'Poyo Kasa-Vubovou, přičemž podporu mu zpočátku vyslovil i Antoine Gizenga (Kisangani 2016: 253). Jeho vláda se však v konečném důsledku příliš nelišila od té Mobutovi. Vyznačovala se autokracií, pokusy o nastolení kultu osobnosti, rozsáhlou korupcí, porušováním lidských práv a potlačováním veškeré opozice. 17. prosince 2001 byl zavražděn jedním ze svých osobních strážců, načež se prezidentem DRC stal jeho syn Joseph Kabila Kabange. Ten je jím až do současnosti, kdy píše tuto práci. Ačkoliv je jeho vláda již oprostěna od všeho, co by připomínalo původní marxistické směřování jeho otce, on sám, v současné době na konci svého druhého prezidentského období napříč rozsáhlým protestům kontinuálně oddaluje nové prezidentské volby za účelem co nejdelšího udržení se u moci (McKenzie 2016).

Při velkolepých oslavách 50. výročí nezávislosti byl učiněn zajímavý rozhovor s Christopherem Gbenye, který ač po likvidaci povstání Simba strávil většinu času v zahraničním exilu, v poslední etapě svého života se vrátil do DRC. „*Ne, naše idea sociální spravedlnosti nebyla naplněna. V Kongu mohou vůdci krást neomezeně. Ale já rozumím své situaci. Žiji v chudobě, protože jsem nekradl.*“ (RNW 2010) Tento ministr vnitra Lumumbovy vlády a samozvaný prezident Konžské lidové republiky zemřel v únoru 2015. Che Guevara v závěru svého *Konžského deníku* jen krátce napsal: „*Nestojí za to mluvit o Gbenyem – on je jednoduše agentem kontrarevoluce.*“ (Guevara 2000: 225). Obdobně se uzavřela také kapitola života Gastona Soumialota, který zemřel v zapomnění v roce 2006, a o jehož osudu bylo poměrně těžké dohledat jakékoliv zprávy (Soumialot).

Ačkoliv se Ernesto Guevara a Pierre Mulele nikdy neshledali, Che vkládal do tohoto konžského revolucionáře velké naděje, minimálně proto, že oběma byla blízká čínská cesta Mao Ce-tunga. Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, do poslední chvíle na pobřeží Tanganiky uvažoval, že by se pokusil se k němu probojovat a připojit se k jeho povstání. Ve svém deníku o něm v závěrečném výčtu napsal: „*Mulele zůstává velkou záhadou, téměř přízračnou postavou. Nikdy ho nebylo vidět na setkáních, ani nikdy neopustil svou zónu potom, co začal boj. Je tu mnoho znamení, že je mužem výtečných kvalit.*“ (Guevara 2000: 225). Tento ministr školství ve vládě Patrice Lumumby pokračoval ve svém maoistickém odboji v provincii Kwilu, který však byl zakrátko také rozprášen a on uprchl do Konga-Brazzaville. O tři roky později mu prezident Mobutu zaručil amnestii při návratu do vlasti, avšak když tak Mulele učinil, byl brutálně veřejně mučen a jeho ostatky byly hozeny do řeky Kongo (Kisangani 2016: 68).

Mezi cca 40 Konžany, které Che a jeho partyzáni vzali ze své africké kampaně na Kubu byl například v této době dvaceti čtyřletý velitel Godefroid Tchamlesso. Na karibském ostrově vystudoval žurnalistiku, které se pak také další tři desetiletí věnoval. Po pádu Mobutova režimu jej Kabila povolal zpět do Konga, aby se stal ministrem obrany a později velvyslancem v Angole. V současnosti žije střídavě v DRC a na Kubě (El Confidential 2016). Možností odchodu na Kubu byl za své chování odměněn také Freddy Ilanga Yaite – Che Guevarův osobní překladatel do svahilštiny. I jemu se podařilo studovat na univerzitě v Havaně, kde se také později věnoval studentům přicházejícím na stáže z Afriky. Po dokončení medicíny se stal úspěšným pediatrickým neurochirurgem. Zemřel v roce 2005 a do Konga se již nikdy nevrátil (Doyle 2005).

Pokud jde o Kubánce, kteří participovali na Guevarově konžské kampani, Dr. Oscar Fernández Mell po svém návratu ze záchranné mise navštívil slavného revolucionáře v jeho tajném bytě na ambasádě v Dar es Salaamu. Che mu při tomto setkání ukázal pasáže *Konžského deníku*, ve kterých jej kritizoval. Mell tato obvinění odmítl s tím, že vše, za je kritizován, byla jen přímá reflexe jeho samého, protože on pouze plnil rozkazy. Po zkušenostech z Konga Mell začal vážně pochybovat o možnostech aplikace některých Guevarových teorií v praxi. Po letech v rozhovoru s životopiscem uvedl: „*V Kongu nám Che řekl věci, o kterých jsem přesvědčen, že věděl, že nejsou realistické. Přestože nebyl muž, který by říkal věci, které necítil. Hluboko v hlavě měl myšlenku, že našel cestu k osvobození lidí, a že to bude úspěšné. A tohle vykládal jako absolutní pravdu. Takže nemohl přijmout, že pokus v Kongu zničil tuto strategii, kterou tak dobře promyslel.*“ (Anderson 2010: 446).

O Guevarových vůdcovských schopnostech však nikdy nepřestal pochybovat – o jeho omezeném pohledu si ale zjevně vytvořil vlastní obrázek. V jiném rozhovoru uvedl: „*Che by se byl mohl změnit v partyzánského velitele, jakým ve skutečnosti byl, místo toho, aby se pořád bál toho blbce Kabily a tanzanské vlády. Možná že to zabránilo Che, aby se stal v Africe velkým partyzánským bojovníkem a politickou osobností, jakého jsem ho znal.*“ (Castañeda 2003: 299). Dr. Oscar Fernández Mell se na výpravu do Bolívie s Che Guevarou již nevydal a v Dar es Salaamu to bylo jejich poslední setkání. Zůstal na Kubě jako jeden z nejvlivnějších politiků a byl členem ústředního výboru Komunistické strany Kuby až do roku 1991. Mezitím působil 10 let na postu starosty Havany. Pak začal pracovat jako velvyslanec, aby byl v roce 1988 vyhoštěn z Velké Británie po pouliční střelbě, kterou spustil jeden z jeho podřízených. V současnosti žije ve Španělsku (Armas 2016).

Guevarovu cestu do Bolívie nenásledoval ani Víctor Dreke Cruz, ale důvody pro to byly rozdílné. Již během své cesty po Africe se Che setkal s Amílcarem Cabralem –

politickým vůdcem povstání proti Portugalcům v Guinea-Bissau a na Kapverdách. Vojenská pomoc z Kuby, kterou mu přislíbil on i Fidel Castro, dorazila do Portugalské Guinei v roce 1966, přičemž v jejím čele stál právě Víctor Dreke. Po karafiátové revoluci a odchodu portugalských vojáků v zemi zůstal jako velitel kubánské vojenské posádky až do roku 1989. V roce 2002 vydal své paměti s názvem a v současnosti působí jako velvyslanec Kuby v Rovnické Guinei (Independent 2011).

V jednom z posledních odstavců *Konžského deníku* uzavírá Che svou kampaň v Africe těmito slovy: „*Odjel jsem se silnější vírou v partyzánský boj než kdykoliv jindy, ale selhali jsme. Má zodpovědnost je velká. Nezapomenu na tuto prohru, ani na její nejcennější lekce.*“ (Guevara 2000: 235). Všichni z jeho společníků se ve svých vzpomínkách shodují, že je pochopitelné, že pro Guevaru nebyl přípustný návrat na Kubu. Byl to sotva měsíc od toho, co Fidel Castro veřejně přečetl jeho dopis na rozloučenou, ve kterém zpřetrhal všechny své vazby s ostrovním státem. Kdyby se po tak krátké době vrátil poražený, stěží by mohl vystoupit na veřejnosti. Avšak ani možnost skrytého návratu a odchodu na venkov pod novou identitou jej nelákala. Přirozeně tak přemýšlel nad svým původním plánem – revoluce v Argentině. Jenže po Massetiho zkušenostech bylo jasné, že tato mise by znamenala jistou smrt, což by Guevarovi příliš nevadilo, avšak kubánské vedení si jej přálo za každou cenu udržet na živu (Castañeda 2003: 311).

Postupně tak Fidel Castro předkládal Ernestu Guevarovi vizi odchodu do Bolívie, jako ideální předstupeň revoluce v Argentině. Che tuto nabídku přijal. Mezi těmi, kdo jej z Konga následovali také do Bolívie byli především Pombo, Benigno a Papi³³. První dva jmenovaní byli z pěti partyzánů, kteří kampaň v Ňancahuazú přežili a vrátili se na Kubu, zatímco Papi při ní byl zabit v boji. Pombo v současnosti žije v Havaně a k událostem spojeným s Che Guevarou vydal dvě vzpomínkové knihy. Několik knih vydal také Benigno, který však po mnoha letech na důležitých postech v kubánské armádě v roce 1994 emigroval do Francie a stal se hlasitým kritikem současného kubánského režimu. Ve své knize *Vie et Mort de la Revolution Cubaine* z roku 1996 otevřeně obviňuje Fidela Castra z Che Guevarovi smrti. Kubánský vrchní vůdce měl na nátlak Sovětů záměrně nechat partyzánskou skupinu v bolivijských horách bez zásob a kontaktu, aby po čase všichni padli v nerovném boji s vládními vojáky (Independent 1996). Ačkoliv Benigno zemřel v poklidu v Paříži v březnu 2016, Ernesto Che Guevara byl při své bolivijské kampani zajat a následně popraven. Přes své

³³ Harry Villegas Tamayo – Pombo, Daniel Alarcón Ramírez – Benigno, José María Martínez Tamayo – Papi.

pohřbení na neznámé místo však dosáhl toho, co jeho životopisec Jorge Castañeda nazývá „vzkříšení“ (Castañeda 2003: 367).

Skutečných důvodů, proč je Ernesto Guevara dodnes silně idealizovanou postavou 20. století je celá řada. Jeden z nich částečně vystihl dle mého názoru Benigno, který nikdy nepřestal věřit v sílu jeho osobnosti. Podle něj jej charakterizovaly „*čestné a spravedlivé principy, kde korupce a osobní ambice neměli žádné místo.*“ (Independent 1996). Přesto jeho odpůrci na tomto místě zcela oprávněně namítnou, že pro své ideály, jak jen mohly být krásné, neváhal použít i těch nejbrutálnějších prostředků. Je třeba si zároveň uvědomit, že k mytizaci enormním dílem přispěly také okolnosti jeho smrti. Přitom on sám si zároveň za života uvědomoval, že obdobně, jako táhne ostatní příkladem přísné sebekázně, stejně takby mohl zapůsobit příkladem partyzána s heroickou smrtí (Guevara 2000: 58). Ve veřejném dopise v roce své smrti napsal: „*Kdekoliv jen nás může smrt překvapit, ať je vítána.*“ (Marxists.org: Message to the Tricontinental).

Ačkoliv Che již za života ochotně přijímal roli ikony socialistické revoluce, jeho dnes v katolické Latinské Americe tolik běžné srovnání s Kristem – obrazem vykupitele umírajícího pro celé lidstvo – je však více než paradoxní. Sám v jednom dopise své matce napsal: „*Nejsem Kristus nebo filantrop, stará dámo. Jsem přesný opak Krista. Bojuji za věci, kterým věřím, a to všemi zbraněmi, jež mám k dispozici. A snažím se nechat toho druhého muže mrtvého, abych nebyl přibit na kříž nebo kamkoliv jinam.*“ (Anderson 2010: 148). Není pochyb, že kromě okolností smrti přispěla k legendarizaci jihoamerického revolucionáře také slavná fotografie *Guerrillero Heroico* Alberta Kordy z března 1960, kde se Che obrazně řečeno vizionářsky dívá vpřed. Adekvátní je na tomto místě zmínit, že fotografie vznikla nasmutečným pochodem za téměř stovku Kubánců, kteří zemřeli o den dříve při explozi nákladní lodi s municí, což může být částečnou odpovědí na zdánlivě smutný výraz v Guevarově tváři.

Efekt, který přinesla Che Guevarova kampaň v DRC byl v konečném důsledku spíše psychologický nežli fyzický. Jak správně připomíná Bedřich Biheller v doslovu k českému vydání *Bolivijského deníku*: nejzásadnějším omylem Ernesta Guevary byl právě jeho úspěch – po vítězství kubánské revoluce totiž dospěl k názoru, že je možné podle jedné šablony vyvolat kdykoli a kdekoli úspěšné gerilové povstání. S tímto názorem odjel v dubnu 1965 do Konga. Překvapivě tam o něj přes fatální neúspěch nepřišel, nýbrž si jej s sebou nesl také do své poslední kampaně v Bolívii.

Když se Laurent Désiré Kabila po úspěšné revoluci jmenoval prezidentem nosil oblek ve stylu Mao Ce-tunga a po návratu z návštěvy Pekingů na konci roku 1997, prohlásil,

že „*Čína bude sloužit jako model pro vývoj Konga.*“ (Kisangani 2016: 253). Svým způsobem tak částečně dostal odkazu politické orientace Ernesta Guevara, nicméně svět se za dobu jeho odchodu radikálně změnil. Sovětský svaz se rozpadl a Čína po četných reformách v 80. letech ztratila komunistickou radikalitu Mao Ce-Tungovi éry, ke které Che choval takový obdiv. Přestože Kabilu mnozí Konžané viděli po létech korupčnické Mobutovi despotie jako naději, a to i napříč realitě vlády za podpory především Tutsijských milicionářů, vývoj nabral brzy nejhorší možné rysy.

V srpnu 1998 se proti Kabilovi obrátili bývalí spojenci z okolních států, kteří mu dopomohli k moci. Nové povstání, jež vyvolali za účelem jeho svržení, se proměnilo ve vleklý boj známý jako druhá válka v Kongu, nebo také jako velká africká válka, protože se jednalo o konflikt, který si od druhé světové války vyžádal nejvíce obětí – nejčastěji pak bohužel z řad civilního obyvatelstva (Van Reybrouck 2014: 440). Přestože válka oficiálně skončila v roce 2003 podpisem mírové smlouvy, boj ustal pouze částečně. V Kongu i nadále působí řada odbojových frakcí, přičemž útočiště velké části z nich se nachází opět na východě země v zalesněných provinciích Ituri, Severní a Jižní Kivu. Zdá se tak, že tento region, kde v roce 1965 působil Che a jeho partyzáni, je předurčen k tomu, aby poskytoval základnu pro stále nové a nové povstalecké hnutí, aniž by po více než půl století od nezávislosti Konga došel tíženého míru (BBC 2017).

Závěr

Je těžké držet si při psaní o osobnosti Che Guevarova typu objektivní akademický odstup, který formát diplomové práce vyžaduje. Je totiž více než nasnadě sklouznout do šablonovitého pohledu, ať už na jednu či druhou stranu – tj. vidět jej jako masového vraha exportujícího komunistický teror, či jako bezchybného hrdinu nezištně bojujícího za lepší svět. Je třeba Ernesta Guevaru chápat jako člověka v kontextu své doby. Tak jako každý člověk i jeho názory byly do značné míry produktem událostí a prostředí, ve kterém byl formován. Obdobně komplikované je také hledání objektivního pohledu na současnou i historickou DRC. Při reflexi zdejší politiky 2. poloviny 20. století se nám z evropského pohledu jen stěží hledá osobnost, s kterou bychom se rychle identifikovali a našli bychom v ní pro nás pozitivní příklad vedení zdejší politiky. Vzhledem ke zkaženosti Josepha Mobutu i Laurenta Kabili jsou pochopitelné tendence některých Afričanů ke glorifikaci Patrice Lumumby jakožto autentického bojovníka proti kolonialismu. Avšak spekulace o tom, jak by se chod země vyvíjel, kdyby setrval u moci, nadále nepřestávají budit kontroverze.

Hlavní výzkumná otázka této diplomové práce zněla: „Jaká byla ideová východiska Ernesta Che Guevary související s jeho kampaní v Demokratické republice Kongo?“ Tato jsou detailně popsána ve druhé části, přičemž byly osvětleny jak marxistické ideály, z nichž vycházel při tvorbě vlastních teoretických konceptů, tak i idealistické představy o Africe, jež tvořily základ jeho motivace k zahájení revolučního boje na východě DRC. Che při své kampani vycházel z pevného osobního přesvědčení, že dokáže zahájit postupnou změnu politického systému celé subsaharské Afriky. Pokud by uspěl, pokračoval by v rozšiřování revoluce za účelem dosažení konečného cíle – zničení Spojených států amerických, tedy centra světového kapitalismu. Namísto toho však zjistil, že představy, které o odbojových skupinách u jezera Tanganika choval byly naprosto mylné a naivní.

Tím se již dostávám k vedlejší výzkumné otázce práce, která se zaměřovala na poukázání na hlavní příčiny selhání kampaně: „Jaké byly nejzásadnější problémy, s kterými se Ernesto Che Guevara potýkal při své kampani v Demokratické republice Kongo?“ V průběhu plánování kampaně vycházel Che z představ, které se ukázaly jako nerealistické a namísto předpokládané partyzánské armády našel na východě Konga nedisciplinované skupiny místních. Ti přes svou vybavenost zbraněmi ze sovětské a čínské pomoci neměli nejen sebemenší základy bojových dovedností, ale především ochotu přistoupit k otevřenému střetu s nepřítelem. Guevara navíc po dobu svého pobytu v DRC podléhal velení

povstaleckého vůdce Laurenta Kabili, který mu ze svého působiště v exilu soustavně posílal dopisy zakazující jeho přímou osobní účast v boji. Kvůli velkým kulturním rozdílům a permanentním rozepřím uvnitř povstaleckých frakcí postupně členové Kubánské mise ztráceli motivaci k pokračování kampaně, až nakonec jediný, kdo stále věřil v úspěch, byl Ernesto Guevara.

Pokud se jedná o prameny a literaturu, které jsem při psaní své práce využil nejvíce, nemohu opět nezmínit dvě zásadní díla odborné literatury zabývající se daným tématem: *Compañero: život a smrt Che Guevary* od Jorge Castañedy Gutmana, a *Che Guevara: A Revolutionary life* od Jona Lee Andersona. Tyto knihy spolu s *Konžským deníkem*, který byl pro vypracování této práce elementárním pramenem a také dílem *Congo: The Epic History of a People* od Davida Van Reybroucka mi dopomohly získat komplexní náhled na danou problematiku, jehož výsledky jsem se pokusil na předchozích stranách interpretovat.

Latinskoamerický lékař a revolucionář Ernesto Che Guevara strávil v Kongu celkem šest a půl měsíce. V Africe spatřoval místo doposud nerozdělené mezi USA a SSSR, a tedy ideální pro naplnění vlastní vize vyvolání ohniska nové světové revoluce. Avšak zatímco do DRC přijel pln ideálů a naivních představ o vyvolání antikoloniální socialistické revoluce za pomoci metod partyzánské války, v závěru utíkal před nepřáteli s pocitem porážky a zklamání z neochoty místních k boji, zkaženosti povstaleckých vůdců a fatální neschopnosti překonat zásadní kulturní rozdíly. Diplomová práce *Kampaň Ernesta Che Guevary v Demokratické republice Kongo* předkládá ucelený obraz na tuto málo známou epizodu života muže, který přes svou snahu a velkolepé plány byl v konečném důsledku neúspěšným hybatelem světových změn.

Literatura

Anderson, Jon Lee. 2010. *Che Guevara: A Revolutionary Life*. New York: Grove Press.

Arze, Reginaldo Ustariz. 2011. *Che Guevara: život, smrt a zrození mýtu*. Praha: Mladá fronta.

Castañeda, Jorge Gutman 2003. *Compañero: život a smrt Che Guevary*. Praha: BB art.

CIA: The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2075.html#cg>

Hagemann, Albrecht. 2009. *Fidel Castro*. Brno: Větrné mlýny.

Harris, Richard Louis. 2011. *Che Guevara: A Biography*. Santa Barbara: Greenwood.

Hochschild, Adam. 1999. *King Leopold's ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa*. New York: Martin Books.

Hulcius, Eduard. 2006. *Belgie*. Praha: Libri.

James, Daniel. 2001. *Che Guevara: A Biography*. New York: Cooper Square Press.

Kenez, Peter. 2006. *A History of the Soviet Union from the Beginning to the End*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kisangani, Emizet Francois. 2016. *Historical Dictionary of the Democratic Republic of the Congo*. London: Rowman and Littlefield.

Klíma, Jan. 2008. *Dějiny Angoly*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny.

Liss, Sheldon B. 1984. *Marxist Thought in Latin America*. Los Angeles: University of California Press.

Lövy, Michael. 1973. *The Marxism of Che Guevara: Philosophy, Economics, Revolutionary Warfare*. Plymouth: Monthly Review Press.

Lüthi, Lorenz. 2008. *The Sino-Soviet Split: Cold War in the Communist World*. Princeton: Princeton University Press.

Marcheco, Beatriz a Parra, Esteban et al. Plos Genetics. 2014. *Cuba: Exploring the History of Admixture and the Genetic Basis of Pigmentation Using Autosomal and Uniparental Markers*.

Dostupné z:

<http://journals.plos.org/plosgenetics/article?id=10.1371/journal.pgen.1004488#pgen-1004488-g001> (22. 4. 2017).

McCullum, Hugh, 2006. *Africa's Broken Heart: The Land the World Forgot*. Geneva: WCC Publications.

Mesa-Lago, Carmelo ed. 1974. *Revolutionary Change in Cuba*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Nálevka, Vladimír. 2009. *Fidel Castro: Caudillo 20. století*. Praha: Pražská vydavatelská společnost.

Niess, Frank. 2007. *Che Guevara*. London: Haus Publishing.

Nohlen, Dieter a Krennerich, Michael a Thibaut, Bernhard. 1999. *Elections in Africa: A Data Handbook*. New York: Oxford University Press.

Nzongola-Ntalaja, Georges. 2002. *The Congo from Leopold to Kabila: A People's History*. London: Zed Books.

Ogunsanwo, Alaba. 2010. *China's Policy in Africa 1958-71*. Cambridge: Cambridge University Press.

Opatrný, Josef. 2002. *Kuba*. Praha: Libri.

Riddell, John. Global Research. 2008. *Che Guevara's Final Verdict on the Soviet Economy*.
Dostupné z: <http://www.globalresearch.ca/che-guevara-s-final-verdict-on-the-soviet-economy/9315> (13. 5. 2017).

Saunois, Tony. 2005. *Che Guevara: Symbol of Struggle*.

Tudor, H. a Tudor, J.M. ed. 1988. *Marxism and Social Democracy: The Revisionist Debate 1896-1898*. Cambridge: Cambridge University Press.

Van Reybrouck, David. 2014. *Congo: The Epic History of a People*. London: HarperCollins Publishers.

Vávra, Nikola. 2008. *Komparativní studie Maoismus a marxismus-leninismus, z marxismu se vyvinuvší ideologie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra politologie. Bakalářská práce.

Záhořík, Jan. 2016. *Belgický kolonialismus v Africe*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

Prameny

Armas, Armando de. Martí. 2016. *Fernández Mell: embajador de Cuba, alcalde de La Habana y jubilado en Galicia*. Dostupné z: <https://www.martinoticias.com/a/fernandez-mel-violencia-revolucionaria-apacible-jubilacion-/122641.html> (4. 4. 2017).

BBC. 2017. *DR Congo jailbreak frees 900 inmates*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-40242338> (12. 6. 2017).

Ben Bella, Ahmed. 1998. „Che Guevara, Cuba, And The Algerian Revolution“ *The Militant* 62, č. 4. Dostupné z: <http://www.hartford-hwp.com/archives/40/058.html> (24. 3. 2017).

Berry, Maria Wye. „The True Story of Che Guevara“ 2007. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XkUg-SHbIDA> (15. 2. 2017).

Castro, Fidel Ruz. 2017. *Strategické vítězství, strategická protiofenziva*. Praha: Ottovo nakladatelství.

Česká televize. 2013. *Che Guevara v Praze: Psaní, procházky a pivo u Fleků*. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1094852-che-guevara-v-praze-psani-prochazky-a-pivo-u-fleku> (2. 6. 2013).

Denny Charlotte. The Guardian. 2004. *Suharto, Marcos and Mobutu head corruption table with \$50bn scams*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2004/mar/26/indonesia.philippines> (26. 3. 2017)

Devlin, Larry. 2007. *Chief of Station, Congo: A Memoir of 1960-1967*. New York: Perseus Books Group.

Doyle, Mark. Independent. 2005. *Freddy Ilanga*. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/freddy-ilanga-519094.html> (10. 6. 2017).

Duarte, Douglas a Mariño, Adriana. 2007. *Personal Che*. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=p7ecfsYueBk&t=119s> (12. 4. 2017).

El Confidencial. 2016. *El último hombre del Che en el Congo*. Dostupné z:
http://www.elconfidencial.com/mundo/2016-07-08/el-ultimo-hombre-del-che-guevara-en-el-congo_1229764/ (18. 5. 2017).

El-Tahri, Jihan. BBC. 2007. *Cuba An African Odyssey Part 1* Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=VvEhfVWsqNI&t=13s> (27. 2. 2017).

Face The Nation. 1964. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=CPCuzfDeUpc&t=492s> (8. 3. 2017)

Gadea, Hilda. 2008. *My Life with Che: The Making of a Revolutionary*. New York:
St. Martin's Press

Global Research. 2008. *Che Guevara's Final Verdict on the Soviet Economy*. Dostupné z:
<http://www.globalresearch.ca/che-guevara-s-final-verdict-on-the-soviet-economy/9315> (5. 4. 2017).

Granado, Alberto. 2003. *Making of Revolutionary*. London: Pimlico.

Guevara, Ernesto Che. 1970. *Bolivijský deník*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

Guevara, Ernesto Che. 2000. *The African Dream: The Diaries Of The Revolutionary War In The Congo*. London: Vintage Books.

Guevara, Ernesto Che. 2003. *The Motorcycle Diaries*. Melbourne: Ocean Press.

Guevara, Ernesto Che. 2012. *Guerrilla Warfare*. New York: BN Publishing.

Guevara, Ernesto Che. 1970. *Bolivijský deník*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

Guevara, Ernesto Che. *Socialismus a člověk na Kubě*.

Howard, Adam M. et al. ed. 2013. *Congo 1960-1968*. Washington: United States Government Printing Office.

Che Guevara Interview on ABC's 'Issues & Answers, March 1964. 2012. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=I3wAQG6HUGQ&t=1121s> (29. 4. 2017).

Che Guevara. *Speech on Imperialism*. 1964. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Pe85wZVz4> (7. 4. 2017).

Che in Congo. 2015. Dostupné z: <https://fundrazr.com/campaigns/au8id> (15. 5. 2017).

Chicago Tribune. 1964. „Yanks Rescued In Congo!“ 118, č. 329. Dostupné z: <http://archives.chicagotribune.com/1964/11/24/page/1/article/yanks-rescued-in-congo> (20. 4. 2017).

Chicago Tribune 1969. „The Death of Tshombe“ 123, č. 182. Dostupné z: <http://archives.chicagotribune.com/1969/07/01/page/12/article/the-death-of-tshombe> (20. 4. 2017).

Independent. 1996. *How Castro 'betrayed the Cuban revolution'*. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/world/how-castro-betrayed-the-cuban-revolution-1349219.html> (15. 6. 2017).

Independent. 2011. *Victor Dreke Cruz: Cuba's history man still talks of revolution*. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/victor-dreke-cruz-cubas-history-man-still-talks-of-revolution-2269020.html> (15. 6. 2017).

Karpova, Lisa. Pravda.ru. 2011. *Interview with Che's General Pombo*. Dostupné z: http://www.pravdareport.com/world/americas/04-07-2011/118386-Interview_with_General_Pombo-0/ (16. 6. 2017).

March, Aleida. 2012. *Remembering Che: My Life with Che Guevara*. Melbourne: Ocean Press.

Marx, Karel a Engels, Bedřich. 2009. *Manifest komunistické strany*. Praha: Komunistický svaz mládeže.

Marx, Karel. *Kapitál*. Dostupné z: <https://goo.gl/hUnjZz> (27. 3. 2017).

Marxists.org. *Che Guevara: Library*. Dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/guevara/works.htm> (25. 6. 2017).

McKenzie, David. CNN. *17 killed in Congo protests spurred by election tensions*. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2016/09/19/africa/congo-unrest-protests/index.html> (1. 6. 2017).

Mendelsohn, Alan a Pequenezza, Nadine. „A Coup „Made in America“ 1998. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rNG6xzQu1Mw> (25. 2. 2017).

Pfletschinger, Bernhard, a Weymar, Hans-Peter. „Kuba před revolucí – ráj mafie“ 2012. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10641612953-kuba-pred-revoluci-raj-mafie/> (26. 2. 2017).

Ramonet, Ignacio. 2007. *Fidel Castro: Životopis pro dva hlasy*. Praha: Volvox Globator.

RNW. 2010. *Congo begins its “second independence”*. Dostupné z: <https://www.rnw.org/archive/congo-begins-its-second-independence> (17. 5. 2017).

Roberts Sam. 2015. The New York Times. *Christophe Gbenye, Radical Nationalist in Congo, Dies at 88*. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2015/02/12/world/christophe-gbenye-radical-nationalist-in-congo-dies-at-88.html?_r=0 (10. 6. 2017).

Smith, David. The Guardian. 2007. *Barbie 'boasted of hunting down Che'*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk/2007/dec/23/world.secondworldwar> (2. 3. 2017).

Soumialot, Amisi. Congoforum.be. *La mort de Mr Gaston Soumialot*. Dostupné z:
<http://www.congoforum.be/fr/analysedetail.asp?id=24485&analyse=selected> (20. 6. 2017).

„Remembering Che: An Internationalist `Trabajadores' Interview With Cuban Brigadier General Harry Villegas (Pombo)“. *The Militant* 60, č. 2. Dostupné z:
http://www.themilitant.com/1996/602/602_16.html (15. 4. 2017).

Time. 1960. *CUBA: Castro's Brain*. Dostupné z:
<http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,869742,00.html> (25. 3. 2017).

United Press International (UPI). 2006. *Widow of Cuban strongman Batista dies*. Dostupné z:
http://www.upi.com/Top_News/2006/10/05/Widow-of-Cuban-strongman-Batista-dies/73471160087408/ (21. 4. 2017).

Abstrakt

Diplomová práce Kampaň Ernesta Che Guevary v Demokratické republice Kongo se zabývá analýzou ideových východisek, teorií a samotným průběhem téměř sedmiměsíční mise Ernesta Che Guevary (1928-1967) v oblasti Kivu na východě Konga v roce 1965. Práce zkoumá pohled kubánského politika a revolucionáře na Afriku, který ji v paradigmatu svébytného pojetí marxismu-leninismu viděl jako nejvhodnější místo pro jeho osobní intervenci za účelem šíření internacionální revoluce. Soustřeďuje se na ideály, které o regionu choval v době začátku kampaně a posléze také na analýzu problémů, s nimiž se Kubánská mise potýkala. Práce využívá kromě odborné literatury četných pramenů, které zahrnují Guevarovy spisy, proslovy, poskytnuté interview a konečně také vzpomínky očitých svědků událostí.

Klíčová slova:

Ernesto Che Guevara, Demokratická republika Kongo, partyzánská válka, Laurent Kabila, marxismus-leninismus, Kuba

Abstract

The Diploma Thesis Campaign of Ernesto Che Guevara in the Democratic republic of the Congo deals with the analysis of ideological bases, theories and process itself of the nearly seven month long mission of Ernesto Che Guevara (1928-1967) in Kivu region of eastern Congo in 1965. The Thesis examines the view of Cuban politician and revolutionary on Africa. He sees it in the paradigm of specific concept of Marxism-Leninism as the best place for his personal intervention in order to spread the international revolution. It focuses on the ideals which he had toward the region at the beginning of the campaign and then on the analysis of the problems faced by the Cuban mission. The Thesis uses besides specialised literature numerous sources including Guevara's writings, speeches, interviews, and also memories of eyewitnesses of the events.

Key words:

Ernesto Che Guevara, Democratic Republic of the Congo, guerilla warfare, Laurent Kabila, Marxism-Leninism, Cuba